

Sík Sándor pedagógiája a „Fiatal Magyarság”-ban

(Neveléstörténeti sorozat)

II.

**Dr. Várnagy Elemér:
„EMBEREBB EMBER”**

**Dr. Páva István:
„MAGYARABB MAGYAR”**

**Sorozatszerkesztő:
Dr. Várnagy Elemér**

**Lektor:
Dr. Vastagh Zoltán (I. rész)
Dr. Várnagy Elemér (II. rész)**

**Technikai Szerkesztő:
Ambrus Attila József**

**A kötet kiadását támogatta:
A Pedagógus Szakma Megújítása Projekt 4. sz. Alkuratóriuma**

**A Janus Pannonius Tudományegyetem
BTK Pedagógia Tanszék Kiadása
Pécs, 1994.**

ELŐSZÓ

Sorozatunk második kötetében két tanulmány jelenik meg Sík Sándor egy-egy tömör kifejezésének címszavával: emberebb ember és magyarabb magyar. A harmincas évek fiatal magyarságának (huszonévesek) eszmevilágát próbáljuk ma közelbe hozni Sík Sándor pedagógiájának fényében egyrészt a kor keresztény világnézeti, másrészt magyarságtudati kettős optikáján keresztül. A folyóirat - „Fiatal Magyarság” -, melynek Sík Sándor volt főmunkatársa, óhatatlanul tükrözi a Mester gondolatait, eszmerendszerét, gyakorlati tanácsait 60 év távlatában.

Válogatásunk időben (1933-37) és térben (tematikusan) egyaránt önkényes, csupán a tanítványoknak tanítójukhoz való kötődésében fonódnak össze az idézett források. Másrészt a múlt dimenziójából merítünk a jelen s talán a jövő felnőtt fiataljai számára. Igaz, a folyóirat „öregcserkészeknek” (a 18. életévüket betöltő fiataloknak) szól, mégis úgy véljük - s ezt az olvasóra bízunk -, a ma gondolkodó fiatal nemzedék (egyetemi hallgató) is találhat aktualitásokat e kortörténeti dokumentumokban, ahol először tematikus rendben haladunk, majd a második részben az időrendiséget követve.

A szerkesztő

DR. VÁRNAGY ELEMÉR
„EMBEREBB EMBER”

I.

„A cserkészlet életrendezés, stílus, életforma. Egészre irányul, nem részletre. Nem mi, hanem hogyan... Elveit, ideáljait, gyakorlati programját mind másoktól vette: evangéliumból, nemzeti múltból, gyakorlati emberektől; a speciálisan cserkészti abban van, ahogyan összeköti és megvalósítja őket... A cserkészlet, valamennyi mellékágával együtt, lényege szerint pedagógiai mozgalom, amely elő akar készíteni a jó polgárságra.”

(Sík Sándor: F. M. 1934. 1. 1-2. o. és F. M. 1935. 8. 141-146. o.)

1. A Sík Sándor által irányított, keresztény világnézetének hatása alatt álló Fial Magyararság elsősorban nem elméleti, hanem gyakorlati kérdésfeltevéseivel vált népszerűvé a magyar ifjúság körében a harmincas években. Így pedagógiai kérdésekben is gyakorlat-orientált a folyóirat. Frissen végzett pedagógusok közvetlen tapasztalatait tárja a olvasói elé problémaelemzése során.

Így például a korra jellemző - herbartianus - oktatáscentrikus szemlélettel szemben pregnánsan hangsúlyt kap a nevelés fokozottabb, szükségszerű előtérbe állítása. Egy konkrét interjú nyomán kiderül és tükröződik, hogy bár a nevelésnek alapvetően a népiskola a forrása, ez az intézmény nem tudja kellőképpen ellátni ezt a feladatot. Két fő okban találjuk a jelenség létét: egyrészt vannak osztályok, ahova egy tanítóhoz 110-130 gyermek jár, ahol képtelenség megfelelő eredményt elérni (ráadásul korszerűtlen az épület, hiányos a taneszközellátás, stb.), másrészt a maximalista oktatási követelmények miatt a nevelés háttérbe szorul.

A fiatal tanító (interjúalany) szerint az a népiskola, amely testnevelésre heti 3 órát fordít, kimondottan léleknevelésre pedig egyetlen órát sem ad, hatástalan, s éppen ezért fog keservesen csalódnai ez a rendszer, hisz csak a test erejében és fegyvereiben bízik, a lelket kihagyta számításaiból.

Hozzá tartozik még a történethez, hogy amikor fiatal kollégánk elküldte észrevételeit egy felsőmagyarországi tanügyi lapnak, olyan választ kapott, hogy pesszimista hangvétele miatt nem közölhető a cikk.

Az interjú készítője keserűen jegyzi meg, lehet, hogy pesszimisták vagyunk, melynek egyetlen oka a körülöttünk lévő optimisták sokasága, az érzélgős romantikusok, a ma valóságát torzán szemlélők. Végül a cikkíró buzdítja kollégáit, ne féljenek a kritikától, gáncoskodásoktól, a hiú emberek egocentrikus kicsinyességétől, majd Ady soraival fejezi be gondolatait:

„Lelkünknek fényét ezer éve orozzák,
Kapja meg végre szegény Magyarország
A Szabadító magyar tanítót.”

(F.M. 1937. 7. 132-133. o.)

2. Mivel - az előszóban említettük - folyóiratunk elsősorban a huszonévesek, a felnőttkor küszöbén állókhoz szól, természetes, hogy gyakran foglalkozik a leendő értelmiségi réteggel, egyetemistáink problémáival. Az egyetemi tanár Sík Sándornak ez különösen szívügye volt. Az egyetemi ifjúság „lelki válsága” a következő tünetcsoportban foglalható össze:

- ma kétségtelen sok problémájuk van az egyetemistáknak;
- e problémákat többé-kevésbé meg is vitatják;
- a megvalósításkor azonban tehetetlenné válnak, a hirtelen szalmaláng-lelkesedés kialszik.

E válságnak ismert okai a nehéz gazdasági helyzet, a kilátástalan jövőkép, stb. Az igazi forrásokat azonban más is magyarázza, ami az egyetemek életén belül keresendő: sok ifjúsági egyesület, sok ál-vezetővel, akik saját céljuk előmozdításán kívül alig törődnek az ifjúság egészével. A kor ifjúsági vezetői vagy az egyetemen kívüli egyének, vagy egyetemi hallgatók, vagy a tanárok sorából kerülnek ki.

Az egyetemen kívüli vezetők jobbra saját politikai céljaikra használják fel őket, sokszor keserű csalódást okozva a fiataloknak.

Az ifjúság köréből jövő vezetők gyakran még nem rendelkeznek kellő élettapasztalatokkal; kiválasztásuk nem mindig a legmegfelelőbb (karrieristák, demagógok, stb.); a közülük alkalmasak is csak rövid ideig fejthetik ki tevékenységüket.

A Fiatall Magyarországon szerint a tanárok volnának az egyetemi ifjúság természetes vezetői. A középiskolából éppen kikerült „gólya” még igényli a vezetést, ideált keres, akihez szeretne alkalmazkodni, s ez a modell a professzor, aki többnyire elérhetetlen magasban áll a katedrán: beszélni vele csak a kollokviumon lehet. Róla különféle történetek keringenek, de biztos, hogy - a „gólya” szerint - első a szakmájában.

Persze vannak olyan tanárok, akik bekapcsolódnak az ifjúsági mozgalomba, elnökei vagy pártfogói egyesületeknek, ők azonban - sajnos - csak az egyesületek vezetőit ismerik, s csak rajtuk keresztül látják az ifjúságot, az egyénnel azonban nincs kapcsolatuk. E tekintetben érdekes az összehasonlítás az iparos ifjúsággal, ahol jobb a helyzet, hisz a különböző műhelyekben való együttműködés természetes csoportokba tömöríti a fiatalokat. Itt a legtekintélyesebb fiatal a hangadó és vezető, aki egy idősebb mester szellemi hatása alatt áll. (F. M. 1935. 4. 71. o.)

3. Érdemes kissé részletesebben is betekinteni a különböző diákszövetségek tevékenységébe.

(a) Az Országos Magyar Katolikus Főiskolai Diákszövetség célja „a magyar katolikus egyetemi és főiskolai ifjúság egyesítése tagegyesületei révén, céltudatos katolikus szellemű nemzetépítő munkára”.

A szövetség szervei: a közgyűlés, a választmány és a tanács. Az egyetemmel szoros kapcsolatot a tanács elnöke, mindenkor egyetemi tanár biztosította. (Megjegyzendő, hogy kezdetben formailag a Foedratio Emericana is tagja volt e diákszövetségnek, később azonban különvált.)

A szövetség életében jelentős volt a külföldi katolikus egyetemi szervezetekkel való kapcsolat a Pax Romana nevű nemzetközi szervezet segítségével. Ennek központja Freiburgban volt, kongresszusait évenként más-más országban rendezték, melyeken hazánk fiataljai is résztvettek.

(b) A református diákság a Soli Deo Gloria Szövetségben tömörült. A szervezet célja a lelki fejlesztés, az intellektuális látókör bővítése, és nem utolsósorban a fiatalok figyelmének a társadalom problémáira való irányítása, a szociális érzékenység és felelősségtudat erősítése. Ennek érdekében diákotthonokat, menzákat, ifjúsági nyaralót tartanak fenn, előadássorozatot rendeznek a szociális kérdéssről.

A protestáns fiatalok meggyőződtek róla, hogy a keresztyén és hazafias ember csak szociális affinitású lehet, s erre kell inspirálni a közvéleményt is. Figyelemre méltó, hogy a magyar protestáns diákmozgalom szociális munkájának vezetői között (a református mellett volt külön szervezete az evangélikus és unitárius ifjúságnak is) főleg olyanokat találunk ebben az időszakban, akik a cserkészmozgalomban is tevékenykednek.

(F. M. 1936. 5. 111-113. o. és 1936. 6. 125-126. o.)

4. Előbbi megfontolásunkból következik, hogy folyóiratunk csaknem valamennyi számában az iskolapadból már kikerült ifjú-felnőtt cserkész szemével nézi a világot és benne az eseményeket. Rá most is - akárcsak gyermek- és serdülőkorában - érvényesek a cserkész törvények, mindennapi életének tartóoszlopai.

Vegyük például a második, a kötelességteljesítés (Isten, haza, embertárs) törvényének néhány gyakorlati konzekvenciáit!

Isten imádása, szeretete, akarata szerinti élet. A világot az Evangélium szemével nézni, magunkat Isten munkatársának, az Ő akarata végrehajtójának tekinteni. Istennel való viszonyunkat az egyházi közösségekben, a társadalmi élet minden területén az emberek szeretetében, gyakorlati tevékenységben éljük meg.

Következésképpen a fiatal az embereket igazságosan szereti. Ennek szellemében törekszik elősegíteni az egyes személyek, osztályok, etnikai csoportok, vallások, nemzetek és nemzeti-ségek közötti ellentétek felszámolását, a problémák krisztusi elgondolású megoldását. A közéletben, s főként a maga területén, minden lehetőt megtesz elveinek érvényesítéséért, valamint a velük szembeni törekvések leküzdésére. Embertársai iránti legfőbb kötelességnek tartja, hogy egészséges, életerős, meleg családi kört alapítson, továbbá, hogy tőle telhetően a legjobban megállja helyét hivatásában, azon a helyen és abban a munkában, melybe Isten akarata állította. Derék családfő és kitűnő szakember váljon belőle.

Melyek e célokhoz vezető utak, módszerek, eszközök? - Anélkül, hogy receptet adna folyóiratunk, aprópénzre váltható iránymutatást nyújt a célok elérésére a feladatok vállalásában. Nézzünk bele egy kicsit a rendszerbe:

(a) A vezetés két szempontja:

- Ismerje a vezető világosan a célokat, azok reális elérhetőségét, a minimálisan megkövetelendőket.
- A vezetést hassa át az elmélet és gyakorlat harmóniája.

(b) Munkaterületek:

- Egészséges lelki élet: ki-ki saját vallását gyakorolja.
- Egészséges testi élet: sport, kirándulás, portyák, élet a szabadban; a lélek uralma a test fölött.
- Hivatásban: tanulás, vizsgák, pályakezds; hivatásszeretet (hivatásápolás: hivatásmegörzés, hivatásfejlesztés).
- Társadalmi misszió: megbecsülés szerzése munkahelyén; társadalom-ismeret; jó modor; jó előadókészség; udvariasság.

Végül az „ifjú felnőtt” (18-25 év) pedagógia lényege, hogy általa a maguk lábán járni tudó, önálló embert kapjon a társadalom. A vezető szerepe tehát csupán az, hogy tüzetet lobbantson lángra, erőket hozzon mozgásba a fiatalban. Nincs szükség „erőskezü” vezetésre, amely sakkbábokkal operál. Helyette meg kell tanítani arra, hogy hogyan tud majd magától is

egyenesen állni és sikeresen előrehaladni a boldog egyéni és a közjóra is hasznos élet útján. Nem mi vagyunk a cél, hanem maga a fiatal élet

(F. M. 1934. 8. 141. o. és 1933. 9. 167-168. o.).

5. A tanár és tanárjelölt életében különös fontosságot tulajdonít a Fiatal Magyarság a cserkész törvények megélésének. Sorra veszi a követelményeket, adaptálva azok tartalmát egy leendő pedagógus életvitelére. Érdekes néhány nyomvonalon követni e törvények aprópénzre váltását a gyakorlati pedagógia számára:

- Az egyeneslelkűség az igazság szeretését jelenti.

Gondold meg, hogy a rád bízott ifjúság előtt tekintély, talán ideál lesz, akire egymás közt és az életben hivatkozni fognak. Ez súlyos felelősséggel terhel. Igazságérzeted tehát legyen nagyon érzékeny. Te fellebbezhetetlenül ítélsz a gyerekekről, ne befolyásoljon tehát érdek, szimpátia vagy antipátia. De ne legyen igazságérzeted rideg és kérlelhetetlen, és eszed ítéletébe szívednek is legyen beleszólása, vagyis légy belátó. Az egyeneslelkűség bátorságot is jelent. Legyen bátorságod tévedésed beismerésére még tanítványaid előtt is.

- Százakat fogsz kötelességteljesítésre nevelni. Példád legyen a leghathatósabb eszközöd e munkában. Tanítványaid szeme élesen szegeződik rád. Amit tehát tőlük kívánsz Isten, haza és embertársaik iránt, először te tedd meg. Kötelességeid helyes értelmezése ott kezdődik, ha meggyőződéssel vallod, hogy pályád nem csak kenyérkereseti lehetőség, hanem hivatás, és, hogy nem tanítványaid vannak érted, hanem te vagy a gyermekekért és szüleikért. És ez teszi kötelességeddé az önfegyelmézést, pontosságot és önképzést.

Tanulmányaid nem fejeződtek be az utolsó vizsgával! A gyermeki lélek kiismerése szinte bejárhatatlan terület. Tanulj, hogy el ne maradj és igyekezzél minél jobban megismerni a rádbízottakat, hogy megérthesd őket.

- A jó tanár munkája nem merülhet ki az órák adásában.

Nem szabad tehát hivatalnoknak tartanod magad, akinek hivatalos órájával lejár a szerepe. Légy mindig készen tanítványaid és szüleik számára, még fogadóórádon kívül is. Nézz bele életükbe az iskolán kívül is. Nagyon sokat jobban ismerhetsz meg majd így, következőleg jobban tudsz majd ítélni is. Örömeiket, apró vagy nagy bánataikat. A katedráról osztott szellemi kincsek mellé szívednek melegéből nagyon sokat kell adnod.

- A szeretet törvényét értelmezd úgy, hogy tanítványaid a te kistestvéreid. Tarts gyakran lelkiismeretvizsgálatot: tudod-e szeretni a gyermeket, a mások gyermekét? Ha nincs benned a szeretet, nem vagy a nevelő pályára való. Jóságod és tudásod legyen tekintélyed alapja, de tudásodra ne légy büszke a rádbízottak előtt, hanem alázattal ismerd el, hogy Isten mások javára adta a tudást neked.

- Ha megértés kíséri szavaidat és tetteidet, akkor gyengéd tudsz majd lenni. Légy türelmes s gondold meg, hogy te is voltál diák és azokra hallgattál a legszívesebben, akik megbocsájtók és gyengédek tudtak lenni. Isten előtt való felelősséged tudatában ne tartsd magad csálhatatlannak a gyerekekről alkotott ítéleteidben. Gyakorold az önfegyelmézést, hogy leküzdhesd az „idegességet”. Ne vedd önérzeted megsértésének, ha a szülőnek is van véleménye. Hallgasd meg az apák és anyák véleményét, hisz az iskola és a család munkája összefügg. Gyakorold mérsékletet követelményeiddel szemben is, melyeket tanítványaiddal szemben támasztasz szaktárgyaid területén. Isten nem egyformán áldotta meg őket képességekkel, légy tehát gyengéd a mérték alkalmazásában.

- A természet szeretete nem tantárgyakhoz van kötve.

Ne légy tehát egyoldalú. Alkalmazkodj a gyermekhez, akinek érdeklődése széleskörű, s mivel a természethez a legközelebb áll, ez vonzza legjobban figyelmét. Keresd a törvényszerűségeket a természetben, hogy tanítványaid előtt Isten nyomára mutathass bennük.

A természet megismerése az önállóság iskolája, megszerettetésén át a szülőföld, a haza szeretetéhez vezetheted a fiatal lelkeket.

- Ne rombolj tekintélyt se szóval, se tettel. Légy óvatos kritikáidban: nem minden véleményed való tanítványaid elé! Tanítványaidat szoktasd rá, hogy a jót és a kötelességet ne a büntetéstől való félelemből tegyék. Büntesd az engedetlenséget, de előbb láttasd be a hibát.

- Ne kívánd, hogy tanítványaid alkalmazkodjanak hozzád. Keresd meg te az utat a szívükhöz. Ez a derű és a jókedv útja. Gondjaidat, bajaidat bármily nehezedre is esik, felejtsd el az iskolában. Ez nagy fegyelmezettséget kíván, de ne felejtsd el, hogy a gyermeknek optimizmusra van szüksége. Ha azonban nem ismered a jókedv határait, könnyen elveszíted tekintélyedet. Légy tehát meggondolt, akár jutalmazol, akár büntetsz. A meg nem érdemelt jutalom könnyű sikerek után kerget, a meg nem gondolt büntetés egész életére kiható seb a gyermek számára.

- A takarékoság mindig lemondást jelent, sokszor olyanról is, amit joggal engedhetnél meg magadnak. A pénzhajhászással függetlenségedet veszítheted el.

- Komoly, fedhetetlen életed nemcsak magánügyed, mert ne hidd, hogy tanítványaid csak az iskola falai között látnak. Szemük rajtad függ magánéletedben is. Légy tehát az erkölcsi tisztaságnak ne csak tanítványaidban, hanem önmagadban is őre. Minden építő szavad és tetted munkáját romba döntheti egy-egy igaz vagy kósza hír gyengeségedről (F. M. 1934. 5. 95-96.).

6. Várhatóan, egy ilyen felkészítési-felkészülési fázis után pedagógusjelöltjeink eleget tudnak tenni a kor társadalmi szükségleteinek. - Melyek ezek egy vidéki tanító életében? - vetődnek fel a kérdések:

- A tanító szavai és tettei összhangban vannak: szavaival magyarázza tetteit és tetteivel igazolja beszédét. Tudatában van annak, hogy nem annyira szavaival, mint inkább tetteivel, életével, példájával nevel. Semmiféle eszközzel nem engedi eltéríteni magát az igazságtól. Nem úszik az árral, tud a saját lábán állni és a saját fejével gondolkodni. Követi Széchenyi mondását:

„Sokkal józanabb az idő szellemének irányt adni, mint az által hajtatni.”

- A tanító kötelességét nem hivatalból, hanem hivatásból teljesíti. Aki hivatalból cselekszik, az boldogulni akar, aki hivatásból, az boldogságot talál és ad át másoknak is. Az utóbbi munkakörében gyönyörűséget lát, örül annak, hogy tanítványai értelmét megvilágosította, érzelmi világukat nemesítette, akaratukat erősítette... Ő nem rabszolgája, hanem ura munkájának.

- A Fiatal Magyarság szellemében tanító azzal a céllal foglalja el munkahelyét, hogy közösségének (környezetének) egészét erősítse. Helyzetelemzést végez, hogy a problémákat meg tudja oldani. Felméri az anyagi és szellemi szükségleteket, hogy kielégíthesse őket. Csak úgy értheti meg igazán tanítványai problémáit, ha tanulmányozza környezetüket.

- A jó tanító feltétel nélkül szereti a gyerekeket.

Isten teremtményét és nemzetének jövőjét szereti bennük, ami jóakaratot, oltalmat, meghallgatást, megértést, segítséget, mosolyt, életkedvet, stb. jelent a gyermek számára. A tanító szeretetével a gyermek lelki orvosa. Ő is egyrészt a megelőzésre, másrészt a gyógyításra törekszik. E munkájában nem a harag, hanem a megértés vezeti. Bíz a gyermek jövőjében.

Tudja, hogy felelős ezért a jövőért. Mindezekből fakad a gyermek bizalma is tanítója iránt. Az így kialakult kölcsönös bizalom a nevelés legfőbb feltétele.

- Az igazi tanító jó emberismerete révén emelheti községe szubkultúráját. Az emberismeretnek viszont előfeltétele a megfelelő önismeret. A szigorúság is, a gyengédség is szeretet. A mester gyengédsége sohasem lehet gyengeség. Érezni kell a gyermeknek, hogy tanítója gyengédsége mellett határozott egyéniség.

- A tanító szereti a természetet és a tanítói munkája is természetes. A természeti ismereteket lehetőleg a szabadban tanítja. Személyiségének természetességével szemben áll minden mesterkéltség, elvontság, amely meghaladja a gyermek életkorát.

- Legfőbb bírója a hitben és nemzetben gyökerező lelkiismerete. A személyiségfejlesztés célja, eljuttatni a gyereket az önnevelés megvalósítására. Önálló pedig az, aki lelkiismeretének szavát követi.

- A jó tanító kiegyensúlyozott lélekkel dolgozik és bízik munkája sikerében. Nem zsörtölődő, nem a sérelmek örökös hangoztatója, nem pesszimista. Ehelyett optimizmus jellemzi: tudja, hogy a pedagógus hite, bizalma, lelkes odaadása mindig eredményre vezet. A sikerben való erős bizalom az ő pedagógiai hite.

- Ismeri anyagi és szellemi szükségleteinket. Úgy él az anyagi javakkal, hogy azokkal szellemi értékeket szolgál. Takarékoskodásra szoktat, hogy nemzete függetlenségét biztosítsa.

- Erősítse saját és tanítványai testét, hogy a test a lélek erős, fegyelmezett eszköze lehessen. A lelki megújódásra való törekvéssel rendkívüli szolgálatot tesz a társadalmi, a nemzeti szolidaritás, a nemzeti egység sorsdöntő ügyének. (F. M. 1933. 5. 91-92. o.)

II.

„A mi cserkészletünk nem úgy kezdődött, hogy az alapítók megismerték az angol mozgalmat és elhatározták, hogy meghonosítják, hanem úgy, hogy egy sereg komoly gyakorlati nevelő - egyszersmind aggódó hazafi - gyötrődve kereste a módot, hogyan lehet testben-lélekben egészségesebben nevelni az ifjúságot...

A cserkészlet - és ezt ma jobban kell hangsúlyozni mint valaha - nem lehet és nem akar lenni kívülről mozgatott tömegek mozgalma, hanem a válogatott öntudatos, mozgató erőseké, akik akarnak is, képesek is világmozgató cselekvésre.”

(Sík Sándor: F. M. 1935. 8. 141-146. o. és F. M. 1935. 1. 1-3. o.)

1. A síksándori „világmozgató cselekvésre” ösztönző pedagógia” a harmincas évek korproblémáira választ kereső szilárd keresztény világnézetre építő ifjúságban látja a jövő kibontakozásának útját. Helyzetelemző problémafeltevéseket tár a lap olvasói elé, s nem illúziókat, hanem a realitás talaján álló kiindulópontokat.

Ismeretes, hogy a pápa „Quod nuper” kezdőszavakkal hirdeti ki új bulláját, melyet az 1933-as szentév - Krisztus halálának 1900-as évfordulója - alkalmából adnak ki. Folyóiratunk keserűen kommentálja az eseményt: Zúgnak ugyan a harangok Rómában, de - sajnos - nem hallják meg azok, akik a tőke világának vagy az osztályharcban érvényesülni akaróknak a fegyverkezéseit szervezik szerte a világon. Úgy tűnik, ma is hiába imádkozik a pápa a népek testvéri együttműködéséért, ahogy hiába tiltakozott annak idején az I. világháború ellen, megkísérelve a békéltetést. Keserűen jegyzi meg egy író a lap 1933. évi első számában: a keresztény világra vonatkozólag nem szabad elfelejteni, hogy - nem keresztény. - Ne felejtjük el, hogy Hitler uralomrajutásának évében, a náciizmus kibontakozásának évében vagyunk.

Rá négy évre már arról olvasunk, hogy zsákutcába került egész nemzeti ideológiánk, mert alapvető hibája, hogy politikai jelszavakba öltöztetik. Így lett keresztény politikánkból politikai kereszténység, nemzetpolitikánkból nemzeti jelszavas pártpolitika. Ha ifjúságunk felelősséget érez nemzeti és egyéni jövőjével szemben, csak egyet tehet: apolitizálja nemzeti ideológiánkat. Mindent le kell hántani a régi fogalmazású „nemzeti”, sőt bizonyos értelemben a vallási ideológiánkról is, amit mesterségesen ráragasztott az osztályérdek, vagy ostobaság, rövidlátás, vagy politikusok rosszhiszeműsége. Tehát mindent, ami nem lényege, hanem politikai sallang. Mindent, ami nem lényegében krisztusi vagy magyar nemzeti. (F. M. 1933. 1. 20. old és 1937. 3. 58. o.)

2. Látva a tüneteket, keresve az okokat, mit ajánl a harmincas évek Fiatal Magyarsága a felnövekvő új nemzedéknek?

(a) Alapértékünk egyike a szabadság, amelyhez jogunkat Isten a teremtéskor ismerte el, amikor saját képére és hasonlatosságára teremtett, továbbá megadta a jó és a rossz közötti választás lehetőségét számunkra. Ma - 1935-öt írunk - a kereskedelmi szabad verseny odáig jutott az egyéni érdekek profit-hajszolásában, hogy egy egész társadalmi réteget leszorított a szerződéses bér munkás szintjéről a védtelenül kizsákmányolt proletárnak a rabszolgasághoz közelálló nivójára. Ilyenkor indokolt, hogy az államhatalom az egyéni anyagi érdekeknek szűkebb határokat szabjon. - Vagy: ha a politikai pártoknak egyébként egészséges hatalom-váltásában a

napi szociális igények törvényhozási úton való kielégítését akadályozzák, akkor indokolt, hogy az államhatalom megszorítsa a pártok agitációs és érvényesülési lehetőségeit. Szabadosság helyett tehát a személyközpontú értékfelfogás a közjó érdekében. Nemzeti egység csak a szabadságon alapulhat - írja lapunk: „Minden pártnak és osztálynak közös nevezője az egy és ugyanazon nemzeti lelki alkat, és nem kell elnyomni diktátori eszközökkel egyetlen megnyilatkozású formáját sem - nevezzék akár kisgazdának, akár keresztényszocialistának, akár legitimistának, akár szociáldemokratának. Amíg a pártokban ugyanaz a nemzeti lélek él, addig a demokrácia és a parlamentarizmus formái az idők igénye szerint változhatnak, de nem mondhatunk le arról, hogy törvény uralkodjék felettünk és ne személy, a törvény megkímélje életünkben a tisztán egyénit, s a törvényalkotásban a közösség valamilyen módon résztvegyen.” (F. M. 1935. 9. 165-167. o.)

(b) Végiglapozva folyóiratunk írásait, sehol nem találkozunk a semleges világnézet fogalmával. E helyett Sík Sándor szellemében a világnézeti tolerancia gondolata és gyakorlata sugárzik át a lapokon. A másság elfogadása-elfogadtatása természetesen kétirányú. Pontosan így fogalmaznak fiataljaink: „Ne akarjuk világnézetünket másokba betölcseztetni...” És ugyanakkor: „...hajlandók vagyunk közelfekvő és időszerű célok érdekében mindenkivel együttműködni, csak éppen ne akarjanak minket minden áron meghiteltetni olyan dolgokra, amelyeket mi világnézetünkkel soha megegyeztetni nem fogunk.”

„Differenciálódás és degenerálódás” címmel kapunk olyan eszmefuttatást, mely kizár bármiféle homogenizálást, ami egy közösség lassú elhalásához vezethet. Ilyen megfogalmazásban közelítenek a degeneráció átvitt értelméhez. A biológiai koncepció analógiájára - Teilhard de Chardintól teljesen függetlenül - teszik le a voksot a világrend egészének (természet és társadalom) szükségszerű fejlődése mellett, szemben azokkal a rendszerekkel amelyek a differenciálódással ellentétben a sablonizálást, a negatív irányú „haladást” tűzik zászlaikra. A társadalmi összetartás egyik alapvető oka éppen a differenciálódás, a különbségek léte és természetes elfogadása. Minél fejlettebb egy társadalom, annál inkább kell érvényesülnie a differenciáltságon alapuló összetartásnak illetve egymásrautaltságnak, hogy szét ne essen ennek hiányában.

S végül, de nem utolsó sorban egy fontos szempont: „Jobban kifejezésre kell jutni az ifjúsági élet minden terén annak az eszmének, hogy a jövőt csak az erkölcsi világnézettel párosult alapos szakmabeli felkészültség alapozhatja meg.” (F. M. 1933. 4. 74. o., 5. 82. o. és 9. 177. o.)

(c) Korunk fiatalsága már akkor az ökumené szellemében látja a problémák megoldásának útját. A magyarság fennmaradásának, kiteljesedésének távlatait a harmincas évek jelenében a keresztények/keresztyének együtt gondolkodása és közös cselekvése adhatja.

Küldetése van a magyarságnak arra, hogy ezen a földön minden változások közepette is magyar maradjon és speciális értékeivel ajándékozza meg az emberiséget. E mellett töltsen be azt a világtörténeti küldetést is, amit az Isten rábízott s a nagy közös emberi értékek megvédelmezésével adjon valami, más nemzet által el nem végezhető többletet a világnak. A lelki egység első követelménye az összetartás, ami azt jelenti, hogy mindenkiben lássuk meg a magyar gondolat hordozóját. Elválasztó vonalak, nyelvi, műveltségi, szociális és felekezeti különbségek felett, sőt éppen mindezek ellenére is meg kell ismerni és védelmezni egymás között a magyar kapcsolatokat. Ez az egység nem kívánja, hogy a katolikus ne legyen jó katolikus, a református ne legyen jó református, hanem mindennek előtt azt jelenti, hogy a magyar ember ismerje meg azt a közös oltárt, melynek tűzét saját áldozataival szítsa és tartsa ébren - mondja Kapy Béla evangélikus püspök. (F. M. 1934. 8. 158. o.)

A „Világnézeti arcvonal” c. rovat a századeleji neves publicistának, Bartha Miklósnak egyik vezércikkből idéz:

„A kereszt az egyetlen helyes jelkép annak bizonyítására, hogy a Krisztus követői - habár eltérő szertartások és eltérő dogmák mellett -, valamennyien egy nagy, szent és egyetemes lelki világosságnak hívő részesei s csupán azt jelenti, hogy Magyarország keresztény ország. - Van valakinek kifogása ez ellen? Ha van, szóljon. - Mondja meg, hogy egyszerűen bezárjuk-e templomainkat, iskoláinkat, vagy leromboljuk? Széttépjük-e a corpus iuris hungaricit, vagy máglyán égessük el? Kultúránkkal mit tegyünk? Mit kilencszáz hosszú évnek belénk rögzött hagyományaival, erkölcsével, szokásaival? - Már pedig keresztény országban a kereszt sérthetetlen szimbólum. - Nem ismerem a katolikusoknak olyan jogát, hogy ezt a jelvényt maguknak foglalják le. - Akinek tetszik, nem helyezi el sem a templomban, sem a lakásban, sem a sírhanton. - De eltérni, tisztelni, kegyeletesen őrizni mindenkinek kötelessége, mert mindenkinek kötelessége meghódolni azon nagy szellemi közösség előtt, amely hazánknak a keresztény civilizáció által történelmi életet adott” - fejezi be cikkét a protestáns újságíró (F. M. 1937. 5. 97-98. o.).

III.

„Tetteket kívánok, mert erre van a legnagyobb szükségünk... A legnagyobb tett a szép, egészséges egyéniség. Ma és mindennap dolgozzál magadon, szép, erős, Istenből élő egyéniségeden.”

(Sík Sándor: F. M. 1934. 1. 1-2. o.)

A tettek mindig példák, követendő egyéniségek jellemvonásainak utánzásából fakadnak. Sík Sándor „tettrehívásának” melyek voltak modell-variánsai korunkban? Kiket állított reflektorfénybe lapunk, amikor keresztény fiatalok tettekészségét szorgalmazta? Voltak köztük szentek, vagy szent életű emberek, politikusok, írók, költők és tudósok, akik személyiségükben különböztek egymástól, keresztény világnézetük azonban összekötötte őket. Ebben a különbség-válogató egységben volt érdemes követni őket, beépítve egy-egy arcvonásukat, tetszés szerint ki-ki a maga fiatal egyéniségébe.

1. Baden Powel, a cserkészlet alapítója sokszor megszólal folyóiratunk lapjain - különösen 1933-ban, a Gödöllői Jamboree évében -, amikor személyesen is ellátogat hazánkba. A cserkészlet pedagógiáját - fejlődési tendenciáit nyomon követve - így fogalmaz: „Eredetileg mindannyiunknak az volt a felfogása a cserkészetről, hogy az nevelőszellemű játéka a különböző országok fiainak. Később aztán, szinte az egész világ átvette az eszméket, ez lehetőséget nyitott egy világtestvériség számára. Ami a jövőt illeti, nekünk a cserkészmozgalom keretén belül nagy jelentőségünk van a nemzeti érdekek ápolására. Ez a nagy lehetőség az, hogy még több fiú számára tegyük lehetővé nevelőrendszerünk áldásait.” (F. M. 1933. 7. 139. o.)

„Világtestvériség”-ről szól Bi-Pi. Óhatatlanul asszociálódik az ugyancsak ebben az évfolyamban közzétett szentferenci testvériség gondolat, az Assisi Szent érdekesen paradox szelídség-szigorúság látszólagos ellentétpár. Ugyanis, amikor Szent Ferenc írásba foglalta rendje alapszabályait, többen kérték, hogy enyhítsen annak szigorúságán. A Szent hiába utalt az Evangéliumra, sokan úgy látták, az emberi természet majd nem tudja őket elviselni. Ferenc maga is dilemmába esett, nem tudta, mitévő legyen, míg - a hagyomány szerint- megszólalt az Úr, háromszor ismételve: Sine glossa! azaz: csűrés-csavarás nélkül. A kis történet példáján okulva hívja fel lapunk fiataljaink figyelmét: Megalkuvás nélkül éljük a törvényt, bízva Istenben és az igazság győzelmében. (F. M. 1933. 8. 89. o.)

2. Teleki Pál tudós, politikus, főcserkész, példakép. Benne is megfogalmazódik a kérdés - mint korának sok fiataljában is - mi a szabadság? Van-e keresztény liberális gondolkodás? Igen, a válasz. A keresztény ember számára a szabadság az - mondja Teleki -, amely lehetővé teszi neki, hogy jól érezze magát, elégedett legyen. Ez az elégedettség azonban elsődlegesen nem materiális természetű: „Ez az állapot a lelki egyensúly kérdése. Végso soron a hit kérdése, az ember önmagába és azokba vetett hitének kérdése, akikkel együtt él... Ha ma körülnézünk a világban s megfigyeljük a tömegeknek, az ifjúságnak, vagy akár az értelmiség vezető rétegének belső megmozdulását, mindenütt egy erősebb vágyódást, törekvést látunk a nem anyagi érték felé. Talán az idők szelleme ez, amely ma a tudományt is szintézis felé irányítja, bizonyos azonban, hogy az elkínzott s az anyagiakban csalódott ember a vallásosságban keresi a vigaszt és a biztonságot... Az utolsó évszázad európai emberét elvakította és befolyásolja saját felfedezéseinek és találmányainak gépfegyvertüze. - Ki tudja, hogy ezt a periódust, amelyet a haladás, a prosperitás és az anyagi egyensúly korszakának tartottunk, nem fogja a történelem

egyszer majd a szellemi értékek területén az egyensúlyvesztettség korának tartani s utóbb átmeneti kor lesz belőle, első lépés egy új összefoglalás felé.” (Idézi a F. M. 1934. 2. 38. o. Teleki Pál „Új Európa felé” c. cikkéből, amely megjelent a Pesti Napló 1934. január 14-i számában.)

A hit-vallás-tudás relációit tovább elemezve korunk neves filozófusa, Pauler Ákos ad eligazítást tájékozódni kívánó fiatalságunknak. Abból az alaptételből indul ki, hogy a vallás hiten alapszik, nem értelmi belátáson nyugszik. Hit nélkül azonban nem lehet cselekedni. Pauler példájánál maradva: ha nem is akarok mást, csupán felkelni az íróasztaltól és elmenni az ajtóig, - nem tudhatom, hogy ezt valóban megtehetem-e. (Ugyanis a következő pillanatban meghalhatok, rám dőlhet a ház, elemi csapás érhet, stb.) Mindazt tudni - mondja Pauler -, ami lehetővé tenné, hogy cselekvésemet egyedül megismerésére építsem, mindentudást feltételezne, amit az ember sohasem érhet el. A cselekvést tehát a hit teszi lehetővé: én hiszem, hogy a következő pillanatban még élni fogok, hogy az említett természeti katasztrófák nem semmisítenek meg, stb. „Íme a hit nélkül nem lehet cselekedni, cselekvés nélkül nem lehet élni: élni annyit tesz, mint hinni.” (F. M. 1934. 4. 78. o.)

Megerősíteni látszik a filozófus konklúzióját a kiváló, ugyancsak nemzedékeket oktató teológus-filozófus, Schütz Antal is, aki az „anima naturaliter est christiana” alapján nyugtatja meg és egyben lelkesítve indítja fiataljainkat apostoli cselekvésre, amikor így ír: „Az, ami a népek lelkében vajódik, legmélyebb gyökereiben keresztény, még ha sokszor az ellenkezőjének látszik is. A legsőbb csírákban felfedezhető az evangélium szelleme. De ha nem is volna így, egyetlen feladata a jövő ifjúságának mindezeket a mozgalmakat megkeresztelni.” (F. M. 1935. 5. 89. o.)

3. A korábban már említett szentferenci lelkület és ugyanakkor tettekre kész apostoli aktivitás szintézisét jeleníti meg példaként, a szociális beállítottságú katolicizmus csodálatra méltó alakja, az aszfalt apostola, az első munkáspap, Sonnenschein portréja. Katona Jenő írja meg életútját, hangsúlyozva kritikai megjegyzései között, hogy ma (harmincas évek!) Magyarországon egyesek még mindig kommunistának, bolseviknek, fölforgatónak és forradalmárnak bélyegeznek meg mindenkit, aki szociális irányú munkát végez. Úgy tűnik - jegyzi meg keserűen a kommentár -, amit Sonnenschein a berlini aszfalton végzett, az a pesti aszfalton még csak álom. (F. M. 1934. 4. 100. o.)

A fiatalok apostolkodásának ez az extenzív kibontakozása Ravasz László hatására egyre jobban erősödik a protestáns fiatalok körében is. A kiváló püspök egy interjúban a következőket mondja: „Egészen egyetérték a Fiatal Magyarországgal: a fiatalság nem izolálhatja magát, önmagával és a jövővel szemben kötelessége a maga egészségesebb, korszerűbb felfogását az élet minden vonalán érvényesíteni, akkor is, ha közvetlen eredményekre nem is gondolhatunk. És mindenekelőtt: a magyarság újjászületése nem ideológiáktól, társadalmi és gazdasági berendezkedésektől várható, hanem elsősorban az erkölcsi átalakulásunktól.” (F. M. 1935. 1. 9. o.)

Ravasz püspök meglátásai, a különböző konstellációkból levont zárótételei a harmincas évek jelenére vonatkozóan látnoki erővel rajzolják meg a fiataloknak ajánlott krisztocentrikus világgépet. Két idézett írását érdemes szemügyre vennünk, melyekből részleteket közöl lapunk. Az egyikben a követendő krisztusi életmodellt fogalmazza meg a zűrös politikai csatározások közepette, a másikban államalapító királyunk alakját önti új formába, a kor emberebb ember ideálja követelményeinek megfelelően.

„Láttunk a közéletben keresztény csoportosulásokat, pártokat és alakulatokat, ahova igen sokan nem azért mennek, mert szenvedélyesen és forrón hisznek Jézus Krisztusban, Őt Királyuknak és Uruknek vallják, s neki egyéni, családi és közösségi életükben vértanúi hűséggel engedelmeskednek, hanem azért, mert valakit gyűlölnék, vagy egy politikai célt akarnak elérni. Nem igaz az, hogy több Krisztus él a jobbpárti emberekben, és nem igaz az, hogy a balpárti emberekben semmi sincs Krisztusból. Nem úgy megy a dolog, hogy a jobb oldal Krisztus mellé áll s a baloldal ellene támad, hanem úgy, hogy a jobboldal a maga pártjára állítja Krisztust, s a baloldal szembehelyezi magával. Krisztust igazítják és nem Krisztushoz igazodnak.” (F. M. 1937. 3. 59. o.)

Ami pedig a szentistváni stratégia harmincas évekbeni aktualitását jelenti, Ravasz László zseniális meglátással fogalmazza meg az Európában való megmaradásunk-belépésünk létfeltételét: „... gondviselészerű volt István király döntése, aki ... a nyugati kereszténységhez s ezáltal Középeurópa élő művelődésbeli közösségéhez kapcsolta nemzetét... Irtózatosan nehezen kellett ennek mennie, volt ez olyan jelentőségű, mint a honfoglalás, mert a régi nemzeti pogányság ellentétben állott az új hit szellemével és a magyarnak úgy kellett kereszténnyé lenni, s úgy kellett magyarnak maradnia, hogy mégis kereszténnyé válhasson; úgy kellett műveltnek lenni, hogy meg ne szűnjék magyarnak maradni, - ha nem marad magyar, nem érdemes műveltnek lennie... Ez a nagy feszültség István király óta végighúzódik egész történetünkön.” - Majd így folytatja: „Azért István király nem politikai belátásból, nem egy mérlegnek megfigyeléséből, szorgalommal és logikai úton jutott erre a döntésre, hanem úgy, ahogy a Szentlélek jár, ahogy látások születnek; megismerte Isten elrejtett gondolatát, körülvette az új, nagy tény: akarta vagy nem akarta, prófétává lett, népe Mózesévé, egy új és örök éltető igazság apostolává. Tehát nemcsak hős, király és vezér, hanem mindenekfölött hitvalló is. A legnagyobb király volt a leghívőbb magyar, a leghívőbb magyar volt a legszomorúbb és legszenvedőbb magyar és az a férfiú, aki annyira beleépült népe életébe, hogy addig él, ameddig magyar lesz ezen a földön, földi idejében, kortársai között a legárvább, a legelhagyatottabb magyar volt.” (F. M. 1937. 8. 159. o.)

IV.

„A cserkészlet első jellemzője a mások iránti felelősségteljes szolgálatkészség.”

(Sík Sándor: F. M. 1933. Jamboree különszám, 3-5. o.)

1. A harmincas évek elején a korszakalkotó „Rerum novarum” pápai enciklika megjelenésének 40. évfordulóján XI. Pius kiadja a „Quadragesimo anno” kezdetű körlevelét, amely - akárcsak elődje - az egyház szociális tanítására hívja fel a keresztények figyelmét. Az Actio Catholica kiadásában lát napvilágot 1936-ban a „Proletárok megváltása” c. kisfüzet Közi-Horváth József tollából, amely magyarázza, aprópénzre váltja az egyház alapelveit a szociális kérdéstről. Az értelmezés evidenssé teszi, hogy a liberális szabadverseny gazdasági rendszere nemcsak összeegyeztethetetlen a keresztény elvekkel, hanem halóféltben is van. E helyett a körlevél rendi alapon (hivatásrendiség) megszervezett társadalmat ajánl, amely a keresztény szeretet érvényesülését jelentené. (F. M. 1936. 5. 115. o.)

2. Az évtized közepén már ilyen kérdésfeltevések születnek a Fiatal Magyarország gondolkörében az egyre sürgetőbb szociális problémák megoldása során: Mi a szociális pedagógia? Miért van rá szükség? Mely területeken érvényesüljön? Milyen úton induljon el?

(a) Mindenekelőtt a szociális nevelést nem lehet szűken értelmezni, mintha csak a gyermeki életkorhoz kellene kötni.

Másrészt azért sem, mert köztudottan minden ember tagja a társadalomnak, ezért külön figyelmet kell fordítani a társadalmi (szociális) nevelésre, hisz az ember nem csupán egyén (individuum), hanem személyiségénél fogva különböző humán csoportok, közösségek alkotója is. Korunkban tehát a szociális pedagógiát így definiálják: a nevelésnek (gyakorlat) és elméletnek egy része, amely figyelembe veszi a különböző közösségek ráhatását, melyek az egyén fejlődésére befolyással vannak; másrészt az egyén fejlődését, amennyiben az a közösségekre befolyással van. Úgy tűnik, már ekkor valamiféle perszonalista pedagógiai koncepció körvonalai kezdenek kibontakozni.

(b) A szociális pedagógia szükségességét több látószögből tartják indokoltnak. Filozófiai érvekkel is bizonyíthatnának, de inkább a tényeknél maradnak, melyek arra mutatnak, hogy egyrészt a kor nevelési rendszere mennyire hiányos éppen azért, mert nem eléggé nevel a közösségen keresztül, másrészt a társadalom egésze is megsínyli a szociális nevelés figyelmen kívül hagyását.

Úgy vélik fiataljaink, hogy koruk nevelési rendszerének legasszociálisabb vonása a harmónia hiányából fakad. Mégpedig három vonatkozásban:

- A kultúra területén össze nem illő, sokszor ellentétes elemeket látnak nemzeti, vallási világnézeti szempontból.
- A tanterv vonalán a tárgyak között egymást kiegészítő illeszkedés helyett a fontossági sorrend elsőségéért folyik a verseny.
- A pszichológia tekintetében az értelem, akarat és érzelem nem kapja meg a nevelés során a megfelelő funkciókat.

Téziseik igazolására szaktekintélyekre is hivatkoznak mind a külföldi mind a hazai pedagógiai irodalomból. Így például idézik Foerster „Politische Ethik und Politische Erziehung” c. munkáját, amelyben a neves szerző éppen a harmóniát tartja minden szociális nevelés alapjának, amikor megállapítja, hogy az állam hasznos polgárává nem válhat az, aki saját lelkében nem élte át eltérő törekvések elrendeződését egyetlen alapszempont szerint (identitástudat).

Hasonlóképpen az éppen harmincas évek első felében elhunyt híres pedagógia-professzor Weszely Ödön (egy ideig a Pécsi Egyetem rektora is) „Bevezetés a neveléstudományba” c. nagy összefoglaló művét is szívesen idézik e tekintetben a F. M. hasábjain:

„Sajnos, nincs egységes közoktatásügyi és közművelődési rendszerünk. Kultúrpolitikánknak alig voltak vezetés szempontjai, csak érintkezési pontjai az általános politikai áramlatokkal. Az élet anyagi érdekei, a nemzet küzdelme az önfenntartásért, nemzeti sajátosságaink megőrzéséért, a mindennapi élet sürgető kényszere nem engedték meg, hogy nagy szabású kulturális program s bizonyos egységes közvélemény, sőt még csak igazi érdeklődés is fejlődhessek a kulturális kérdések iránt. Intézményeink és törvényeink egyenként különböző időben, különböző politikai áramlatok hatása alatt, sokszor kevés pedagógiai képzettséggel, sokszor külföldi minták után, szinte töredékesen, alkalmilag jöttek létre... s így ma is fönnáll az a szükséglet, hogy közoktatásügyünk és egész közművelődésünk egységesen, mai helyzetünknek s a mai kor szellemi színvonalának megfelelően, elvi alapokon szerveztessék. - Így van ez nem csak nálunk, hanem talán az egész világon!” (I.m. 428. o.)

Valóban, akár Nyugatra, akár Keletre tekintünk, fennáll a veszély, hogy a kor nevelési stratégiájában egyoldalúan az ember értelmi erőinek fejlesztésére törekszenek, elhanyagolva a belső lelki egyensúly kialakítását. A lengyel pszichológus, Lindworsky szerint az ember gyakorlati életére csak az az elméleti tudás lehet hatással, amely kezdetben nem elszigetelten, hanem egységesen elrendezett fogalomrendszerben van adva. Ellenkező esetben ugyanis nincs semmi biztosíték arra, hogy valami akkor merüljön fel az ember tudatában, amikor arra éppen szüksége van. Másrészt egy elv, elmélet, absztrakt tudás csak akkor válik gyakorlatilag jelentőssé, ha az iskolában kapott szaktárgyi ismeretek élmények útján saját értékévé válik tanulóinknak, más szóval, ha az élmények egyéni érzelmeink erős szálaival kötődnek az értelemmel felfogott tárgyi értékekhez.

Tény, hogy olyan iskolától és tantervtől, amelyet világnézeti alap kiküszöbölésével állítanak fel, vagy amelyben homlokegyenest ellenkező világnézetű tanárok útján juttatják az anyagot a növendékhez, nem is lehet mást várni.

Úgy tűnik, a mai nevelés a folytonos oktatás és tanítás mellett nem ad alkalmat a fiatalságnak semmiféle élményre. Nem érzik a fiatalok a jól végzett munka örömét, hogy mennyire szükség van áldozatok hozatalára is az életben, lemondásra, ha eredményeket akarunk elérni. Hiányzanak a mai iskolában azok a programok, melyeknek célja a kölcsönös bizalomra, megbízhatóságra, felelősségvállalásra való beállítódás.

(c) Milyen színterei legyenek a szociális nevelésnek - vetődik fel tovább a kérdés. - Fő terület az iskola maradjon, ahol az intézményes, szakszerű nevelés folyik. Az iskola szerepének és jelentőségének azonban lényegesen meg kell változnia. Így például a történelem oktatásban a sok háború mellett kapjanak helyet pozitív személyek életrajzai (szentek, feltalálók, stb.). A felsőbb osztályokban jelenjen meg a filozófia. A testnevelésben tervszerűbb és fontosabb helyet kell biztosítani a játéknak, amely sok szociális tulajdonság elsajátítására és gyakorlására ad lehetőséget. Néhány új tantárgynak nemcsak a szakiskolákban kellene helyet kapniuk. Ugyanis sajátos módon gazdasági, művészeti ismeretekben a legtöbb műveltnek deklarált ember még

elemi ismeretekkel sem rendelkeznek, arról nem is szólva, hogy ezeknek a tárgyaknak milyen jellem- és személyiségformáló hatásuk van.

Különösen fontos, hogy oktatási intézményeinkben a tanítási rész kisebb hangsúlyt kapjon, helyet adva iskoláinkban az önálló tevékenységnek. Nem a tananyag elsajátítás mennyiségi mutatói a fontosak, hanem inkább az, hogy kedvet kapjanak, felébredjen érdeklődésük a művelődés minden ága iránt, megtanulva önként bővíteni műveltségüket.

Az élménynyújtásnak igen jól kidolgozott módszereit lehetne átvenni a cserkészettől, melynek pedagógiai jelentősége még nincs eléggé kiaknázva és feldolgozva. Tervszerű elgondolásokkal úgy kellene színes, szerteágazó élményekkel tölteni a fejlődő fiatal életét, hogy benne a szolidaritás tudata kifejlődjék. Fontos lenne, hogy a törvények és szabályok társadalmi értéke tiszteletet keltsen, az érvényesülés vágya nemes versenyben nyilvánuljon meg, ahol nem ellenfelek, hanem derék munkatársak dolgoznak a közjóért. Ezekben a tevékenység útján szerzett élményekben kell kialakulnia az egyéni felelősségérzetnek, amely szilárd a közvélemény ingadozása, esetleges megalkuvása során is. Természetesen ugyanilyen fontos a közösségi felelősségtudat is, amelynek a közvélemény kialakításában van szerepe. - Folyóiratunk szerint magának a tanulásnak is ilyen közösségi élménnyé kellene átalakulnia. Hivatkoznak például az Amerikai Egyesült Államokban kísérletként éppen ez idő tájt bevezetett népszerű School-city movement-ekre, ahol egy-egy osztály mintegy közigazgatási község formáját veszi fel, a növendékek egymást tanítják, vezetik, ellenőrzik. S e probléma átvezet már bennünket a következő kérdésre.

(d) Hogyan kellene megindulni a szociális pedagógia útján? - Nem szabad megelégedni a szak-tudás átadásával, hanem a különböző hivatásokhoz specializált erkölccsant, jellemnevelést, szociális értékelést is kell közvetítenünk. Mindez az iskolán kívül is: a családi nevelés, minden más nevelőintézmény és a tágabb környezet bevonásával (sajtó, rádió, mozi, katonaság, stb.). Az intézményes munka mellett igen sokat tehetnek a kiscsoportok: jól felkészült tanárok vagy hittanárok megszervezhetik az iskola mellett a szülők szövetségét; biztosítani a hátrányos helyzetű de tehetséges gyermekek nevelését-oktatását; erősíteni a regös mozgalmat; kiterjeszteni a Prohászka-körök tevékenységét, stb. A skála igen széles, folytathatnánk a sort. Egy kétségtelen: a Fiatal Magyarország kezdeményezésére erjedés indul meg a szociális pedagógia területén, melynek hatásai csak később, a harmincas évek utolsó negyedében bontakoznak ki erőteljesebben. (F. M. 1936. 7. 149-153. o.)

3. Többször foglalkozik lapunk a Katolikus Káritással mint a szociális munka egyik jelentős tényezőjével. Igen korszerűen értelmezi a Káritász-munkát: ma, a XX. században nemcsak az élelem- és ruhahiány leküzdése feladata e mozgalomnak, hanem a lelki- és idegártalmak következtében sérült személyek gyógyítása is. Úgy vélik fiataljaink, hogy mindez a harmincas évek elején jelentkező gazdasági válságból következő nyomor és munkanélküliség „eredménye”. Nem teljes tehát a Káritász-munka, ha csupán kenyeret és ruhát oszt alkalmanként a szegényeknek, hanem permanensen kell törődni az egyéb szükségletek kielégítésével is.

A másik korszerű követelmény az állandóság mellett a személyre szabott törődés az elesettekkel. A Káritász tevékenységének ez a perszonalista megközelítése, a körülmények speciális figyelembevétele, a segítőnk egyes különleges helyzetéhez való mindenkor alkalmazkodás azok az alapelvek, melyeket a Káritász fiatal munkatársainak mindenkor szem előtt kell tartaniuk.

E munka elsajátítására elméleti-módszertani útmutatást is ajánl a lap: Mihelics Vid „A szociális kérdés és a szocializmus” c. ez idő tájt megjelent kitűnő művét. A kötetben összefoglaló képet kapunk a problémakör legalapvetőbb kérdéseiről. A keresztény szocialista beállítottságú kiváló

szakember a mindennapi gyakorlat optikáján keresztül világítja meg a sürgető problémákat. Éppen ezért a Fiatal Magyarság mozgalom minden tagjának kezébe kell adni e könyvet - hívja fel olvasóinak figyelmét a folyóirat. Ezt az összefoglaló munkát szinte kézikönyvnek kell tekintenünk minden keresztény szociális munkás kezében.

A szociális kérdés keresztény szellemű megoldásának törekvése egyre nagyobb hangsúlyt kap a Fiatal Magyarság életprogramjában, nélkülözhetetlen eszköz a nemzet-átalakítás stratégiájában. Éppen ezért joggal írja Makray Lajos a téma vonatkozásában: „Nézetem szerint a mai felfordult társadalmi rendet és a teljesen lehetetlen szociális állapotokat egyesegyedül a keresztény szolidaritás erejével lehet megváltoztatni. Úgy érzem, hogy ki kell emelni a keresztény gondolatból a maradéktalanul szociális szellemet, a szeretet kiegyenlítő és összefoglaló roppant erőit. Látom és tudom, hogy csakis ezzel az eszmével és ezzel a zászlóval lehet győzni, mert tévedést hasonló tévedéssel nem lehet leküzdeni.” (F. M. 1935. 1. 15-16., 1935. 9. 180-181., 1937. 4. 77-78. o.)

V.

„A cserkészzet második sajátossága a testvériség szelleme.”

(Sík Sándor: Fialat Magyarország, 1933. Jamboree, különszám, 3-5. o.)

1. A testvériség gondolata és a cselekvő megvalósítása alapkérdés volt a Fialat Magyarország életében. A világ ifjúságával való szoros és állandó kapcsolat a cserkészzet lényegéhez tartozik. Mégis most, 1933-ban, amikor Gödöllőn volt a Nemzetközi Nagytábor (Jamboree), különös hangsúlyt kapott fiataljaink körében. Az esti tábortüzek parázsló fényében kéz a kézben összefonódva szimbolikus értelmet kapott a világtestvériség eszméje. Külön említésre méltó lengyel testvéreink tábortüze, amelyen bevezetésként minden csapatparancsnok pár mondat kíséretében egy-egy hasáb fát rakott a tűzre, jelezve ezzel, hogy a jelenlévő nemzetek képviselői egyek a szeretet tűzében. A program végén, a vidám együttlét után, mindenki a saját nyelvén mondta el a Mi Atyánkot, majd rövid lelkiismeretvizsgálat következett, csendben, a már kialvófélben pislákoló parázs fölött. A búcsúzás egyetlen nagy körben kézfogással történt. A csapatok parancsnokai újra odaléptek a hamvadó tűzhöz, jelképesen egy-egy parázsló fadarabot vettek ki a zsarátnokból, hogy azt otthon, ki-ki saját szülőföldjén a legközelebbi tábortűznél lángralobbantva, a cserkésztestvériség folyamatosságát jelenítsék meg. (F. M. 1933. 8. 148. o.)

2. Hangsúlyozzuk, hogy a Fialat Magyarország eszmerendszerében a testvériség a szeretet szolidaritását, s nem a pártpolitikai érdekszférák kapcsolatrendszerének keresését jelentik.

Spanyolországban például Gil Robles szerint a politika befolyása bomlasztó a fiatalságra, ha kellő nevelés és érettség nélkül találkozunk vele. Visszaélés az ifjúság lelkesedésével, ha úgy vonják be a napi politika viszályaiba, hogy előbb nem tesznek szert kellő politikai műveltségre és megfelelő világlátásra.

Hasonló koncepcióról olvashatunk a francia ifjú cserkészek hivatalos lapjában („La Route”), ahol „Cserkészzet és politika” címmel jelent meg egy cikk a Commissariat national (nálunk az Országos Intéző Bizottságnak felel meg) közlésében. Ebből idézünk néhány gondolatot:

„Véssük emlékezetünkbe azt az elvet, amelyet nagyon sokan hajlandók elfelejteni: az öreg-cserkészzet, éppúgy mint a cserkészzet, nem politikai, hanem nevelési mozgalom. Az öregcserkészzet missziója: megerősíteni a fiatalembereket hitben, jellemben és egészségben. Előkészíti őket a cselekvésre, de nem kíséri őket tovább, amikor már emberek, kész polgárok lettek.

Minden öregcserkésznek saját kötelessége, hogy amikor annak ideje eljött, saját maga válassza meg politikai orientációját, keresztény elveinek és annak megfelelően, hogy mit tart legjobbnak hazája számára.”

A francia kapcsolatok egyébként több szinten érvényesültek. Így például már 1933-ban, a Jamboree évében is, amikor - mintegy előkészületül - Gödöllőn egy előadássorozatot szerveztek, melynek során Possonyi László Franciaországról tartott előadást. Véleménye szerint az irodalomban lehet legjobban látni a katolikus újjászületés folyamatát, példaként a magyar fiatalok számára is. Bourget regényei, majd Maritain filozófiája és Claudel színművei e fejlődés főbb állomásai. Bourget regényeiben ébred a lelkiismeret, Maritain Aquinoi Szent Tamás filozófiáját alkalmazza korunk gondolkodásmódjában, Claude merészen új formákban nyújtja a katolicizmus örök igazságait. - A francia papok nem kötik le magukat egyetlen párthoz, sem

politikai irányzathoz, hanem áldozatvállalással foglalkoznak a szélesebb néprétegekkel, mindenütt a legteljesebb testvéri közvetlenséggel. - A francia katolikus élet újjászületésének alapja a család, ezért nagy hangsúlyt fektetnek a családpasztorációra. (F. M. 1934. 7. 133. o. és 1933. 5. 95-96. o.)

3. Hogy a testvéri kapcsolatok nem csupán szavakban, elképzelésekben, hanem tettekben nyilvánultak meg e korban, szép példáját mutatja az 1936 szeptemberében Tihanyban megrendezett összejövétel: „Délkelet európai Vezetők Konferenciája”. A World's Student Christian Federation (Keresztény Diákok Világszövetsége) Genfben működő központja évente más-más e térségben elhelyezkedő országban tartja e konferenciáját. Ebben az évben hazánkra esett a választás, ahol 10 ország tagegyesületének küldöttei vettek részt az összejövételen: Ausztria, Csehszlovákia, Lengyelország, Románia, Bulgária, Jugoszlávia, Oroszország (menekültek), Görögország, Olaszország és Magyarország. Vendégként az angolok és németek is megjelentek a konferencián.

Mi volt rendkívüli és érdekes e találkozón? Elsősorban az, hogy alapvető kérdésekben azonos nézetek voltak a résztvevők: a Lélek közössége fűzte őket össze. Mivel Isten szelleme mindenütt ugyanaz, a különböző térségek küldöttei az angoltól a szerbig, a megfigyelőként jelenlevő indiai diáktól bulgár társáig egy közös alapon testvérnek tekintették egymást: az Evangélium fényében. A diákvezetők a felvetett nemzeti, politikai, egyházi, nemzetközi problémák mellett, a rájuk adott válaszok során jobban megismerték egymás kultúráját, másságát, s így közelebb kerültek egymáshoz. S ez itt Dél-Kelet Európában rendkívül fontos volt, hisz orthodox és protestáns, anglikán és katolikus mondta el véleményét a jövő fiatalsága arculatának alakulásáról az evangéliumi békesség szellemében. (F. M. 1936. 9. 195-196. o.)

DR. PÁVA ISTVÁN

„MAGYARABB MAGYAR”

„Kimondom nyíltan: ez a világ nem a mi világunk.
Forradalmár vagyok a szónak igazi, szent értelmében”

(Sík Sándor)

1933.

„És vannak magyar felelősségeink és különleges magyar cserkész felelősségeink is az Úr 1933-ik évében. Nekünk adta az Isten a Világjamboreet.”

(Beköszöntő az 1933-as évre)

A Fialat Magyarság (F. M.) a magyar cserkészmozgalom egyik hajtása volt. Eredetileg egy 1930-ban megjelent, majd több kiadásban összesen 150 ezer példányban közkézen forgó Zöld Füzetnek volt a címe, melyben a mozgalom 15 vezéregyénisége a cserkészletben nevelkedett vagy velük hasonló gondolkodású fiatalembernek életét irányító általános elveket fogalmazott meg. A szerzők „Eszmék és elszánások” alcímmel igyekeztek választ, útbaigazítást adni fontos és aktuális kérdésekre. Olyan választ, amelyet egy felnőtt magyar cserkész mindenkor bátran vállalhat. Nevezhetnénk Magyar Öregcserkész Hítvallásnak is (Bodnár 61.)

Állásfoglalást jelentett szociális, gazdasági, honvédelmi, világnézeti, vallási, önévelési, politikai kérdésekben anélkül, hogy tanítani, politizálni vagy pártot alapítani akart volna. (Új Idők lexikona 2432. lap)

Sok mondanivalója olyan aktuális, mintha a mai kérdésekről szólna, ezért nem felesleges megtisztítani hatvan esztendő reátrakódott porától.

Egyre nő a gazdasági válság és egyre kiáltóbbak az irtóztató szociális aránytalanságok. A középosztály pusztul, a paraszt nyomorog, a munkás és a zsellér koplal és káromkodik, a gazda nem tudja eladni a termést, az iparosok seregestől zárják be a műhelyt, régi nagy kereskedőcégek tönkremennek, fiatal orvosok havat hánynak és kitűnő ifjú mérnököknek nem jut elég villamoskalauzi állás - kezdődik a komor helyzetkép felvázolásával a Zöld Füzet érdemi mondanivalója.

Az utódállamok magyarságának cseppenként szivárog el a vére, idehaza pedig kormánypártiak és ellenzékiek egymás ellen berzenkednek. Az újságok és politikusok a demokrácia fogalmáról, panamákról vitatkoznak.

Semmi sem mozdul.

A fiatalsághoz szólunk. Kötelességünk elmondani, hogyan próbáljuk megvalósítani a gyakorlatban azokat az elveket, amelyekre a cserkész fogadalomban rátettük az életünket.

Nem elégíthet ki a magyar programnak semmiféle negatív fogalmazása. Ilyen veszedelmesen negatív gondolatvilág a szavaló irredenta. Ezzel csak hiszünk Magyarország feltámadásában, de nem teszünk érte. Hangosságával kihívó, elszakított testvéreink életét megnehezíti. Álmodozó, fantasztikus, délibábos. Még mindig hinni tud a jelszavak automatikusan csodatevő erejében.

Negatív fogalmazás a turanizmus. Irreális, fantasztikus álmodozások csillogó gőzködével vesz körül.

Az internacionalizmus az idegen és legnagyobbbrészt tudománytalan vagy féltudományos olvasmányokon nevelkedett embereknél nem egyéb, mint az idegennek a hazai fölé helyezése. Az emberiséget csak akkor szolgálom, ha minél tökéletesebb egyént, minél különb családot, minél értékesebb népfajt, nemzetet állítok a nagy közös emberi célok napszámbába.

A pacifizmus, militarizmus egyaránt alkalmatlan arra, hogy komoly nemzeti programnak alapgondolata legyen. A háború rossz és küzdeni kell a lehetősége ellen, de amíg háború lehetséges, addig az önvédelemre készen lenni: kötelesség, a katonai készség tehát szükséges.

A demokrácia a maga eredeti fogalmazásában gyönyörű elgondolás, végrehajtása azonban a legnehezebb dolgok közé tartozik. Az igazi demokrácia követelménye széles néprétegektől megkívánja a közérdek megértését.

Világ bajok és európai bajok szövődnek itt össze időbelileg reánk nézve szerencsétlenül bekövetkezett magyar bajokkal: történelmiekkal, lelkiekkel és akut gazdaságiakkal.

A visszavonás, a pártszellem végzetes súllyal ül a lelkeken. Nincsenek egyetemes magyar célok. Minden héten új egyesület alakul, minden második vasárnap új folyóirat, minden hónap új prófétákat vet a felszínre. A sok kis törekvéstől nem tud kialakulni egy nagy törekvés, egy magyar cél. Hogyan remélhetjük, hogy mások magukévá tegyék a magyar érdekeket, mikor még közöttünk sem alakult ki, mi voltaképpen a magyar érdek. Véget kell vetni a kétféle magyarság évszázados szembenállásának. Pázmány magyarjának kezét kell fognia Bethlen Gábor magyarjával és Kossuth magyarjának meg kell értenie Deák magyarjait. Nem engedhetjük, hogy a vallási szakadás végzetünkkel legyen. Nagyobb veszedelem fenyegeti a magyar egységet a szociális ellentétek sötét örvényei felől. A középosztály van hivatva a kiegyenlítő, egyensúlyozó szerepre. Szükséges, hogy a magyar értelmiséget átjárja a szociális felelősség mélységes tudata. Ép erkölcsi érzékű magyar nem azonosíthatja magát mindenestől a kapitalizmussal. A tulajdonnak kijáró tisztelet sem lehet korlátlan. Semmi sem idegenebb az egyetemes magyarság embere előtt, mint az u. n. kispolgári gondolkodás, amely mindent az egyéni és családi önzésnek korlátolt szempontjai szerint ítél meg. De ugyancsak nem lehetünk szocialisták sem.

A szocialista propaganda egész küzdelme nem több, mint a kizsákmányoltak harca azért, hogy ők lehessenek a kizsákmányolók. Az osztályharc csak elkeserít.

Tiszta elgondolásra kell jutni azzal a veszedelemmel szemben is, amely a faji gondolat sarlatánjai részéről fenyeget. Aki a maga fajtáját szereti, óriási erkölcsi felelősséget kell érezzen, hogy önmagában és maga körül fejlessze és erősítse mindazokat a tényezőket, amelyek a fajt értékesebbé tehetik, iparkodjék gyöngíteni a fajiságot értéktelenebbé tevő tényezőket. Kötelessége az ősi magyar kultúrának a falusi népben megmaradt legkisebb emlékét megmenteni, azon dolgozni, hogy ezek az ősi elemek domináló szintekké váljanak. Lehetetlenség önmagunk előtt eltagadni, hogy a nemzetiségek ellen nem egy szempontból súlyos hibákat követtünk el. Most négy országban a magyarok is nemzeti kisebbségek lettek és az ő sorsukra nem lehet közömbös, milyen sorsuk van nálunk azoknak, akiknek testvéreiktől az ő sorsuk függ. A nemzetiségi érzés, sőt érzékenység Európaszerte növekvőben van (spanyol-katalán, vallon-flamand ellentétek), sőt újabban már Franciaországban is felmerült a nemzetiségi probléma, ami sajátságos kontrasztot alkot a fejlődésnek egyre nagyobb gazdasági és politikai egységek felé való tempójával.

Le kell tenni a nemzetiségek erőszakos asszimilációjának gondolatáról. Cél az egyenjogúság fenntartás nélküli megvalósítása, szóval mindaz, amit a magyar kisebbség a maga államában a maga számára megkívánhat.

Sürgető feladatok várnak reánk a kultúra elmélyítésében. Alapvető feladatnak látszik kultúránkat megtisztítani az idegen jövevény elemektől.

Közoktatásunknak a nemzeti nyelv, nemzeti irodalom, nemzeti történelem és földrajz körül kellene koncentrálnia. A régi humanista iskola adott egy szolid egységes klasszikus kultúrát, a mai rengeteg részismeretet tanít, de egységes műveltséget nem ad. Hány ember van, aki csak

sejti is, mit jelent a magyarság számára Vörösmarty, hány ember olvassa ma a Török áfiumot, hányunknak életében játszik eleven szerepet a magyar festészet, építészet, zene kérdése? Átmeneti formát képviselünk, egy küszöb-kultúrát, amelynél lehet az ajtón belül maradni, éppúgy mint kívül.

Általános műveltségünk nincs magas fokon, az érintkezés formái csiszolatlanok maradnak.

A sokszor emlegetett és sokszor kinevetett közhely, hogy minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs, végzetesen beigazolódik a mai szerencsétlen világunkban. A nemzet sorsa végül is az embereken fordul meg, akikből a nemzet áll. Minden intézmény, minden társadalmi berendezés áldássá lehet, ha nagyszerű és nagyszívű emberek kezelik. A legzseniálisabb társadalmi organizmus is átokká válik gonosz vagy gyenge intézők kezén. Így nem a törvények számától, vagy mindennek törvénnyel való szabályozásától függ a nemzet életének rendje és boldogsága. Az egészséges közszellem viszi előre a nemzetet, nyitja mag az egészséges fejlődés útját. Aki embernek hitvány, magyarnak sem lehet sokat érő. Akiben nincs harmónia, az szükségképpen diszharmóniát áraszt maga körül, aki belsőleg zilált, az a legjobb elvek mellett is többet fog destruálni, mint használni. Aki komolyan akar magyarabb magyart, annak legalább olyan komolyan kell akarnia erősebb, tehát jobb, etikailag emberebb magyart.

A vallást nem lehet kihagyni a számításból, mert ez egyszerűen ellenkeznék az élő valósággal. A magyarság történelmi cselekvéseinek egyik legerősebb hajtóereje a vallás volt. A magyarság legnagyobb szellemi vezérei majdnem valamennyien vallásból, evangéliumból, Krisztusból élő emberek voltak.

A világ sorsa ma két tengely körül forog, a gazdasági és világnézeti probléma körül. A magyarságnak a szociális igazság és a keresztény életforma oldalán a helye, ha élni akar. A kereszténységet nem lehet hozzákötni semmiféle politikai, gazdasági rendszerhez. A vallás lényegében életforma. A közösségben, az egyházakban valósul meg. Azért a vallási élet, amely nem az egyházakban, az egyházak százados és évezredes életformáiban fejlődik ki, szükségképpen félszeg és csonka marad.

A Zöld Füzet cselekvő magyarság címen foglalta össze mondanivalójának legfontosabb cselekvési normáit az alábbiak szerint:

Mindent megtesz, hogy a magyar és magyar között ellentéteket szító emberek lehetetlenné váljanak.

Férfias önérzettel, örömmel és odaadással teljesíti honvédelmi kötelességeit.

Erősíti magában a szociális felelősségérzetet.

Elmélyed hivatásának tanulmányozásában, hogy minél kitűnőbb szakember váljék belőle.

Fennmaradó idejének egy részét a magyarság javáért való önzetlen munkára fordítja. Anyagi feleslege egy tekintélyes részének a szegények számára való juttatása nem erény, hanem kötelesség.

Tiszteletben tartja az ország nem magyar lakosainak nemzetiségét, nyelvét, kultúráját.

Minden lehető megtesz, hogy kiirtsa a léhaságnak, cinizmusnak, a mindenből gúnyt űzésnek szellemét.

Újra meg újra forgatja a nagy magyar írókat és a népköltészetet.

Iparkodik megismerni a magyar népzene és népművészet kincseit.

Mindent megtesz, hogy a korrupcióval kikezdett emberek lehetetlenné váljanak.

Férfias öntudatossággal vállalja a nemi élet terén a keresztény erkölcs követelményeit. Felveszi a harcot a beteg korszellemmel. Gyakorlati vallásos életet él.

Kötelességének tartja az itt kifejtett gondolatokat minél szélesebb körben terjeszteni.

Sík Sándor, a Zöld Füzet tulajdonképpeni szerzője, úgy látta, hogy az öreg fiúk arra a területre kíváncsiak, mely „ma elsősorban kell, hogy érdekeljen minden magyar fiatalembert: a magyar probléma szellemi küzdőterére”. Az 1930-as évek elejének égető magyar problémáira gondolt; „fel kell építeni a rombadőlt gazdasági életet, meg kell oldani az Alföld problémáját, el kell következnie a magyar földbirtok igazságosabb elosztásának. Meg kell oldani a nemzetiségi kérdést. Le kell küzdeni a népbetegségeket. Vissza kell állítani a magyar közélet erkölcsi tisztaságát. Meg kell oldani a magyar államforma problémáját.” (Mészáros: Sík Sándor és a magyar cserkészpedagógia. In= Vigilia, 1983. X. XI., 767. és 823. lap)

Beláthatatlanul fontos volt a cserkészlet közeledése a faluhoz. A regőscserkészlet keretében meginduló falukutatás tárta fel a parasztság sürgősen megoldandó problémáit, a társadalmi változások szükségességét. (Mészáros: 825. lap)

A Füzet nagy feltűnést keltett s ennek hatása alatt 1931-ben megindult a F. M. 1. évfolyama, egy évvel később megkezdte működését a F. M. szemináriuma, 1933-ban több öregcserkész csapatban F. M. órs alakult, F. M. Klub alakult Pécsen 35 taggal, 1937 őszén létrejött a F. M. Szövetség azoknak a fiataloknak az összefogására, akik a Füzetben foglaltakat életprogramjukká óhajtották tenni. (F. M. 1933. 196. lap és Új idők Lexikona)

A mélyebb műveltséggel együtt jár a lélek és lelkiség nagyobb megbecsülése, bensőségebb érzések, mélyebb humanizmus, vallásos élet. Vallás és Humánium talán először bontakoznak ki szélesebb körökben itt azóta, hogy Széchenyi megfogalmazta őket. A magyar cserkészek követelése „emberebb embert és magyarabb magyart” az egész generáció jelszava lehetne, aminthogy annak tartalmát a F. M. bontogatja ki. A vallásos érzelmek térhódításával újra valóságos tartalmat nyert a Haza, Becsület és Valláserkölc, melyek a korábbi nemzedékek kezében formákká száradtak, hogy egyrészt formális tisztelet, másrészt sterilis gúny tárgyaivá legyenek - vélekedett Székfi Gyula a szervezkedésről. (Három Nemzedék 458. lap)

A társadalmi reformokat hirdető F. M. mozgalomnak célja volt, hogy kialakul majd egy helyesen gondolkodó és felelősen cselekvő értelmiségi réteg a magyar társadalomban, politikában és közéletben, így ezáltal elkerülhetők lesznek a magyar társadalom fejlődésének útjában álló akadályok.

A mozgalom laza szervezeti keretek között a F. M. című folyóirat köré tömörült, a szerkesztők, cikkírók Sík Sándorral és Teleki Pállal az élen a cserkészvezetők legjobbjai voltak. A mozgalomnak jelentős hatása volt a falukutatásra, szociográfiára, regőscserkészletre, a népi irányzatra. Tagjait Teleki Pál a jövő magyar élet munkásaivá, irányítóivá kívánta nevelni. (Mészáros 54. és Bodnár 61. lap)

„Rendkívül ügyesnek, ötletesnek és hatásosnak találta Teleki az ifjúsággal való foglalkozásnak azt a módját, melyet a cserkészletben tapasztalt. Úgy vélte, hogy ez a mozgalom kitermelheti a társadalmi vezető réteg egészséges utánpótlását. Mint nem egyszer mondotta, a magyar jövő rövid nadrágban szaladgál”. (Tilkovszky 73. lap)

Sík Sándor élete kora fiatalságától fogva összefonódott a magyar cserkészlet történetével. Az első hazai cserkészcsapatok egyikeként alapította meg a kegyesrendi (piarista) gimnazistákét s fiatalos lelkesedéssel vetette magát az akkor éledő hazai cserkészmozgalom szervezésébe (Mészáros 767. lap) Ő fogalmazta meg a tíz törvényt s az ő versére készült a mai napig használatos cserkészinduló. Számos cserkésztemény írt, tanulmányokat tett közzé a

cserkészpedagógiáról. Legnagyobb hatású műve ebben a műfajban a Magyar Cserkészvezetők könyve, melynek 1934 évi 3. kiadása már három kötet terjedelmű. Ő volt a forradalmak korszaka után újra meginduló Magyar Cserkészszövetség elnöke, az első nagyszabású rendezvény, a megyeri Nagytábor (1926) parancsnoka és a gödöllői Jamboreen (1933) Teleki Pál táborparancsnok helyettese (Mészáros 770. lap), de szerepet játszott a cserkészlet újjászervezésében 1945 után is. (Mészáros 770. lap)

Az ő nevéhez fűződik a sajátos magyar cserkészideál kidolgozása. Legfőbb értéknek tartotta a tudatos önévelés útján kialakított jellemes személyiség formálását. Ebbe a folyamatba illeszkedett két sajátosan magyar pedagógiai vonatkozás.

A cserkészlet mindennapjaiban jó alkalom nyílik a társadalom szociális nevelésére. A fiatal szoros kapcsolatba kerül a fizikai munkával, a cserkészlet jelentős lépést tesz a nemzetfenntartó osztályok és munkájuk megbecsülése felé. A másik magyar cserkészvonás a cserkészlet hazafias nevelése. Nekünk nem katonákat kell nevelnünk - szögezte le Sík Sándor az első világháború megpróbáltatásainak az idején -, hanem legeslegelsősorban jó magyarokat, jó keresztényeket, egész embereket. A cserkészlet csak közvetve adta segítségét a hazafias nevelésnek, amikor a feltétlen becsületességet, kötelességteljesítést, az erkölcsi tekintély tiszteletét, a magyar nép megbecsülését, a lelkiismeretes munkát, a tisztaságot, a takarékoságot, kitartást állította a fiúk elé.

„Az a magyar - aki a mi cserkészszemünk előtt lebeg - mindenekelőtt tudja, hogy ő magyar, de magyar nemcsak a születés és az anyanyelv, hanem a magyarsággal való együttérzés jogán. Egynek érzi magát a magyar múlttal, magáénak érzi ennek a nemzetnek minden dicsőségét és minden szenvedését. Szent István, Hunyadi, Zrínyi, Bethlen, Rákóczi, Széchenyi nem pusztán nevek az ő szemében, hanem ideálok, akiket ismer, ért, tisztelettel övez és szeretettel vall magáénak, a nagy erkölcsi eszmények az ő alakjában öltenek testet lelke előtt. Egynek érzi magát a magyar jelennel, minden nyomorúság, minden megalázás, amelyet ez a szegény ország elszenved ott sajog, ott ég a lelkén. És egynek érzi magát a magyar jövővel, átérzi azt a nagy felelősséget, amely minden magyar ember vállára nehezedik”. (Mészáros 768-771.)

Ennek az ideának, ennek a jövőképnek a megvalósítását akarta megoldani a F. M. hasábjain is, a Jamboree számában a cserkészlet filozófiája címmel körvonalazza - angol nyelven - nézeteit.

Az öregcserkészkedés szellemi magatartás, világnézet, gondolkodásmód. Annak felismerését jelenti, hogy nem magunkért, hanem másokért élünk, hogy szolgálunk kell a közösséget. Ez a felelősségérzés választja el az öregcserkészeket azoktól az embertípusoktól, melyeknek életét a saját vágyak kielégítésének kicsinyes céljai uralják.

Végsőfokon ez a felelősségérzés arra támaszkodik, hogy felelősek vagyunk Istennek. Ennek a filozófiának másik alkotóeleme a testvériség szelleme. Az öregcserkész szívesen csatlakozik osztálya, országa vagy az emberiség közösségeihez, és kész arra, hogy elsősorban saját lelkében rombolja le azon akadályokat, melyek egyik embert a másiktól elválasztják. Harmadik ismérve az egészség birodalma. A cserkészlet első forradalmi lépése volt, mely elképesztette a háború előtti degenerált társadalmat, hogy kiléptette a fiúkat a lakóházuk ajtaján. Ennek volt első eredménye - mely általános elismerést szerzett a cserkészletnek -, a napbarnította arcú vidám fiú, akinek egészséges teste alkalmas arra, hogy kövesse az egészséges lélek indításait. A jelenkor kritikus állapota háromfajta embertípust termel ki: egyik a gyakran emlegetett sofőr-típus. Felületes és önközpontú, csak a kézzelfogható, felületes szórakozásokért él, szellemi igényei nem terjednek túl a mozin és sportújságon. Híjával van minden hűségnek - nem beszélve a felelősségről - a közösséggel szemben. A második típust forradalmárnak nevezném. Többé-kevésbé intelligens, őszinte és jóakaratú, de szenvedélyesen egyoldalú, aki

haraggal fordul a múlttal való minden kapcsolat felé, prédája a modern társadalom bűneinek és a vak fanatizmus romboló ösztöneire hallgatva, elpusztítja azt is, ami szent, helyettesíthetetlen és helyrehozhatatlan. A jövő csak a harmadik típusra alapozható, az élet spirituális felfogására, mely az egész világon újraéleszti a jó értelemben vett humanizmust. Az emberiség nagy tömegei talán nem önthetők mind ebbe a formába, mely magán viseli a kiválasztott, sőt elkülönült kevesek félreérthetetlen jegyeit. Nemcsak a testvériséget és szolgálat szellemét terjesztik az emberek között, hanem a maguk elé kitűzött felelősségnek és erkölcsnek magas színvonalát. Bizonyára kisebbségben maradnak az emberiség vadonjában. Gondoljunk azonban arra, hogy az emberiség előrehaladását mindig a bátor és tevékeny kisebbség mozdította elő. (F. M. Jamboree szám 1933. 3-5)

A F. M. „a Magyar Cserkészférfiak Lapja” 1933-tól 20 lap terjedelemben július-augusztus kivételével havonta jelent meg, 24 fillérért volt megvásárolható. Szerkesztője Fodor Ferenc, a gazdasági földrajz ismert tudósa, egyetemi tanár volt, főmunkatárs Sík Sándor és Batiz Dénes.

Ha a folyóiratot ismertetni akarjuk, a rendeltetéséből kell kiindulnunk. Az öregcserkészek lapja volt, nem kívánhatjuk tehát tőle a Magyar Szemle vagy a Nyugat kulturális, irodalmi színvonalát. Öregcserkészek, középiskolai és egyetemi tanárok, jogászok, papok, orvosok, cserkészvezetők írtak bele aktuális cikkeket, a mai átlagolvasó számára zömében már ismeretlen nevek. Ennek megfelelően a tárgyalt témakörök jelentős része is az adott időszak cserkész-öregcserkész problémáival foglalkozik, így cserkészlet a hivatásban - a köztisztviselő, a tanító, a mérnök életében -, mit kíván a F. M. a tanártól, követelmények a magyar kereskedővel szemben, öregcserkész az iparosok között, a cserkész törvények megvalósítása a gyakorlati életben, táborúzi és farsangi beszámolók, cserkészkönyvek, folyóiratok ismertetése, ifjúsági szervezetek tevékenysége. Szemináriumi tudósítások a közelmúlt eseményeit ismertetendő (forradalom, ellenforradalom, békeszerződés, királykérdés, mai magyar sajtó, politikai pártok stb.). Szavak és jelszavak rovat foglalkozott a nacionalizmus, patriotizmus, konzervatizmus, reakció, munkás és proletár, osztályharc és nemzeti közösség fogalmával stb.

Emellett 1933-at irtunk, ez volt a magyar cserkészlet csúcspontjának, a gödöllői Jamboree-nak, az igazi megmérettetésnek az ideje. Természetes ezért, hogy a már említett angolnyelvű ismertetőn kívül is egész sor írás foglalkozott eme találkozó jelentőségével, segített az előkészítés munkájában, majd kiértékelte az eredményeket.

A cserkészlet világtalálkozóján öt világrész, 14 vallású, 30 nyelven beszélő és 54 nemzetet képviselő 26 ezer cserkész vett részt. A tábor 281 holdnyi területet foglalt el, ezen állott 5363 sátor. Naponta 80 tonna élelmiszerről és 922 ezer liter vízről kellett gondoskodni. A Jamboreen 319476 db postai küldeményt adtak fel, a magyar rádió 80 alkalommal adott közvetítést, naponta átlagosan 50-60 különvonalat (mindösszesen 844) futott be a gödöllői állomásra. A Magyar Cserkész naponta öt nyelven jelent meg, húszezer példányban 24 oldal terjedelemben. Párhuzamosan keveredtek az oldalakon az angol-francia-német-magyar nyelvű cikkek, de a „nemzeti sarok” keretében minden egyes nemzet fiai sajátmaguk nyelvén szólhattak övéikhez.

Egész üzletváros igyekezett 25-30 ezer cserkész és napi 40-50 ezer látogató igényeit kielégíteni. A hatalmas, mintegy háromezer cserkész és vezetőt számláló irányító szervezet nemcsak ingyen dolgozott, de befizetett részvételi díjával maga is hozzájárult a tábor anyagi sikeréhez. A Jamboree-nak volt repülőtere, sportpályái, tábori rendőrsége, tűzoltósága, tolmácscsapata. A hazai cserkészlet már két év óta ingyenes angol nyelvtanfolyamokat végzett, hogy megfelelően feladatainak.

A világtalálkozó talán leglátványosabb műsora a nagy felvonulási díszelgés volt, amikor a felsorakozott csapatok előtt ellovagolt Horthy Miklós kormányzó és Baden Powell a világ főcserkésze. A kormányzó angol- és magyarnyelvű köszöntője után 200 fehér békegalambot bocsájtottak szabadon.

A Jamboree sikeréhez nagymértékben hozzájárult a gondos előkészítő munka, a magyar cserkészek és vezetőik lelkesedéssel párosult alaposága. A külföldiek ezrei és a világlapok tettek erről bőséges tanúságot. Az egész ország a fiatalokkal volt és a szolgálni akarás lázában együtt jutottak a siker csúcsára.

Bi-Pi búcsúztatásán tarka léggömb szállt fel a magasba, majd a „világcserkészet Nagy Öregje leemelte nyakáról legmagasabb cserkészkitüntetését az Ezüsfarkas Rendet és átnyújtotta a tábor parancsnokának, Teleki Pál grófnak.”

A résztvevők megismerték egy sereg nemzet kultúráját, szokásait, megtalálták a közös vonásokat s az elidegenedésnek induló világban komolyan közelebb kerültek egymáshoz. A béke és jóakarát uralmát, a világbékét hirdette Bi-Pi búcsúüdvözlése. (Bodnár: 65, 72, 70, 74, Bakay: 139, 141, 143. lap)

Nem feledkezhetünk meg azonban arról, hogy a naptár 1933-at mutatott, s ellentétben az előző cserkész világtalálkozóval Németország cserkészei már nem lehettek jelen.

Ez év január 30-án Hindenburg Hitler Adolfot nevezte ki német birodalmi kancellárrá, február 28-ra virradóra kigyulladt a birodalmi gyűlés épülete, március 21-én a parlament megszavazta a Hitler-kormányt a felhatalmazási törvényt. Júniusban a londoni világgazdasági értekezleten a német delegátus bejelentette, hogy hajlandó lemondani az (1919-ben elvesztett) német gyarmatokról, ha szabad kezet biztosítanak a Reichnek Kelet-Európában. (Horváth-Parragi: 314-315. II. k.)

Érdekes módon a jobb- és baloldali diktatúrák egyaránt elutasították a cserkészlet célkitűzéseit, sőt üldözendő ellenségnek tekintették Bi-Pi mozgalmát. A sort a Szovjetunió nyitotta meg. Nyomban az 1917-es forradalmat követően betiltották az, akkor még csak első éveiben lévő orosz cserkészletet s helyébe a pártállamot szolgáló pionírt és a lenini komszomolt hozták létre. Olaszországban Mussolini szüntette meg a, jórészt egyházi irányítás alatt álló, cserkészletet, azt a balilla mozgalommal és az avangardistákkal helyettesítette. Japánban a háborúra készülő katonai klikkek vették át a cserkészlet irányítását, a szervezet létszáma nyomban tizedére zsugorodott össze. A hitleri Németország első intézkedései közé tartozott a cserkészlet szétverése, alapelveként mondták ki, hogy a birodalom egész német ifjúságát az iskola és a család mellett - fizikailag, szellemileg és alkatilag - az ifjúsági szervezeteken keresztül kell a nemzeti-szocializmus szellemében felnevelni. (Páva: Bi-Pi élete és kora 126-128.)

A cserkészlet a maga részéről szintén nem rokonszenvezett Hitlerrel. A F. M. a hatalomátvétel pillanatában jegyzi fel Mussolini mondását az új német vezérről: Mussolini nem tartja magát másnak, mint államférfinak, Hitler viszont azt hiszi magáról, hogy megváltó. Márpedig a megváltó csak minden vagy semmi között választhat - írja a rövid ismertetés, melyben Hitlert „demagóg, hiú és önimádónak” bélyegzi. (1933. 20. lap)

Az őszi számok egyikében olvashatjuk, hogy Hitler, Göbbels és Göring tudták, hogy legjobban szép szavakkal, gyújtó hazafias beszédekkel, fáklyás menetekkel és parádékkal lehet hatni a népre. A versaillesi kényszerzubbonyra megjött most a nacionalista és militarista visszahatás. Tömegszuggeráció uralkodik Németországban, de könyvégetésekkel, csupa negatív dologgal nem is igen fogják a Harmadik Birodalmat megteremteni. Legyünk résen - írja a szerkesztő - hogy kultúránk ne kerüljön még erősebb germán befolyás alá, legfőképpen óvakodnunk kell a

nemzetiszocializmus magyartalan szolgálai lemásolásától, Németország pedig becsülje meg érdeme szerint a mi barátságunkat. (127-128. lap)

A januári számban megszívlelendő portrét találtunk Sztálinról, akit „bár egész világ választ el tőlünk”, a célból való, uralkodásra termett férfinak minősít. Át van hatva a küldetésének hitétől, goromba, mint egy kaukázusi paraszt, de olyan szívós is. Hisz magában és Oroszországban, Nagy Péter munkáját folytatja. Oroszország ma a legnagyobb állam. Tudatosan és kimondottan nemzeti alapon áll.

A külpolitikai rovatvezető cikket írt még a MacDonaldról, az angol miniszterelnökről, a kor felkapott hősről. Más szerző Roosevelttel gazdasági politikáját ismertette, a dollár felhígításának elképzelését, hogy ezáltal próbálja helyreállítani a prosperitást és meggyógyítani a „önmagában túlnőtt kapitalista rendszert”.

Belgium és Hollandia képe is megjelenik a F. M. hasábjain két cikkben. Olvashatunk a kényelemszerető belgákról, ahol a gyermektelen házasság nem ritka s háromgyerekes család már sokgyermekesnek számít, míg Hollandiában a nyolc gyermek számít átlagnak s a nép lelkében a krisztusi tanítás jelentkezik. (Mára mindezekből csak a flamand-vallon ellentét maradt vissza.)

Előadássorozat „A mai világhelyzet és Magyarország” az európai nagyhatalmak belső problémáira hívja fel a figyelmet. Angliáról azt olvashatjuk, hogy újból visszatér a parlamentarizmus szempontjából ideális kétpártrendszer, a liberalizmus „halálra van ítélve.” A társadalmi berendezés fennmaradását biztosítja a közélet tisztasága, Baldwin - pengőbe átszámítva - kilencmilliót fizetett rá a miniszterelnökségére. Angliában a politikával való foglalkozás áldozatot s nem vagyongyűjtést jelentett. A munkanélküli segély csődje is bebizonyosodott, az angol mozok a munkanélküliek kedvéért vezették be a délelőtti előadásokat.

A németországi beszámoló megkongatja a vészharangot a weimari alkotmány felett. „Jó példa arra, hogy a legjobb elmélet is mennyire rossz lehet a gyakorlatban”. Ez az alkotmány nem felel meg a német nép szokásainak, hagyományainak, egész emberi berendezésének, ezért előbb-utóbb eltörik.

A franciaországi beszámoló súlypontja a katolikus újjászületés gondolatára irányul, az irodalom, a papság eredményes munkájára, a zárt és megbonthatatlan francia családra. A szovjet ismertető rámutat, hogy az orosz nép mindig hajlamos volt a deszpotikus kormányzatra. Sztálin új arisztokráciát alkotott, mely a párt bevonásával kormányoz és uralkodik élet és halál felett. Az ügyes propaganda narkotizálja a tömegeket, melyek eltűrik a jelen nyomorúságát, a rózsás színekben eléjük festett jobb jövő reményében.

A külpolitikánál sokkal fontosabb szerepet szánt a szerkesztőség a F. M.-nek a magyar viszonyok megismertetésében. Az ősi gyökerekhez, a néphagyományokhoz kívánt visszatérni, hogy ezáltal jusson el a nemzeti művelődéshez. 1933/34-ben jelent meg a nagy szintézis, Györffy-Batky-Viski négy kötetes Magyarország Néprajza, amely alapjául szolgált a további kutatásoknak. „Valami alacsonyabbrendűség érzése vett erőt rajtunk - írta Györffy István - Nem becsüljük azt, ami a mienk. Kapva kapunk mindenk, ami idegen, ami „európai”. Pedig Európa nem azt nézi, hogy átvettünk-e mindent, amit az európai műveltség nyújthat, hanem arra, hogy a magunkéból mivel gyarapítottuk az európai műveltséget”. (Györffy: Alföldi népelet. 464.)

Sík Sándor mottónak felhasznált jelszava jellemezte az éltbe akkor kilépett generációt, mely Székfü Gyulát idézve egész legyezőjét teregette ki az új önálló ideáknak, melyek homlok-egyenest ellenkeznek az idősekével s az egész uralkodó szellemiség megváltoztatását jelentik. (Székfü: I. m. 459.)

A népies gondolat ápolása, a néppel való teljes együttérzés kialakítása, szolidaritás a magyar parasztsággal és munkássággal, a neobarokk tekintélytisztelettel szemben a magyar demokratikus gondolkodás előtérbe nyomulása voltak a jellemzői eme fiatalságnak.

Megjegyzendő, hogy a két világháború között a „demokrácia”, mint fogalom, még korántsem örvendett olyan népszerűségnek, mint napjainkban. A politikai elit és az általa irányított tömegek egyáltalában nem vallották Churchill nézeteit, hogy a demokráciánál még nem találtak ki jobbat. A diktatúrák és tekintélyuralmi rendszerek gazdasági, politikai, majd katonai sikereinek hatása alatt vallották Montesquieuvel, hogy a demokrácia csak az összes erényekkel ékeskedő emberek között lehetséges s a demokrácia megvalósításához szükséges önfeláldozás csak az általános műveltség magas fokán álló emberek között lehetséges. (Krisztics: Politika 490-491.)

„Amilyen nagy ujjongással fogadták a demokráciát 100 évvel ezelőtt, olyan kiábrándult fanyarsággal beszélnek ma róla, sőt sok milliós pártok kardinális programja a parlamenti demokrácia megszüntetése.” (F. M. 1933. 21.)

A sztálini Oroszország, a hitleri Németország, Mussolini Olaszországa, a militarista Japán vagy az anarchiába zuhanó Kína messze estek a demokráciától, Törökországban Kemál pasa vaskézrel vezette népét a modernizálás útján, Sándor jugoszláv, Károly román, Zogu albán király sajátos egyszemélyi diktatúrát vezetett be, katonai uralmat hozott létre lengyelföldön Pilsudski marsall és Spanyolországban Primo de Rivera majd Franco tábornok, a hivatásrendiség rendszerét kívánta megvalósítani Portugáliában Salazar és Ausztriában Dollfuss kancellár. Belgiumban Dégrelle rexistái törekedtek a hatalom erőszakos megragadására, Franciaországban a kormányváltások egész sorozata bizonyította a demokratikus rendszer gyengeségét, míg Csehszlovákiában a rendezetlen nemzetiségi problémák okoztak megoldhatatlan gondokat. Így azt lehetne mondani, hogy Svájc, Hollandia és az angolszász országok mellett szinte csak Skandinávia volt az egyetlen térség, ahol folyamatosan s békés módon lehetett kiépíteni a demokratikus intézményeket.

A magyar fejlődésnél még azt is figyelembe kell vennünk, hogy a demokrácia jegyében történt Szent István országának szétfűzése, a trianoni békeszerződés és a demokrácia híveinek vallották magukat az 1918-19-es elvetélt forradalmak ideológusai, az emigrációba menekült politikai hajótöröttek is. A demokratikus hatalmak akadályozták meg Magyarország revíziós törekvéseinek valóráváltását, az Egyességokmány 19.§-a csak spanyolfal volt, mely eltakarta az imperialista hatalmak önző szándékait.

Ez a korszak volt a népiírók megjelenésének periódusa is. Már a huszas évek óta egyre erősebben hatott Ady, Móricz Zsigmond és különösen Szabó Dezső eszmevilága. A huszas évek diákjaiba „Szabó Dezső oltotta be a parasztimádatot”. (Német László: Két nemzedék. 683. lap) Az ő elképzeléseik ösztönözték Féja Gézát, aki a Szabadság irodalmi rovatában megkülönböztetett helyet biztosított az egymás után jelentkező paraszttehetségeknek. Először Szabó Pált fedezte fel, majd Sértő Kálmánt - aki mezétláb lép a költészet szentelt csarnokába, tekinget, füttyörész és nincs megilletődve” (Németh László: I. m. 486.) és Sinka Istvánt. „Ady óta nem volt költőnk, akiben oly mély, távoli dallamok járnak vissza”. (Németh László: I. m. 687.)

Ekkor már Tamási Áron is túljutott a keresés évein, 1932-ben a zenitre érve jelentette meg legnépszerűbb könyvét, az Ábel a rengetegben-t. (Féja Géza: Tamási Áron 182.) Alig volt írónk, aki a magyar próza megújítására többet tett volna, mint a székelők harmatfriss poétája. (Németh László: I. m. 199.) A F. M. méltatója a „szép és harmonikus” könyv programját az

alábbiakban foglalta össze: „Minden embernek örködnie kell a világ rendje felett, mert a becsület azt kívánja”. (F.M. 1933. 100. lap)

A közéleti elhivatottságú líra két fő vezetője Illyés Gyula és Erdélyi József voltak. Illyés a bartóki utat próbálta, népi hagyományt és indulatot társított modern európai tájékozottsággal, Erdélyi a népköltészet hagyományainak felelevenítésével hozott új szint a magyar lírába. (Görömbei: Sinka István 15. lap)

Soha nem volt itt egyszerre ennyi öntudatos és talpig magyar tehetség.

Ekkor már Veres Péter is, ha nem is „dübörgő ezerekkel menetelt a hatalom országútján, hanem egyedül portyázgatott a gondolat birodalmában” (Veres: Látófa 3. lap). Még ha gypsori háza körül szétnézett, akkor is társadalomrajzot írt, de bízott azokban az erkölcsi, magatartásbeli és ízlésbeli diszciplínákban, melyekre a közösségeknek, a nemzetnek életbevágóan szüksége van. (Hegyi: A dialógus sodrában. 20. lap)

Már tevékenykedett az a nagy nemzedék, mely feladatának tartotta, hogy tényszerű felmérések, konkrét adatok alapján rámutasson a magyarság zömét alkotó parasztság helyzetének súlyos voltára, a megoldatlan földreform szükségességére, a széles népi tömegek erkölcsi és anyagi felemelésének programjára. Néhány könyvcím mindennél többet mond: Kovács Imre: Néma forradalom; Féja Géza: Viharsarok; Illyés Gyula: Puszták népe; Szabó Zoltán két könyve a Tardi helyzet és a Cifra nyomorúság; Veres Péter: Az Alföld parasztsága; hat esztendőn keresztül minden évben új könyvvel jelent meg Erdei Ferenc - élen 1937-ben a Futóhomokkal, de jelentkezett műveivel Darvas József, az első mechanizált népi író is. Az egyke-rendszer veszedelmeire Illyés Gyula mellett rámutatott nevezetes baranyai utazásairól szóló beszámolójában Kodolányi.

Sík Sándor ekkor, alig 40 éves korában, került a szegedi egyetem magyar irodalomtörténet katedrájára. Itteni éveiben jelent meg hatalmas műve Pázmányról és Zrínyiről, továbbá tudományos életének főmunkája a háromkötetes Esztetika. Élmény és eseményszámba mentek 15 éven keresztül az előadásai, de az egyetemen kívül is tevékenykedett.

Szobát tartott fenn a budapesti piarista rendházban s időbeosztásában lehetőséget, hogy a hétvégeket ott tölthesse, így azután pesti barátai, lelki gyermekei, rokonai lényegében nem rövidültek meg. (Kardos K.: Sík Sándor belső fejlődése. Vigilia 1968. 582. 1.)

Aktív szerepet játszott a cserkészletben, állandóan vándoréletet élt szegedi otthonából ingázva. Főmunkatársa volt a F. M.-nak, ehhez járultak cikkei, prédikációi (noteszának tanúsága szerint pl. 1936 tavaszán alig egy hónap alatt hét prédikációt tartott) s mind több időt foglaltak le tudományos munkái.

Személy szerint évenként csak egy-két cikk erejéig vette ki a részét a F. M. munkájából, de szellemének hatása átjárta a folyóirat minden sorát. Származásánál, neveltetésénél, hivatásánál fogva messze állott azoktól az eszméktől, melyek a népi gondolat élharcosait, költőit és ideológusait jellemezte. Mégis megtalálta velük a közös nevezőt, a magyar nép szeretetét. Mint versében visszaemlékezve az Úr bocsánatát kéri, mert

a zsoltár orgonaszavát is
boldog voltam, ha átlophattam
paraszt magyar-szó furulya dalára,
s hogy könnyeket pillámra nem a mea culpa
hanem a rutafa nótája szűrt
meg a vizeztáraztó tavaszi szél.

A cserkészlet mindig is hordozta a népi gondolatot, az 1929-ben kiadott Táborozási Segédlet 2. része, a Regös Káté, a falujáró öregcserkészek szakkönyve lett, a regölés szolgálatában adták ki a 101 magyar népdalt, melynek dalait szívesen énekelte Sík Sándor is. (Kardos: I. m. 90. lap) A falukutató mozgalomban és kulturális misszióban való részvétel mélyítette szociális élményét, de nevelői optimizmusát is. Gyakran mondogatta, hogy a magyar parasztnál fogékonyabb hallgatót nem talált. (Kardos: I. m. 588. lap)

A folyóirat olvasótábora két vonalon is kapcsolódhatott a korszerű gondolatot hirdető népi irányhoz. Egyfelől a F. M.-nak kezdettől fogva rendszeres munkatársa volt Szabó Zoltán, a későbbi neves falukutató író, aki 1934-35-ben tagja volt a szerkesztő bizottságnak is, de még 1936-ban is találkozunk nevével a folyóirat hasábjain. Rá kell mutassunk, hogy Szabó Zoltán volt, aki 1939 nyarán, a szélsőjobboldali gondolatok előretörésének idején meghirdette a „Szellemi Honvédelem” mozgalmát. „Pártokon felülálló belső szellemi önvédelmi mozgalmat akart, amely egyaránt visszamagyarosítja a szellemében idegenné vált középosztályt és a népet, főleg a parasztságot öntudatosítja. A művészet és irodalom eszközeit, a nevelést, a régi magyarok gondolatainak felidézését, a függetlenségi történelmi Magyarországot kívánta csatasorba állítani a közvélemény-alakítás eszközeinek legszélesebbkörű igénybevételével a rádiótól a vidéki újságokig”. (Johancsik J.: A Magyar Nemzet szellemi honvédelme 100.)

A magyar publicisztika legszebb hagyományaihoz méltó tevékenységének a gyökerei megtalálhatók a F. M.-ban is. Az 1933-as évfolyam első írásában arról ír, hogy a „klikkekbe és szélsőségekbe dermedt életnek bárhonnan előkerülő értékeit értéknek elismerni és hasznosítani a legnagyobb cél lehet ezeken a hasábkon. Hogy legyenek végre akik bemutassák, hogy megférnek egy országban és egymás mellett a hortobágyi gémeskút, a debreceni nagytemplom tornya és az esztergomi bazilika.” (8. lap) Pár lappal odább (26. lap) felemeli szavát a jogász-betyár-husár romantika s világnézet ellen s a cigányzene „könnyű és nem magyar nívójával” szembeállítja a Psalmus Hungaricust és a magyar népdalgyűjtéseket. Tiltakozik az ellen, hogy a F. M. „szaklap” legyen (114. lap), az öregcserkészlet köreiben történt események krónikája; nem szépíró törekvések, „fakadó rügyek” kirakata (140. lap), hanem tanulmánylap, álláspontok kialakításával foglalkozó, problémákat látó és megvitató. Keresi az utat, a maga fiatalságának külön útját.

Zrínyire hivatkozva veti fel a kérdést, hogy a nemzet nem fér el sem a baloldal, sem a jobboldal kategóriájában. A nemzet ereje nem abban nyilvánul meg, hogy mennyire tudja távoltartani magát a külföldről beáramló új hatásoktól, hanem abban, hogy mennyire tudja átformálni azokat a maga stílusában. A magyarságnak kell, hogy olyan átalakító ereje legyen, hogy ami ideérkezik, magyarrá váljék. (156-157.) Hamar kialakult a F. M. kapcsolata a népi gondolattal a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumán keresztül is. Első jelentkezésük a F. M. hasábjain 1933 áprilisában Ortutay Gyula tollából származik, aki mint öregcserkész egyetemi hallgató vázolta célkitűzéseiket a szociográfia, etnográfia, szociofotó objektív kutató módján, a szellemtörténeti vizsgálódás módszerével igyekszik a magyar kultúra, a magyar lélek mélyére hatolni. Ezt célozzák vitaelőadásaik, ezt a munkát folytatják szemináriumi tanfolyamokon, ezt dokumentálják a tervbevett irodalmi esték is. A magyar kultúrát kiszolgáló kiadványai közül eddig már öt mű jelent meg, köztük Buday György fámetszet sorozata. (75. lap) Ugyanebben a számban Szabó Zoltán Ortutayt „noha sohase láttam és sohase szólt még hozzám” kedves jó barátjának nevezi a Szegedi Fiatalok folklór gyűjtésének kiadásakor. (79. lap)

Buday György, a kitűnő grafikus (135. lap) a kollégium agrársettlemet mozgalmát ismertette, mint a F. M. útján járó munkaközösséget. Ez a munkamódszer kezdettől fogva kétirányú volt. „Egyrészt a tanyák és faluk népe felé, másrészt magunk és kollégáink sorai felé szólt. Munkatársaink használatára részletes kérdőívet dolgoztunk ki, tabellákat készítettünk. Egyes kiszállásokkal kapcsolatban egész tanyacsoportoknak szóló nyilvános műsoros előadásokat tartottunk,

sokáig együttmaradva a tanyai közönséggel, kicseréltük nótakincsünket s közönségpszichológiai tanulmányokat végeztünk.”

Szekfü szavaival: a néppel való együttérzés kidolgozása ezideig legjobban a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának sikerült. (Szekfü: I. m. 459. lap)

Már az 1929/30-as tanév első felében ismerkedett, vitázott az a baráti kör Szegeden, amelyből később a Kollégium kialakult. Az akkor odaérkezett új professzor, Sík Sándor - kit mindnyájan nagyon szerettünk s fiúi szeretettel ragaszkodtunk hozzá (Ortutay) - vette őket szárnyai alá, nemcsak a tejszernokban fizetett elő számukra, de a „kiváltságosakat” (Radnóti Miklós, Tolnai Gábor, Baróti Dezső és Ortutay Gyula) külön szemináriumba vonta be, két kis szerény szerzetesi szobájába s az „arany tea erősítatú párája fölé hajolva hevesen és élesen bíraltuk egymást”, véleményük kialakítását a professzori tekintély nem akarta befolyásolni. (Ortutay: Az első szegedi évek, Vigilia, 1959. 73.) Radnóti Sík Sándorhoz hasonló pedagógussal nem találkozott életében, így nem véletlen, hogy a kedvelt tanítvány doktorrá avatása napján rukkolt elő óhajával, hogy ő keresztelje meg. (Kardos K. A professzor, Vigilia, 1959. 92. lap)

Sík Sándor az a fajta nevelő volt, aki magától értetődő természetességgel fogadta barátságába tanítványait is. Radnóti és a többiek fiai voltak, majd munkatársai lettek, mint Baróti Dezső. Valamennyiük életét, előremenetelét szeretettel, aggodalommal egyengette. (Rónai László: Rövid útra kell már köpönyeg énnkem. Magyar Nemzet, 1993. IX. 30.)

A fiatalok falukutató útjait Buday György indította el, Angliában ismerkedett meg a settlement csoportokkal s az általuk hirdetett elveket Magyarországon is megvalósíthatónak vélte. A 15 fős csoport elegendőnek bizonyult, 1930 után új tagot nem is vettek fel (Hegyi: I. m. 413-431. lap). Volt közöttük grafikus, szociológus, irodalomtörténész, fényképező, színházi rendező és két költő; de egyben megegyeztek, a magyar valóságot meg kell változtatni, át kell alakítani - a falukutatás és a műsoros esték szervezése csak a messzeség megszépítő kódében alakulhatott át „népnevelési és politikai felvilágosító munka” végzésévé.

Buday nemcsak nemzetközi hírnő művész, de ragyogó szervező és kiváló propagandista is volt, levelezett politikusokkal, művészekkel, az ő meghívására olvasott fel először Szegeden Tamási Áron a városháza ünnepi termében, jött anyagot keresni könyvéhez Féja Géza, fáradt tempós nyugalomával Móricz Zsigmond, de ráérősen kopogó csizmájában Veress Péter is. Buday György alapította a pénzügyi alapokat biztosító Szegedi Kis Kalendáriumot is.

Ortutay Gyula irodalmi működését Assisi Szent Ferencről írt munkájával kezdte meg. Mint sokgyermekes szegény özvegyasszony tehetséges fia városi ösztöndíjat élvezett a Szent Imre kollégium egyik ingyenes helyén. (Ortutay: I. m. 74. lap és Hegyi: I. m. 426. 431. lap)

Egyre másra jelentek meg írásai, de nem elégedve meg a tudományosság terén elért eredményekkel, több akart lenni mint etnográfus, népmese kutató, múzeumigazgató, vagy egyetemi tanár. Így elnöke lett a Rádióknak, s messze eltávolodva az öregcserkész eszméktől a baloldali erők eszközeként s titkos tagjaként nagy szerepet játszott a Kisgazdapárt lejáratásában. 1947 márciustól három éven át vallás- és közoktatásügyi miniszter volt s különös módon hálálta meg az egyház által nyújtott támogatást az iskolák államosításával, mely következményeiben a bolsevista rendszer legvégzetesebb intézkedésének bizonyult. Főtitkára lett a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsának, akadémikus és az 56-os forradalom leverését követően húsz esztendőn át az Elnöki Tanács tagja.

Szenvedélye csak egy volt, a könyvgyűjtés - hogy valami jót is írjunk róla. (Dömötör Tekla: Táltosok Pest-Budán és Környékén. 247. lap) Ebben is a végletesség jellemezte. Ifj. Berze Nagy János szíves tájékoztatásából ismeretes, hogy milyen fondorlatos módon lehetett csak édesapjának a magyar népmese-típusokról szóló kéziratát visszaszerezni Ortutay íróasztaláról.

1934.

„Szervezzétek meg minél jobban, minél erősebben, minél szélesebben, de minél gyorsabban is a Fiatal Magyarország mozgalmát: lapot, szemináriumokat, klubokat, stb., stb..”

(Beköszöntő az 1934-es évre)

Az erőszak polgárjogot nyer a nemzetközi és politikai életben. Franciaországban a jobboldal erővel akarja megakadályozni, hogy a kormány bizalmat kapjon, autóbuszokat gyűjtanak fel a Concorde téren s véres összetűzést provokálnak a rendőrséggel. Az eredmény 15 halott és másfélszáz sebesült. (Sentou-Carbonell: Histoire 87. lap)

Bécsben a kormány csak a katonaság bevetésével tud úrrá lenni a marxista vezetés alatt álló Schutzbund fegyveres csoportjain. Hitler a „hosszú kések éjszakáján” felszámolja a párton belüli ellenzékét, végez azokkal, akik komolyan hittek a nemzeti mellett a „szocialista” jelzőben és egy „második forradalomra” készülődtek. Kiirtja az SA egész vezérkarát, de monarchisták, a hadsereg, az Actio Catholica, a politikai adminisztráció nem egy kimagasló alakja esik a vérengzés áldozatául. Hitler 77 halottat ismert be, a beavatottak mintegy 300-ról beszéltek. A német emigránsok Párizsban kiadott Fehér Könyve 401-re teszi a meggyilkoltak számát, de akad történész, aki több mint ezer áldozatról tud. Az akciót irányító Göring utasítására az ügyel kapcsolatosan minden okmányt megsemmisítettek, így a náci Németország történetének ezen eseménye mindig tisztázatlan maradt. (Shirer: The rise and fall of the Third Reich 310. lap.)

Hindenburg halálakor Hitler vezér és kancellár lesz, a sebtében elkészített esküszöveg értelmében az egész német fegyveres erő személy szerint Hitlerre kell felesküdjék, ennek évek múlva mutatkozik tragikus következménye.

Bécsben a hitlerista puccsot végrehajtó fegyveres szervezetek agyonlövik Ausztria függetlenségét kemény kézzel védelmező s a Quadragesimo Anno pápai enciklika társadalmi rendjét megvalósítani akaró Dollfuss kancellárt.

Marseillesben horvát és macedon forradalmi szervek merényletének esik áldozatul a Franciaországba látogató Sándor jugoszláv király és Barthou francia külügyminiszter a versaillesi status quo elszánt harcosa és a revíziós törekvések rendíthetetlen ellenfele. Ebből a gyilkosságból származó diplomáciai bonyodalmak során már „könyökünkkel súroltuk a háborút”.

A F. M. élesen állást foglal ezekben az eseményekben. A németországi tisztogatás a „legmélyebb megvetésünket hívja ki, nem a németekkel, hanem a mai német rendszerrel szemben”. (F. M. 1934. 133. lap)

„Nem tudunk mentségére semmit sem felhozni annak a pártnak - olvashattuk folyóiratunkban a Dollfuss gyilkosság után -, amely orgyilkosokkal taposott bele egy nemzet belső életébe, hogy hatalomhoz jusson. (F. M. 1934. 137. lap)

(Talán mégsem beszélhetünk arról, hogy Magyarországon fasizmus volt, ha egyszer ilyen véleményt lehetett közzétenni a hitleri rendszerről egy a kormányhoz „közelálló” folyóiratban!)

A Szovjetunióban Kirov - mindmáig tisztázatlan meggyilkolásával - megkezdődik a nagy perek és tisztogatások korszaka. Százvezrek esnek áldozatul Sztálin gyanakvásának, közöttük a marsallokkal az élen a Vörös Hadsereg egész vezetősége. (Öt tábornagyból három, 15 hadsereg-

parancsnokból 13, 57 hadtestparancsnokból 50, 186 hadosztályparancsnokból 154, 456 ezredesből 401 lett likvidálva). (Sík Endre: Vihar a levelet. 526. lap)

A revolvergolyó, mely Kirovot megölte két évtizedre megmérgezte a Szovjetunió légkörét - írta visszaemlékezéseiben Sík Sándornak öccse Sík Endre, aki váci kispapból lett meggyőződéses bolsevik, Rákosi meghitt barátja s harminc évi távollét után hazatérve a kádári megtorlás külügyminisztere.

„A Kirov-gyilkosság részletei és háttére még ma sem tisztázottak - folytatja - akkor az volt a hivatalos verzió, hogy a merénylet trockista terroristák műve s ezért a párton belüli ellenzék vezetőit is felelősség terheli. (I. m. 9. lap) „Egymás után tűntek el olyan elvtársak, akiket az ember közéről ismert.” Az egész párt széthullott - panaszkolt csaknem sírva Rákosi Mátyás a barátjának - „hogya kit mindenkit vittek el a magyar emigrációból, hogy a mozgalom vezetői és középkáderei közül már csak itt-ott lézengenek néhányan s azok is megfélemlítve várják, mi lesz velük tovább, arról csak most szerzett tudomást - valamennyiről egyszerre. (Sík Endre: I. m. 209. lap)

A folyóirat az egész ország szellemi elitjét állította ezévből csatasorba. Első cikkét Sík Sándor írta, de megtaláljuk az iránymutatók között két írással Teleki Pált és Szekfü Gyulát. Rendszeresen publikált a folyóiratban a szerkesztő Fodor Ferenc is. A népi irányzatot képviselő Buday György, Ortutay Gyula és Szabó Zoltán mellett új névvel találkozunk. Boldizsár Ivánnal.

„22 éves voltam - emlékszik vissza - nem akartam mást, csak szépírní s máris nyakig merültem a politikába. 1933 tavaszán potsdami barátaimmal felgyújtottuk a náci gauleiter nyári kéjlakát.

Orvostanhallgató (is) voltam, könnyen hozzájutottam foszforhoz.

Megismertem az Alexanderplatz-i-rendőrfőnökség pincebörtönét belülről. Sík Sándor hozott ki onnan Teleki Pál közbelépésével”.

Mert Boldizsár Iván is Sík Sándor tanítványa volt a pesti piaristáknál. „Mindent, amit tudok, ott tanultam. Mindent, ami az életet elviselhetővé teszi, ott oltották belém. Mégis főképpen életem tanítómesterétől, lelkem manuáktorától, Sík Sándortól tanultam”. Nem véletlen tehát nevének megjelenése a F. M. hasábjain. A cserkészettel már korábban is kapcsolatban volt, még érettségi képen is látható kabátja hajtókáján a cserkészliliom.

Így lett falukutató, meg a többi falukutató útjainak és írásainak szervezője is; még Romániába is ellátogat, hogy megismerje a bukaresti szociológia professzorának falu-monográfiái munkamódszerét. De mindig „túlságosan érdekelt a politika, a kelleténél szűkebb átmérőjű volt az írói véna és bővebb a politikai artéria. Nem bírva a politikai becsvágyammal lettem külügyi államtitkár”, majd éppen a Mindszenty-ügy és a Rajk per idején külügyminiszter-helyettesként iparkodott - jobb ügyhöz méltó buzgalommal - védelmezni az akkor már egyértelműen kommunista rendszer érdekeit. Volt azután „békeharcos, Unesco-küldött, PEN-elnök, majd a kádári konszolidáció „utazó nagykövete” s „külföldi hittérítő útjain” hirdette, hogy a magyar író - költő - elsősorban közéleti szerepe és elkötelezettsége különbözteti meg a nyugatiaktól”. (Boldizsár I.: Pályám emlékezete. Új Írás 1977. 10. 115. lap)

A dolgos hétköznapiakat, a munkát hirdette Teleki Pál cikke.(F. M. 1934. 21. lap) Ha mindenki ott dolgozik eszméiért, ahol van, azokban az ügyekben amelyekre bizonyos befolyása van, ez sokkal nehezebb munka, sőt sokszor apostoli munka. Mégis azt hiszem, hogy ez a hasznosabb. A munkát nem hirdetni kell, hanem végezni. Azt kell keresni, hogy hol lehet segíteni, hol lehet dolgozni. Ez kevesek hivatása. Ebben látom a F. M. mozgalmának és benne az öregcserkészeknek a feladatát is. Teleki a májusi cikkében az európai politika képét vázolta fel, a húsz

évig tartó francia hegemonia periódusát, mely alatt nem használták ki, sőt rosszul használták fel a kezükben lévő óriási helyzeti energiát. A franciák nem vették számításba a struktúra változást s nem törődtek a lehetetlen békék orvoslásával. „Európa rekonstrukciójában nekünk is áldozatot kell hoznunk, és le kellene mondani egy és másról, területekről is, amelyekről még önként soha le nem mondtunk”. Ennek azonban előfeltétele, hogy Európa belássa az általános revíziónak szükségességét. (F. M. 1934. 81. lap).

Szekfü Gyula álláspontját a Három Nemzedéknek - a fentiek során már ismertetett - azon részlete tartalmazza, mely a F. M. jelentőségével foglalkozott s a szerző engedélyével jelent meg a júniusi számban. (F. M. 1934. 101. lap)

Ehhez kapcsolódott Boldizsár Iván első írása, Széchenyi és Szegfü címmel.

A magyar fiatal elolvasta a Három Nemzedéket, „meglátta benne önmagát, aztán meglátta Széchenyit. A Széchenyi élmény ráeszméltette a magyarság értelmére. Csak egy utat járhat: a Szekfü értelmezte Széchenyi követés útját. Ezt az öntudatraébresztést és Széchenyi élményt köszöni a F. M., az eljövendő Negyedik Nemzedék Szekfü Gyulának.” (F. M. 1934. 121. lap)

Ugyancsak Boldizsár Iván volt, aki Széchenyi nevével (F. M. 1934. 161. lap) kezdte el a társadalomkutatásnak első formábaöntését, melynek során „mélyen és egyre mélyebben akarjuk vizsgálni a haza lakosát.” A magyarság szociális viszonyainak és rétegződéseinek, gazdasági állapotának és kulturális fejlettségének rajza, tudományos és módszeres feldolgozása éppen Széchenyi óta ott kísért. Mi, az ifjúság szeretnénk lenni, amely megvalósítja.

A munka gerince és felelőssége az öregcserkészeten és a belőle sarjadt F. M. mozgalmon nyugszik. A szociográfia célja hármas, szociális, tudományos és politikai - s ezzel újból Széchenyinél vagyunk, annál a Széchenyinél, akihez a mai, társadalomkutatást vállaló fiatalság sokkal közelebb tudja magát, mint az előtte való „három nemzedék”.

Lapozgatva a F. M. hatvanéves, elsárgult példányait, megállapíthatjuk, hogy amíg 1933-ban a gödöllői Jamboree volt a fő témakör, amely köré folyóirat cikkei sorakoztak, úgy egy évvel később a társadalomkutatás, a szociográfia lett.

Ortutay Gyulának a Magyar Szemlében megjelent vallomásszerű állásfoglalása indította el a F. M. 1934-es évfolyamában a szociográfia irányzatát. „A Szegedi Művészeti Kollégium szellemi úton igyekszik kifejtetni és önmagában továbbépíteni azokat az élményeket, a néprajzi kutatásának azt a gazdag anyagát, melyet az agrársettlemment munkavégzése hozott. Az agrársettlemmentek gyakorlati és gyűjtő jellegű munkássága, a kiszállások és előadások, a szociográfiai és etnográfiai gyűjtés közben adódott tanulságos élmények szinte kényszerítő erővel kívánták a Kollégium megszületését. A pusztán érzelmi érdeklődésből, a nép lelkendező szeretetéből népismeret, szociális érdeklődés lett. A munkaprogram kiadványok, vitaelőadások, kiállítások útján nyilatkozott meg. Eddig nyolc könyvet adtunk ki. Közel sem akartunk egy elzárkózott, önfejlő magyar kultúrát hirdetni. Igyekeztünk bevonni a módszerbe szellemtudományt, az eszmetörténet, a szociológia új és igazolt szempontjait. Munkánk nevelő, új indításokat adó. A Kollégium a mi számunkra egyetemi életünk értelmét jelentette”. (F. M. 1934. 28. lap)

Szociográfiai adatok szerepelnek a cikkek tördelése folytán üresen maradt mezőkben is, a „Kirakat” c. rovatban. Így pl. Decs község társadalmi viszonyairól, Hódmezővásárhely környékének lakásviszonyairól, a munkanélküliek számáról, hazánk cukorfogyasztásáról, az 50-70 filléres munkabérért dolgozó mezőgazdasági munkások anyagi állapotáról, a nemibetegségekről stb.

Szabó Zoltán a márciusi számban az 1848-as „nacionálé” jelentőségéhez hasonló második nacionálé megvalósítását hirdette meg a szociográfiai kutatásban. Bejelentette, hogy a cserkészcsapatokhoz körleveleket fognak kiküldeni az összeállításokhoz szükséges kérdőívekkel.

„Ahogy annak idején a kiscserkész noteszába beírta a legközelebbi posta, a legközelebbi orvos címét, úgy kell az öregcserkészeknek a legközelebbi iparos, legközelebbi napszámos, a legközelebbi munkás, a legközelebbi kigazda életkörülményeit felvázolni”. Ezt az országteremtést IV. Béla munkájához hasonlította, amikor a tatárjárás után újrateremtette az országot. Utalt a munka nehézségére, amikor megemlítette, hogy Roosevelték New York területének szociográfiáját tíz évig csinálták. (F. M. 1934. 43. lap.)

Szabó Zoltán cikkéhez kapcsolódva a F. M. egy későbbi számában (85. lap) a tanya-falu-város címszó alatt foglalkozott e feladatokkal. A tanyával kapcsolatban idézeteket közölt Buday Györgynek a Szegedi tanya problémái című tanulmányából, a falu fejrész alatt egy Bécs közelében lévő osztrák falu szociális feldolgozásánál felhasznált irányelveket találjuk, míg a város címszónál Esztergár Lajos pécsi városi tanácsnok - később a város apostoli lelkületű polgármestere - Gyakorlati szociálpolitika c. könyvéből idézett, részletezve a város által 1928 óta a munkanélküliséggel és dekonjunktúrával kapcsolatosan tett intézkedéseket. Ezt követte Boldizsár Ivánnak fentebb már említett bevezető tanulmánya.

A F. M. külön számot szentelt a szociográfia témakörének és azt különböző aspektusokból mutatja be. Ezen cikkek közül nemcsak hét oldal terjedelme, de mondanivalójának mélysége folytán is Szabó Zoltánnak az írása magaslik ki, mely elvi összefoglalását adja ennek a kérdésnek.

A társadalomkutatásnak a célja a magyarság mai állapotának ismerete, annak, hogy miképp él ma a magyarság, melyek a mai magyar élet hibái és erényei, melyek a társadalom orvoslást követelő betegségei. Megismerni és megismertetni - lehetne a mottója a mai fiatalság első kötelességének. A mai magyarság szociális állapotának teljes ismeretére szüksége van a politikusnak, az íróknak, a földbirtok-politikusnak, a népnevelőnek. A fiatalságra vár a társadalomismeret megteremtése. A megismerés nem könnyű és nem élvezetes feladat. A saját nyomorúság mellé vállalni kell még a magyar kubikus, a magyar munkás nyomorúságát. Ennek eredménye lesz egy generáció, melyben sok a kiművelt emberfő. A megismertetés is hatalmas feladat. Nem jelszó, nem politikai program, hanem néhány száraz adat, hogy a magyar tanyai gyerek nem ismeri a kockacukrot, hogy a tanyai család napi jövedelme 12 fillér.

A falusi kiszállások fölfedező utak lesznek a nagyvárosi ember számára. Amit fel kell fedezni, az az emberi élet mélységei és magasságai. Az akció elsősorban a jelenlegi szociális állapot bemutatását célozza. A kérdőív csak a csontváz, a testet e köré kell megteremteni. A gyakorlati módszer a beszélgetés. Írást nem szabad mutatni, mert abból nyomban az adószedésre gondolnak. Nem pusztá ábrázolás kell, hanem annak megállapítása, hogy a társadalmi funkciók az egyes magyar részekben milyenek és az irányuk merre mutat. A szociográfia a kultúra köveivel épült életnek szellemtudománya.

A kérdőíves munka kívánja a legnagyobb létszámot. A cél: ne legyen az ország területén egyetlen fehér folt. Kevesebb embert, de nagyobb szaktudást igényel a feldolgozás. Ez a megismerési munka az egyedüli olyan pozitív és tiszta politika, mellyel a fiatalság nem szennyezi be a kezét és egyedül az a munka, mely politikai vonalon összefér a cserkészszellemmel. Utunk nem vezet sem a nemzetiszocializmus, sem a marxista szocializmus felé. Végső cél egy olyan generáció felnevelése, mely állandóan ott tartja kezét a szociális állapot ütőterén. „Már az is csoda lesz - írja prófétai szavakkal - ha a mi kicsi magyar építkezésünket nem vágja ki tőből egy újabb világrend. Ki nem érzi, hogy az utolsó pillanatok életét éljük egy újabb és nagyobb

katasztrófa előtt?” Mégis szebb, fiatal és szebb cserkészszellemű feladatot nem tudunk, mint utat vágni, hasznos utat teremteni egy eljövendő társadalmi áradásnak. (F. M. 1934. 163. lap)

Forradalmárok-e a szociográfusok? kérdi a különszám következő cikke. Nyugodtan felelhetjük erre Sík Sándorral: Igen, forradalmárok vagyunk a szónak szent értelmében. A szerkesztő Fodor Ferenc a földrajzi és a szociográfia kapcsolatait és összefüggéseit elemezte. A szociográfiát a geográfia testvér tudományának tartja, egymás nélkül csak fél munkát végezhetnek. (F. M. 1934. 170, 171. lap.)

Minden kommentár nélkül táblázat következik a magyar gazdaságok 1930 évi megoszlásáról. A gazdaságok 34,5 % egy kat. hold alatti területtel rendelkeznek és ezen kategória a gazdaságok területének 1,8 %-át adja. Az ezer hold feletti gazdaságok száma 0,1 %, de a területi kiterjedés az összes földterület 23,7 %-a.

Ortutay Gyula a néprajz és szociográfia, Buday György a művészet és szociográfia kapcsolatairól ír. A magyar művésztípus az őse a szociográfusnak - hangsúlyozza - mert a magyarság sorsa benyomul életükbe, kifejezésükbe, művészetükbe. (F. M. 1934. 174. 176. lap)

Az építészet és a szociográfia mondanivalója visszavezethető Le Corbusier mondására: a feladat visszavezetni az építészetet eredeti hivatásához, a gazdasági és szociális feladatok teljesítéséhez. További írások foglalkoznak a szociográfia gyakorlati segítségével a jogász (bíró és ügyvéd) munkájában, az orvostudomány és a szociográfia kölcsönhatásával, a szociográfia módszertani problémáival, majd a felvidéki és erdélyi magyarság területén végzett szociográfiai munkákkal. Felvidéken 1926-ban indult meg a regősjárás, a főiskolás fiatalság egy tetemes része később mindinkább a marxista világnézetet tette magáévá, (Sarlós mozgalom), s ezen a színszűrőn át akarta a kisebbségi problémákat analizálni. A szociográfiai munkában azon pontokat emelte ki elsősorban, ahol a csehszlovákok tendenciózus politikája a kisebbségek érdekeit támadta. (Telepítés, munkanélküliség, kivándorlás nemzetiségi vonatkozásai). Elsőnek a magyarországi nyelvterületekhez közvetlenül kapcsolódó színmagyar vidékeket vizsgálták, utána következett a kevert nemzetiségi övezet, végül az elszigetelten különálló magyarság központjai.

Erdélyben egymástól elkülönülve katolikus, református és unitárius ifjúsági mozgalmak foglalkoztak falukutatással, kialakítva a legmegfelelőbbnek tartott megismerés, adatgyűjtés, feldolgozás és segítség sorrendjét. (F. M. 1934. 184. lap)

Román szerző tollából olvasható a romániai falukutatás helyzete, különös tekintettel Gusti professzorának, a bukaresti egyetem tanárának munkásságára. Ezt a módszert ment megismerni a helyszínen Boldizsár Iván - Szabó Zoltán, Keresztúry Dezső és Németh Lászlóval. (F. M. 1934. 188. lap) A román falukutatás már kezdettől fogva minden tudomány képviselőjének munkaközössége volt, ennek alkotta a törzsét Gusti szociológus, jogász és közgazdász szeminárium.

Külső körben dolgoztak a néprajzosok, földrajzosok és történészek. Később csatlakozott a népzenei osztály, az orvoskar embertani intézete az agrárakadémia kisközségek kutató osztálya is. 40-50 kutató hat nyári héten át lakott együtt a falvakban a parasztokkal és élte azok életét. Ünnepeknapokon és a falvak fontos eseményeire még a „tíznapos csoportok” is kimentek. Példaszerűen dolgozták fel a gyűjtött adatokat. Gusti professzor 1932-33-ban oktatási miniszter lett, a falukutatók pedig statisztikai hivatalba, pénzügyi, egészségügyi és földművelésügyi minisztérium beosztásaiba kaptak meghívást.

A F. M. különszámát felhívás fejezte be, mely a fiatal magyarokat a társadalmi kutatásban való részvételre buzdította.

Igen megszívlelendő Ortutay Gyula mondanivalója a Magyar néprajz feladatai című cikkében. (F.M. 1934. 69. lap) Beszámol arról az ijesztő jelenségről, hogy a paraszti lélekformának gazdag színei, sajátosságai elhalványodnak, megtelnek városi elemekkel, sőt a sajátos magyar népi kultúra halódásáról kell beszélnünk.

Kényszerítő erővel sürgető a magyarság népi kultúrájának minél előbb és minél teljesebb feldolgozása. Az utódállamok egyébként is hamar ráébredtek, hogy az európai tudományosság érdeklődése a népi kultúrák felé fordult. Román kiadványok és gyűjtemények gazdag, figyelmet keltő összeállításban angol s legtöbbször francia nyelven hirdetik népüknek gazdag értékű laikus kultúráját. E gyűjtemények természetesen az erdélyi románság anyagát is feldolgozzák s ilyen módon a székely szöttesek és faragások is be-beolvadnak a gyűjteményekbe, mint a román népi kultúra bizonyító példái. Az utódállamok ilyenirányú buzgó munkálkodásai mellett jelentősebb, a külföldnek szóló néprajzi publikációnk nincsen. Összefoglaló, a magyar tájegységek sajátos s az egész magyarság egyetemes népi értékeit tartalmazó munka a külföld számára még nem készült. Kötelességünk a magyar néprajz sürgető feladatainak minél hamarabb és minél teljesebb elvégzése. A magyar cserkészlet, az öregcserkészlet és a regős mozgalom számára hasznos munka nyílik, melynek ki nem használása bűn volna.

Közel hatvan esztendő telt el Ortutay Gyula figyelmeztetése óta, de szavai ma is rendkívül aktuálisak. Hanyagság, felületesség, az anyagi bázisok hiánya következtében értékeink bemutatásában messze a szomszédos országok háta mögött kullogunk. Diplomáciánk évtizedeken át tartó kudarc-sorozata mögött nem egy esetben a magyarság értékeinek és gondolkodásának teljes nemismerése lappang, ezen nem tudott változtatni a magyar emigráció minden erőfeszítése sem. Mint az Bodnár Gábor, az emigráns magyar cserkészmozgalom ismert vezetőjének 1988. november 18-án Pécsen tartott el adásából ismeretes, a cserkészlet az Egyesült Államokban külön sajtófigyelő szolgálatot tart fenn s elsődleges feladatának tartja, hogy az amerikai külpolitika elvi döntéseinek alapjait szolgáló egyetemek könyvtárait ellássa objektív és a magyar nézeteket tükröző irodalommal. A helyzet mégis szinte vigasztalannak látszik. A Rákóczi Hírvivő 1992. decemberi száma szerint az Encyclopedia Britannica, a francia Larousse és a német Meyers Lexikon egybehangzóan vallja pl., hogy az Erdélyben élő latin nyelvű fejedelemségek politikai és szellemi életét a magyarok évszázadokra elnyomták és az őslakos román népet, mely ott mindig többséget képezett, szolgáskorba taszították.

A világszerte ismert National Geographic Magazine által közzétett Európai Történelmi Atlaszban Magyarországról mindössze annyit találunk, hogy a barbároknak tartott magyarok a vikingekkel egy időben inváziót vezettek Európa ellen a X. században. A XX. század eseményei között megemlíti Csehszlovákia 1968-as megszállását, de egyetlen szót sem szól a magyar 1956-ról. A National Geographic Atlas képesalbum ezeréves történelmünket a következő két mondatban foglalja össze: Mintegy 300 ezer cigány él Magyarországon. Cigányzenészek dallamára indulnak az ország seregei a harcba. Középkori kastélyok régi háborúk emlékeit idézik, melyet páncélba öltözött királyok vezetnek. A National Geographic Society eddig legnagyobb szabású kiadványában: The Cultural History of Mankind, Hungary címszó nem is szerepel s végül a World's Best Books című New York-ban megjelent gyűjteményben a sokezer cikk között egyetlen magyar műként Molnár Ferenc Lilioma található.

Ugyanilyen aktuális a F. M. Oldott kéve című cikke Janson Vilmos tollából. (F. M. 1934. 109. lap) Megírja, amint az már be is következett azóta, hogy ha a születések száma „a mai arányban fog csökkenni, 20-25 év múlva majd a magyarság természetes népszaporodása megáll, a népesség elér egy kb. 10 milliós maximumot, s attól kezdve megindul a fogyása”. A városi környezet átalakítja a család életét, de a falu is pusztítja önmagát. Szociális törvények és új földbirtokpolitika nélkül nem lesz megoldás.

Ezt a megoldást találja meg a Boldizsár Iván által ismertetett könyv: Agrárpolitikai feladatok Magyarországon, Matolcsy Mátyásnak Szekfű előszavával megjelent „Bátor írása”. Mint első pozitív javaslat a „kérdést kiemelte az elméleti és politikai vitákból és a pozitív megoldás síkjára tolta át, ahonnan alig lesz eltávolítható”. Könyvének még a felépítése is tanúságtétel a szociográfia szükségessége mellett, a meglévő állapotok rajzából indul ki és elméleti elgondolásait mindvégig szociográfiai összefüggések eredményeire alapítja és szociográfiai adatok tömegével támasztja alá. (F. M. 1934. 199. lap) Külön cikk foglalkozik a Mai agrárpolitikával. (F. M. 1934. 34. lap) Ismerteti a (Nagyatádi-féle) földbirtokreformot, mely a magántulajdon alapján állott s mintegy 211. ezer kisbirtokot osztott ki egy millió holdnyi területtel, de „nem hozta meg a várt eredményt”. A földbirtokrendezés hiányosságait és hibáit telepítéssel gondolták kijavítani, ez a módszer előnyösen használható fel etnográfiai, munkás- és nemzetiségi kérdések megoldására is. A gazdavédelem enyhítésekkel sietett az eladósodott gazdák segítségére - átmeneti jelleggel - mivel az átlagos terhelés eléggé megközelítette a teherbíróképesség maximumát.

Az új Magyarországot szolgáló egyetemi ifjúság előtt vetette fel a kérdést Csekey István, az észt alkotmány megalkotója, később a pécsi egyetemnek közjog professzora, hogy lehet-e még értéke a francia forradalom nagy eszméinek, nem lomtárba valók-e ezek a régi ideálok, amelyekkel szemben Mussolini: az egyenlőség helyett fegyelmet hirdet, a testvériség helyett munkát, a szabadság helyett pedig kötelességteljesítést és áldozatot a hazáért. A haza és a nemzet fogalma lehet csak az a szintézis, amely a nagy világnézeti ellentéteket kiegyenlítheti, s egy nemzetnek akkora jövője, amekkora ifjúságban az akarat és az erő. (F. M. 1934. 63. lap)

Többször találkozunk a F. M. szerkesztőjének a nevével is a lap hasábjain. Fodor Ferenc a korabeli problémákat fejtegeti, a munkanélküli diplomás ifjúság jövőjét, kitér a protekcióra, az elitnevelést elősegítő kiválogatás, a szelekció fontosságára.

A korábbi időszakhoz hasonlóan számos cikk foglalkozott az aktuális politika kérdéseivel, elsősorban a magyar történesekkel, de párhuzamosan megtaláljuk a kritikus szellemben készült kitekintéseket külföldi eseményekre is. Így királykérdés (6. lap) és az autarkia a nemzetgazdaság új életformája (14. lap) között okos írás foglalkozik az átplántált nemzetiszocializmussal s kétségbevonja a propaganda állításait, hogy a hitleri rendszer első nagy győzelmei végleges csatanyerésnek tekintendők. A mozgalom eredményei csak hosszú esztendőkre csendes, alkotással telt görögtüzes parádék és személyi kultusznélküli munkája tudja eldönteni. Egy azonban bizonyos, a nemzeti szocializmus sohasem lehet más lelkesítő népek számára politikai recept. A hitlerizmus mélyen benngyökeredzik a német, elsősorban a porosz lelkesítésben. (F. M. 1934. 7. lap) Más írás (13. lap) egyenesen veszélyesnek tartja a magyarságra nézve a hitlerizmus elgondolásait. „Kevesen tudják, hogy Németországban egy hatalmas arányokat öltött mozgalom alakult ki, ami a németlakta területeknek a német anyaállamba való beolvasztását tűzte ki céljául - a németek tehát a kapunk előtt állanak, az elolvadó, eltűnő magyarság helyén frissen, erőteljesebben rajzanak és kanyarognak a németiség előretörését jelző vonalak. Itt egy óriási birodalomról van szó, amely az Északi és a Keleti tengertől a Fekete tengerig fog nyomulni s abban a románok éppúgy kisebbség lehetnek, mint a magyarok. Ezt azonban úgy látszik nem tudják a barnaingesek magyar csatlósai. (F. M. 1934. 20. lap)

Mottóként kiemelve írja a szerkesztőbizottság tagja, hogy

elvetjük a nyilaskeresztet, mert nem akarunk
német gyarmat lenni,
elvetjük a marxizmust, mert keresztények vagyunk
magyarok vagyunk és fiatalok,
a mi utunk a Fiatal Magyarság. (F. M. 1934. 28. lap)

A német nyomás enyhülését a volt német gyarmatok visszaadásától lehet várni. (F. M. 1934. 51. lap) A gyarmat, mely kiépíthető piaca lehet Németország iparának, teret és kalandokat nyújt regényeshajlamú ifjúságának, többet mint nyújtanak a pángermán apostolotak kelet felé. Érdeke ez Németországnak, érdeke Ausztriának, érdekünk nekünk is, nem kevésbé érdeke Csehszlovákiának.

Sok az, ha egy politikai párt bibliát, vallást és Krisztust akar helyettesíteni, írja a „Kirakat” rovatában, amikor a német belügyminiszter elrendelte a Heil Hitler üdvözlés kötelező bevezetését. (F. M. 1934. 60. lap)

Az ország belső életét boncolgatja a tüntető ifjúság, a nemzeti állam, a munkásifjak kérdései, diplomások-érettségizettek, a falusi iskolák helyzete, az alakuló új államról szóló elméletek, munkanélküliség, ipari munkásság kérdései, az úr fogalma (Séták az íróasztal körül), állástalanság és a késői nősülés problémái, gyermekvédelem vagy az alkotmánytípusokról szóló fejtegetések.

A könyvismertetések sora Esztergár Lajos gyakorlati szociálpolitikájától és a Magyarság Néprajzának I. kötetétől kezdve Mauriac és Papini legújabb művein át Áprily verseskötetéig és Babits Elza pilótájáig ível.

A cserkész-írások szervezési kérdéseket, beszámolókat tartalmaznak, kitérnek a nemzedéki problémákra, törvénytervezetre; az előző évben elkezdett sorozatot folytatva a cserkészlet jelentőségét taglalják a tanárjelölt, a középiskolai tanár, az orvos életében.

Mai napig is aktuális téma a magyar kabaréfilmek silánysága, tartalomnélkülisége, üressége. (F. M. 1934. 48. lap) s a tisztességtelen verseny korlátozása, mert „nem kötelezhet semmiféle liberalizmus annak eltűrésére, hogy napról napra utcahosszat szűrjék a szemembe, harsogják fülembe a legújabb gyilkosságot, öngyilkosságot, vagy balesetet. Az ilyen fantázia-mérgezés ellen a felnőtt is joggal kiált rendőrért, hát még ha az iskolába járó gyermekek seregeire gondolunk, akiknek mindezt meg nem látni, meg nem hallani és be nem fogadni teljes lehetetlenség.” (F. M. 1934. 33. lap)

Mit írna vajon a szerző napjainknak a televízió által diktált pornó- és horror-hullámról?

1935.

„Nincs nagyobb és sürgősebb érdeke a magyar cserkésznek, mint hogy csak azok a kevesek maradjunk cserkészek, akik ezt így valljuk és vállaljuk.”

(Beköszöntő az 1935-ös évre)

A háború elismert eszköz lett a Nemzetek Szövetségének világában. Németország óriási többséggel megnyerte a Saar-vidéki népszavazást, majd kimondta a fegyverkezési egyenjogúság helyreállítását. Rövid, háromsoros törvényben életbeléptették az általános védkötelezettséget s a Reich békehaderegét 12 hadtestre (36 hadosztály) emelték fel. Március 16-án vonult ki az új német légierő (F. M. 1935. 100. lap) s bámulatba ejtette és a népek harci öntudatát hihetetlenül felfokozta a berregő repülőgépek óriási tömege.

A F. M.-ban cikk jelenik meg a polgári légvédelemről (F. M. 1935. 129. lap).

„Ha ezt a helyzetet is megússza Hitler, akkor presztízse óriásivá nő s a jövőben mindent megvalósíthat, amit akar - írja a svájci sajtó. Ezt is meg fogja úszni - válaszol rá az Izwestija, mert a nagyhatalmak egyenetlenek s a győzelem már Hitler zsebében van.” (F. M. 1935. 100. lap)

Ha a weimari köztársaság irányában csak feleannyi barátságot és megértést tanúsítottak volna, mint Hitler iránt, akkor az utóbbi sohasem kerülhetett volna hatalomra. Ha pedig Hitlert kezelték volna olyan szigorúan, mint a weimari köztársaságot, akkor három hónapig sem tarthatott volna uralma. (Baade: Versenyfutás a 2000-ik évig 236. lap)

Ősszel megjelenik a törvény a német vér és német becsület védelméről, amely tiltja a zsidók és németek közötti házasságot és házasságon kívüli nemi kapcsolatot. A birodalmi polgárjogról szóló törvény kimondja, hogy a zsidó nem lehet teljesjogú birodalmi állampolgár. Anglia nem veszi komolyan a német fenyegetést, sokkal jobban tart Mussolini afrikai terveitől. Megkötik az angol-német flottaegyezményt, ebben London hozzájárul a német tengeri fegyverkezéshez.

„Még legfeljebb két évig lehet tartani a békét, azután okvetlenül kitör a háború” idézte a F. M. 1934 nyarán (119. lap) Mussolini mondását. A Duce még két évig hajlandó várni és fegyverkezni, azután megindítja a háborút. A folyóirat nem tévedett. Az ual-uali incidenst követő diplomáciai előkészítés után ez év októberében elkezdik Itália szellemi mozgósítását. Az olasz csapatok Eritreából és Olasz-Szomaliföldről kiindulva megtámadták a négus országát, Etiópiát.

A Népszövetség támadónak nyilvánította ki Olaszországot s gazdasági szankciókat léptetett életbe ellene. Magyarország, Ausztria és Albánia nem szavazza meg a megtorló intézkedéseket. A számszerűleg is tekintélyes olasz hadsereg (a hadjárat kezdetén 220 ezer fő, a vége felé mintegy félmillió) jó felszerelésével, harcgázzal és repülőgépek bevetésével öt hónap alatt megverte és szétszórta a négus szedett-vedett csaknem fegyvertelen hadait, Badoglio marsall bevonult Addisz-Abeába. Az olasz király felvette Etiópia császára címét s kihirdették az új olasz impérium megteremtését. A Duce pályája csúcspontjára érkezett, országának Custozza (1848, 1866) és Novara (1849), Lissa (1866) és Adua (1896), Caporetto (1917) vereségei után megszerezte a régóta vágyott katonai diadalt; egyre másra jelentek meg magasztaló értékelések a Duce politikai, diplomáciai és katonai teljesítményeiről, nem kisebb valaki mint Churchill pl. meg volt győződve arról, hogy a történelem nem ismeri e mesteri diplomáciai és katonai művelet párját. Az angolok által támogatott négus feletti győzelem az erőszak és Duce

bölcsességének sikerét keltette, az olaszok addig soha nem látott mértékben alakultak át patriótákká. Tömegesen hordták a haza oltárára ékszereiket, értékeiket. A kezdeti félelemmel vegyes ellenérzés lelkendező hazafiságba csapott át. (Ormos: I. m. 296-305. lap) A háború kimenetele alapján Mussolini levonta azt a tanulságot, hogy a demokrácia Nagybritanniát elgyengítette s Anglia elhanyagolható, még akkor is, ha komoly érdekei forognak kockán. Mussolini tévedhetetlenné vált, kenetteljes és kioktató. (Sentou-Carbonell: I. m. 124.) Agonizálni kezdett benne a politikai realitások iránt fogékony taktikus és mind több teret nyert benne az elvakult misztikus. Megváltozott még ruházata is, 1935-től az uniformis dominál, a puhakalapos, civilruhás Mussolinit csak 1943 őszén Skorzeny Ottó társaságában fogjuk látni, a Gran Sasson. (Ormos: I. m. 303. lap)

Nagy teret szentelt az abesszin krízisnek a F. M. is (1935. 155. és 177. lap). „Résen kell lennünk, mert váratlanul akarunk ellenére ránszakadhat a megpróbáltatások ideje. Nem vezethetnek érzelmi indulatok, csak azt az egyet szabad szem előtt tartanunk, hogy ami történik az hazánkra káros vagy hasznos következményekkel járhat” (F. M. 1935. 163. lap). Olaszország fegyelmettségével és egységének erejével szerzett érvényt és sikert abesszíniai expedíciójának (F. M. 1936. 97. lap).

A valóságban a vállalkozásból egyedül Németországnak volt haszna. Az angol-olasz viszony megromlása megszüntette Németország elszigetelődésének veszélyét s Mussolinit a szankciók politikája a németek karjaiba hajtotta.

A német-olasz közeledés megpecsételte a független Ausztria sorsát, de nagy hatással volt Magyarországra is.

„Ma még választhatunk Róma és Berlin között - írta a F. M. (1934. 144. lap). Ausztria esetleges behódolása után talán már késő lesz. Berlin a technikai fölényt, a mindenre átgázoló német csizmát jelenti számunkra. Róma a szellem fölényét, a latin zsenialitást, amely nem a fegyverek erejével hódít. A germánság és szlávság halálos szorításában Róma talán segíthet rajtunk. Ha Berlinnek hódolunk, ezeréves történelmünk nemzeti hagyományait adjuk fel”.

1927-ben, az olasz-magyar barátsági szerződés idején Anglia, Franciaország és Olaszország között a kapcsolat zavartalan volt. Angol egyetértést jelentett Rothermere sajtóhadjárata is. Bethlen 1928-30-ban tett revíziós lépéseket nyugati előadásaiban. Az antant hatalmak meggyőzését célzó törekvéseket egy pillanat alatt áthúzta Mussolini 1935-ös abesszin hódító ábrázolja, mondotta Teleki Pál visszatekintve az eseményekre. Olaszország, mint nyugati szószólónk hitelét veszítette, sőt ezután angol-francia érdekszféra elleni akciót láttak a revíziós kampány mögött. Kényszerpályán futva csavarodtunk rá a dinamikus pergő Berlin-Róma tengelyre. (Gorondy Novák S. Teleki Pál dilemmája. In Hunnia 16.) A hiú Eden angol külügyminiszter, ki tárcáját veszítette el az abesszin kudarc miatt - soha nem tudta elfelejteni Magyarországnak olaszbarát állásfoglalását.

A külpolitikai történésekhez kapcsolódva tárgyilagos, hosszú beszámolót olvashattunk a F. M. decemberi számában (189. lap) a válaszüton lévő Amerikáról. Rooseveltt rehabilitálta a földművest és ipari munkást. A munkanélküli fiatalságot munkatáborokba gyűjtötte s hatalmas közműveket építettek. Ilyen volt a híres Tennessee-völgyi program, mely a folyam árvízvédelmét, hajózhatóvá tételét, a terület erdősítését szolgálta s emellett duzzasztógátak sorozatával egész erőmű láncolatot hozott létre (Bailey: The American spirit. 808. lap).

Rooseveltt megpróbálta, hogy a kapitalizmus jobban működjék s felhasználta a képviselői demokratikus kormányzat hatalmát, hogy biztosítsa mindenki számára a szociális igazságot (Grenville: I. m. 320. lap). A kormányzat hathatós családvédelmet fejtett ki, bevezette a jóléti politika alapelveit, így az öregségi biztosítást. Erőszakos mozgalmaktól mentesen, az alkotmá-

nyosság keretei között dolgozott tervszerűen. A gazdasági szabadság átadta helyét az ellenőrzésnek, irányításnak, szervezettségnek. Felismerte az összefüggést a gazdasági és a társadalmi tényezők között. A kitűzött célok között legfontosabb volt a jövedelemelosztás reformja és a vásárlóképesség növelése. A „jövőben kevesebbet kell foglalkoznunk a termelővel és többet a fogyasztóval” írta Rooseveltt. A pénzpolitikában függetlenítette a dollárt az aranyalaptól, beavatkozott az állam a bankok életébe s széleskörűen kiterjesztette a hitelt. A munkanélküliség ellen harcolva megrövidítette a munkaidőt s tilalmazta a gyermekmunkát. A közvélemény jóváhagyta ezeket a változtatásokat s bizalmat szavazott az elnöknek (F. M. 1935 189. lap). Mint ismeretes az Egyesült Államok történelmében egyedülálló módon négy ízben választották meg Rooseveltet elnöknek.

A F. M. az új - 1935-ös - esztendőben némiképpen változott felállással indult el. A szerkesztőbizottság tagja lett a főleg külpolitikai kérdésekkel foglalkozó Bethlen Iván helyett Boldizsár Iván, így Szabó Zoltánnal együtt két volt Sík Sándor tanítvány, piarista diák, öregcserkész - és falukutató - szerepelt a lap fejrészen.

Sík Sándor a tisztaság törvényével, a X. cserkész törvény magyarázatával kezdte a háborúval végződő esztendőt (F. M. 1935. 1. lap), majd hosszú cikket írt a felnőttek cserkészetének problémáiról (F. M. 1935. 141. lap). A felnőtt magyar cserkészek nemzeti és szociális irányú gondolkodásának változatlanul alapjaként tekintette a Zöld Füzetet, kitért a F. M. folyóirat és annak szemináriumai fontosságára, a szociográfiai munkaközösségre, mely égetően súlyos feladattal, a magyar vidék szociográfiája összeállításának elindításával próbálkozik. Mindezeket a szervezkedéseket az öregcserkész központ irányítja gróf Teleki Pál ellenőrzése mellett.

A szociográfiai munkát azt a szerepet fogja betölteni a magyar föld beteg szervezetében, mint az orvostudományban a röntgen-felvétel - olvashatjuk Zilahy Lajos jegyzetében (F. M. 1935. 3. lap).

Teleki Pál a Magyarországról és Európáról című tanulmánykötetének idézeteivel szerepel a folyóirat hasábjain (F. M. 1935. 25. lap).

Meghaladná jelen tanulmány méreteit Teleki Pál életének és tanításainak részletesebb ismeretése, hiszen egész könyvtárnyi anyag foglalkozik személyével, politikájával és halálának körülményeivel, de mégsem hagyhatjuk figyelmen kívül Sík Sándor fenti megállapítását. Köztudomású, hogy Teleki Pál milyen szerepet töltött be az ifjúság nevelésében. „A cserkészmozgalom egyike a legkitűnőbb erkölcsnevelő és állampolgárnevelő intézményeknek. Ez az előnye azért van, mert önkéntes mozgalom” mondotta a miniszterelnöki tárca költségvetési vitájában (1940. XI. 22.) Már 1934-ben cserkész-kaszinót létesített a cserkészvezetők és öregcserkészek nevelő erejű, rendszeres találkozásának biztosítására. A Pesti Naplónak 1934 karácsonyán adott interjúban újra és újra visszatért az elitnek az angol társadalomban betöltött szerepére, melyet mintaszerűnek tekintett (Tilkovszky: I. m. 90. lap). Ennek az elitnek létrejöttét, megvalósítását várta a cserkészettől. „Csak egy lelki elit kinevelése vezethet a célhoz” vélekedett (1937. VI. 24.).

Teleki már 1924-ben megszervezte a Szociográfiai Intézetet. Ennek lett feladata az egyes tájakra vonatkozó irodalom, a társadalmi jelenségekre, közigazgatásra, kulturális és politikai viszonyokra, törekvésekre, mozgalmakra vonatkozó adatok gyűjtése és feldolgozása (Rónai A.: Térképezett történelem 114-117.) A F. M. megindulása, a Zöld Füzet megjelenése s az öregcserkész falukutató mozgalom 30-as években fellendítette az intézet munkásságát, mely új és hatalmas virágzásnak indult. Teleki gépezet pontosságú és tárgyilagosságú információs intézetet kívánt létrehozni, ezért örömmel fordult az általa nagyrabecsült és támogatott öregcserkészeti törekvései felé. Fodor Ferenc földrajztudós kollegája volt, Sík Sándort igen

meleg barátság fűzte Teleki Pálhoz, aki ilyenformán áttételesen mindvégig tartotta irányító szerepét a F. M. szerkesztésében is.

Teleki ténykedéseiben került a formális, hivatalos utat; nem miniszterekhez, államtitkárokhoz fordult, hanem magához kéretett miniszteri titkárokat, középiskolai tanárokat, cserkészvezetőket, papokat, vállalati embereket, akikkel percek alatt szót értett (Rónai: I. m. 79-80.) Négy-szemközti beszélgetésben negyedóra alatt bárkit lekötött, megnyert. Meggyőzni akart s nem sajnálta erre a fáradságot (Rónai: I. m. 187. lap). „Magam is a tanítók rendjéhez tartozom” - mondotta a parlamentben (1938. VI. 11.). Nem restellte, hogy részletkérdésekkel is foglalkozzon, szakértői véleményt adott az 1933/34-es középiskolai reformtervezethez. Kiemelte, hogy nagyobb súlyt kell helyezni az ifjúság közgazdasági ismereteire s a hitleri elméletek kibontakozása idején arra hívta fel a figyelmet, hogy a német mellett tananyagot kell biztosítani az angol és francia nyelvismeretnek (Antall J.: Emlékbeszéd In Új Ember 1991. IV. 28.).

Felsorolni is hosszú volna a Teleki által szervezett, támogatott intézetek, intézmények nevét, ahol szóban és tollával tevékeny munkát vállalt. Rengeteget dolgozott s amit eltervezett és elindított, annak utána is járt s mindezt könnyedén, nyögés és látványos szereplés nélkül, mosolygva (Rónai: I. m. 80. lap).

Telekit hallgatni élvezet volt, lebilincselő hatalmas tudás, tájékozottság, fölényes anyagkezelés. Állva adott elő, kezében az elmaradhatatlan tanári pálcával, hogy a táblára függesztett térképen bármikor rámutathasson a vidékre, amelyről beszélt (Borbándi Gy.: Eligazítást tanultunk. In Magyar Nemzet 1992. VI. 1.).

Ha Angliáról adott elő, leírását az angol ember reggelijével kezdte, ha Flandriáról, az európai ipar szülőhelyén voltunk, írja tanítványa. Ha Magyarországról, a hátteret az ázsiai sztyep klímájával kezdte. Ha Amerikáról beszélt, gyapotövről, kukoricaövről hallottunk és az ipar vándorlásáról északkeletről dél, majd nyugat felé. Aktuális példákon mutatta be belpolitikai és nemzetközi politikai viszonyok alakulásában a földrajzi miliő szerepét. Előadásai nem voltak szónoklatok. Együttgondolkodása késztett arról, amiről beszélt. Egy-egy előadása igazi szellemi torna volt (Rónai: I. m. 87-88. lap).

Ezt a szellemi képességet állította a magyar ügy szolgálatába külhonban is. Nyugat-Európa és az Egyesült Államok vezető egyetemlein tartott előadásokat Magyarország helyzetéről, felhasználva kitűnő nyelvtudását. Fontosnak tartotta, hogy Európáról és Magyarországról írott műveit és előadásait 1934-ben saját fordításában kiadja. Fel akarta készíteni a nemzetet arra a nagy kihívásra, mely a közeli jövőben megjelenik. Kellő időben körvonalazta (1937. VI. 24.), hogy a németbarátságban veszedelmeket lát. „Ezeket a törekvéseket aggodalommal látjuk kereszténységünk, vallásosságunk szempontjából, de aggodalommal látjuk nemzeti szempontból is, mert tagadhatatlan, hogy Magyarországon erős német agitáció folyik”.

A F. M. a berlini politikai főiskoláról írva már 1935-ben beszámol arról, hogy a németek szerint a Dunavölgyben csak németektől eredő kultúra van, a délkelet felé nyúló német imperializmus és pángermán elv teljesen elhallgatja a trianoni revízió szükségességét s nyilvánvaló, hogy a magyar szempontból való Dunavölgyrendezés ellenkezik érdekeikkel (F. M. 1935. 28. lap). Leplezetlen kárörömmel írja a cseh hivatalos lap, hogy német diákok, vándorok olyan térképeket köröznek, amelyen a Német Birodalom határa a Duna, szerényebben a Balaton (F. M. 1935. 100. lap).

Eltérően a korábbi évfolyamoktól, ismételten foglalkozik a F. M. a belpolitikai helyzet alakulásával. A második törvényre hivatkozva az Urnákhöz! felkiáltással szólítja fel az öregcserkészeket az országgyűlési választásokon való részvételre. A jó polgár részt vesz nemzete életében, a közjó sok esetben attól függ, kit bíz meg a polgárság a maga képviselőjével. A sza-

vazás jogáról lemondani annyi, mint kibújni a jótett lehetősége alól. A pártok közül azt valljuk magunkénak, amelyikhez élethivatásunk, nevelésünk s érzelmeink a legjobban vonzanak. Csak azt a pártot támogatom, amely a múltban is a magyar nemzetet szolgálta s a keresztény erkölcsiség megvalósítására törekszik (F. M. 1935. 62. lap). A szerkesztő ugyanott a reformpolitika fontosságát hirdette, kitérve a Zöld Füzet programjára, a mélyebb magyarság megvalósításának gondolatára. Magyarországot és a magyarságot megújítani csak az erkölcsi világrend jegyében lehet (F. M. 1935. 63. lap).

Reformnemzedék, reformpolitika címmel nyilatkozott Boldizsár Iván is (F. M. 1935. 60. lap). Ha túl akarunk jutni az általánosságokon, ha konkretizálni akarjuk az egyes reformokat, akkor mindenképp szakemberekre van szükségünk, olyan fiatal szakemberekre, akik átmentek a szociográfia iskoláján. Ha a fiatal magyarság az ország minden részében ki tud ilyeneket termelni magából, akkor nem féltjük a reformokat. Addig azonban vigyázzunk, készüljünk és tanuljunk.

A folyóirat évi súlypontját a regőscserkész szám jelentette.

A F. M. vinni a faluba csak megtisztult erkölcsi és nemzeti ideológiát akar, hozni pedig csak eszmei értékeket a nemzetietlenné áporodott városi kultúrába (F. M. 1935. 42. lap).

A regölésnek elsőrangú feladata a nemzeti érzés ápolása. A magyar múlt ismertetéséről olvashatunk a Regölés- és népművelés című cikkben (F. M. 1935. 42. lap).

Faragó Ede a cserkészmozgalom régi harcosa alig egy oldalas írásában (F. M. 1935. 44. lap) a falu jövője vezetőinek kiképzésére, felkutatására buzdít, amikor a város koldusa gondtalan s egy kis túlzással boldog embernek mondható a tanyasi nép s a falvak, majorságok zsellérmépéhez képest.

A regölésre való felkészülés három legfontosabb eleme a dal, a magyar irodalom és az egyéni vándorlásokon alapuló országismeret (F. M. 1935. 46. lap.). A debreceni öregcserkészek három éves történetüket tették közzé (F. M. 1935. 48. lap). Alapelvük: többet vinni a faluhoz, többet hozni onnan. Legelső feladat a kiszállás idejének alkalmas megállapítása, legtermészetesebb keret a tábortűz.

Első út az iskolába vezet s a réten elkezdzük a gyerekekkel játszani. Játék, ének, mese és cukorszopogatás. Mire leszáll az est, meggyullad a tábortűz. Víg számok, közös ének, rövid előadások. Alvás csűrben, padláson. Második nap templom. Mise után beszélgetés a portákon, fényképezés, rajzolás. A következő látogatók a specialisták (geográfus, jogász, orvos, nyelvész).

A regölés befejeztével állandósítani kell a kapcsolatot a faluval, a regős tapasztalatokat pedig közhírré kell tenni, ezek nélkül a vállalkozás félmunka marad, a regölés pedig ingyenes falusi kabarévá süllyed (F. M. 1935. 48. lap).

A szegedi fiatalok a „kültelken” folytatott regősmunkát karitatív gyűjtések szervezésével kapcsolták össze.

A F. M. a falut olyannak akarta látni, amilyen s ahogy eddig csak olyan kiváltságos lelkek láthatták, mint Kodály Zoltán (F. M. 1935. 41. lap). Kodály szemében a népdalgyűjtés nem műkedvelő különködés volt, hanem létünk igazolása - olvashatjuk róla az ismertetést (F. M. 1935. 4. lap). Kodály elsősorban pedagógus, a felelősség oly iszonyú terhével, ami csak Széchenyiével hasonlítható össze. A Psalmus szinte szóról-szóra ugyanolyan helyzetű Kodály munkásságában, mint Szekfűnél a Három Nemzedék. A legszemélyesebb élmény után ítélet a világról, de tovább kell vinnie szerepének keresztjét, bárhogy rémítse munkája hiábavalóságának lehetősége, egy méltatlan társadalom süketsége (F. M. 1935. 4. lap).

A társadalom átalakulásának igen lassú tempóját nehezményezte (F. M. 1935. 21. lap) a Magyar Cserkészszövetség elnöke, Papp Antal dr-nak a Piarista Diákszövetségben tartott előadása is. Igen kevésbé észlelhető még a közszellem kívánt átalakulása is. Azzal a kis hadsereggel, amelyik még cserkészkötelékben marad az egész társadalmat meghódítani s jobb közszellemet létrehozni a társadalom segítsége nélkül nem lehet. Az új generáció hangját szólaltatta meg a F. M.-hoz oly közelálló Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának szemléje, a Színpad, melyről ismertetést olvashatunk (F. M. 1935. 39. lap). Féja Géza, Ortutay, Radnóti, Sík Sándor írásai, Buday György fametszetei hangsúlyozták a színház és közönségének viszonyát, szociális vonatkozásait és az új színpad népi kötelezettségeit.

F. M. nemcsak hirdette a szociográfia fontosságát, példát is mutatott. Választási program-beszédként közölte egy községnek, Tihanynak szociográfiai vázlatát Boldizsár Iván tollából.

A családok száma 260. Ebből 50 teljesen szegény. Télen csaknem kizárólag szárazbabon és vízben kifőtt krumplin élnek. Az 50 család teljesen földtelen. Az apátságé a község területének 70,4 %-a, a kincstáré 10,1 %. Néhány elenyésző kisbirtok mellett 253 törpebirtokos földje az összterület 17 %-át teszi ki. Az apátság nagyszerű szociális politikát folytat, a családokat állandó napszámosmunkán foglalkoztatja. Senki a faluban nem kívánta az apátsági birtok felosztását. A falu ősidők óta halászatból élt, jóformán csak szőlőt termesztettek. A Balatoni Halászati Rt. tartja ma teljesen kezében a halászatot, még ma is visszasírják a régi jó időket s minden bajuk forrását az új halászati törvényben látják (F. M. 1935. 67. lap).

Boldizsár Iván egy további írása az egyetemi Kisebbségi Intézet felállítását szorgalmazza, mert semmit sem tudunk arról az új szellemiségről, melyet a kisebbségi sors formált az ottani magyarságból és semmit sem tudunk a csehek, tótok, románok, szerbek, horvátok történelméből, irodalmáról, gazdaságáról, jogáról, társadalmáról. Teleki Pál volt az első, s nyomán a F. M., mely a tudományos és tárgyilagos kisebbségsszemléletet hirdette. A Kisebbségi Intézet felállítása válaszolna a fenti, felvetett kérdésekre (F. M. 1935. 114. lap).

Boldizsár a Reflektor rovatban aktuális „apróságokkal” foglalkozva örömmel üdvözölte a Híd köré kristályosodó jugoszláviai magyar testvérmozgalmat (F. M. 1935. 156. lap). A budapesti gyermekekről összeállított könyv kapcsán felfigyel a gyermekek arányszámának állandó apadására s a magyar társadalom elöregedésére. Könyvismertetésében az Erdélyi Szépmíves Céh kiadványaival foglalkozva az Ábel trilógia hőseinek helytállására mutat rá, mely a könyvet a magyar irodalomnak János vitézhez hasonló örök kincsévé teszi, de figyelmeztet Szántó Györgynek Aranyágacskájára s kiemeli, hogy a „kóválygó ógermán-újpogányság mellett foglalni állást a mai körülmények között, föltétlenül náci propagandát jelent.”

A népszaporodás kérdésével foglalkozik az Erdélyi levél is (F. M. 1935. 187. lap) a kolozsvári antirevizíós kiállítás grafikonjaira hivatkozva rámutat, hogy mennyivel kisebb a magyarság szaporodása, mint a románoké. A magyarság természetes népszaporulata 6 %, a románoké 19 %. A székely megyék népmozgalmi adatai hasonló eredményeket tükröznek. 261 ezer magyar tanköteles közül csak 76 ezer jár magyar (felekezeti) iskolába. Az erdélyi román iskolák száma a háború óta 42,8 %-kal nőtt, a magyaroké 54,1 %-kal csökkent. 15 ezer magyar gyermek jár román és 12 ezer magyar óvodába. A mérlegnek két serpenyője van. Egyik oldalon a fogyó magyarság, az üres bölcsők, a lábunk alól kifutott föld, az iskoláinkban elhaló magyar szó. A másik oldalon a javulás apró, de egyre sűrűbben felbukkanó jelei, az erősebb lélek, a pozitívabb magyarság, a mélyebb felelősségérzet, a nyugtalan útkeresés. Hogy a mérlegnek melyik serpenyője a súlyosabb, azt nem tudjuk ma még. De hinni szeretnők, hogy a második.

Új név szerepel a F. M. Reflektor rovatában, Rónay György s írása ismertetés Németh Lászlóról (F. M. 1935. 78. lap). Ha nem szállunk magunkba el kell vesznünk és megérdemeljük, hogy elvesszünk - ez a magja Németh László műveinek. Legnagyobb probléma a birtokviszonyok igazságtalansága és a népművelés hiánya. A Németh László által összeállított debreceni Válaszban a szakemberek szólnak hozzá a problémákhoz. Nem kevésbé súlyos középosztályunk problémája sem, az anyagi leromlással a szellemi igények teljes feladása járt együtt. Ma legolvasottabb lapunk a Színházi Élet. Németh László egész eszmerendszerét a Minőség forradalma c cikkében összegezte. Ha ez diadalra jut, vagy Széchenyi terminológiájával: ha minden állomáshelyen lelki független ember áll, akkor a magyarságnak nincs mit félnie. Kifelé pedig közeledés és béke kell. Likvidáljuk a nacionalizmust. Nemzeti öntudat kell, nem nemzeti düh. Középeurópa tejtestvérei valahára béküljenek össze a közös munkában.

Érdekes módon ugyanezen az oldalon olvashatunk a Vigilia megindulásáról, mely a későbbi évtizedekben szoros kötelékekkel fűződött Sík Sándor mellett éppen Rónay Györgyhez.

1935. májusának száma szinte teljes egészében a pécsi csoport munkája. Szabó Pál Zoltán a baranyai népesedési, gazdasági és nemzetiségi viszonyokat részletezi, Tegzes László - később országgyűlési képviselő és a népszerű Tábornöki Könyv szerzője - a Pécs Chicagójában, a Balokányban élő munkanélküli ifjúság gondjainak megoldására irányuló szervezési törekvéseket ismertette az 1932-1935 évekből. Fekete Remig ciszterci tanár a F. M. klubjának vitaestjeiről, azok témaköréről számolt be, érdekes statisztika foglalkozik a pécsi „vadházasságok” témakörével.

Változatlanul megtaláljuk a volt piarista diák Szabó Zoltán írásait a F. M. hasábjain.

Megdöbbszentő olvasmány a Magyar étlap c. tanulmánya (F. M. 1935. 108. lap).

32 pestkörnyéki gyermek leírja, hogy mit reggelizett, ebédelt, vacsorázott. Egyszerű ételek nevei sorakoznak egymás mellé: bableves, krumplileves, rántottleves, aztán megint krumplileves. A 32 irkalapot a tanító úr megküldte a F. M.-nak. Az írás nem a barlanglakások esettjeiről beszél, hanem munkásokról, iparosokról. Nem a nyomor szenzációját, hanem az alacsonyszintű élet egy oldalának vázlatát adja. Az egy hét alatt elfogyasztott ételek kétharmada leves. Minden második nap krumpli volt ebéd vagy vacsorára. Többször szerepel a szegényebbeknél az árpakávé, mint komoly étel ebédre, anélkül, hogy más „fogás” járna nyomába.

A szociográfiai munkaközösség közleményéből kiderült, a „cukor rettenetes hiánya”, s feltűnő, hogy hiába keresnénk zöldfőzeléket az étlapon.

Szabó Zoltán ismertette (F. M. 1935. 198. lap) a korszak egyik kiemelkedő kiadványát, Buday György fametszeteivel díszített és Ortutay jegyzeteivel ellátott Székely népballadákat. Kemény és fenyegető, rideg és ijesztő világ az 54 balladáé, a szinte állandó szorongást és félelmet Buday minden rémdrámás páthosz nélkül fejezi ki.

Új gazdasági rendet! követelte az ismert katolikus író, Nyisztor Zoltán (F. M. 1935. 121. lap), amikor a gazdasági életben is ki akarta építeni a keresztény erkölcs uralmát. Aktív gazdaságpolitikával intézményesen lehetetlenné kell tennünk - javasolta - hogy az erkölcs parancsaival nem törődő kevesek gazdaságilag kihasználhassák azokat a milliokat, akik nem akarnak, vagy nem tudnak élni a lehetőségekkel, amelyeket a keresztény erkölctől függetlenítt gazdasági élet nyújt. A liberalizmus a kevesek nagy szabadsága kedvéért megölte a tömegek kis szabadságát. Igazságos, szociális szellemű adópolitikát követelünk, a vagyonosoknak kötelességük vagyonukat a közérdeknek megfelelően felhasználni, minden proletárnak lehetőséget akarunk nyújtani arra, hogy vagyont szerezzen és így a proletársorsból kiemelkedjék. A tőke és munka harcában mi a munka mellett állunk, a nemzetnek és gazdasági egységnek önkormányzati szerveit akarjuk kiépíteni.

Hasonló elképzelés árad a népért vérző-szívű teológus öregcserkész írásából (F. M. 1935. 123. lap), mely az új magyar agrárpolitika követelményeit vázolja, mert Magyarország gazdasági élete a mezőgazdaságtól függően él vagy pusztul. Az európai államok közül antiszociális felosztásával egyedül Spanyolország múl felül bennünket. Az országban 350 ezer agrárproletár tengődik. Ezen a helyzeten csak földreformmal kapcsolatos telepítéssel lehet segíteni. Ez állhatja csak egy rohamosan közeledő társadalmi katasztrófának útját. Nem forradalmat akarunk, de mégis radikális intézkedést. Egészséges munkatörvénynek kell napvilágot látnia, közmunkákkal, munkásszövetkezetekkel kell enyhíteni a munkanélküliségen. Kistőkessé kell tenni a proletárokat, földhöz juttatni agrármunkásainkat. Az újonnan létrejött kistőkéket nem lehet a liberális gazdasági verseny örvényeire bízni. Törvényes úton kell megvédeni a kis egzistenciákat a mammuttőkék polipkarjai ellen. Ilyen intézkedésekre a mai liberális-kapitalista állambürokrácia képtelen. Ennek a tervnek hivatott végrehajtója az új rendi állam agrártestülete. Az utolsó pillanatban vagyunk. Kerék Mihály adatai szerint (F. M. 1935. 140. lap) országos viszonylatban eljutottunk az első világháború előtti Baranya egykező járásainak színvonalára az elveszületések arányszámában.

A követendő példa Lengyelország, ahol a munkanélkülieket kisebb földbirtokhoz juttatják (F. M. 1935. 128. lap). Ily módon a veszni induló munkatőke termelői tőkévé válik. Minden munkanélkülit hozzásegítenek ahhoz, hogy kis házat és pajtát építhessen. Ingyen fejthet hozzá követ, a szállítást napszámmal fizeti meg. Hasonlóan juthat hozzá az építkezési faanyaghoz is.

A F. M. szerkesztője Küzdelem a létért c. írásában mintha napjaink problémáinak adna hangot (F. M. 1935. 146. lap). Eldurvuló eszközökről olvasunk, mindenki harcáról mindenki ellen. „Olyanok kezében összpontosul többféle nagy jövedelem, akikhez nem ér fel a közösség kényszerítő ereje.”

A szociális lelkiismeret épp azokban hiányzik, akik tetemes jövedelmeket halmoznak össze. A jelenlegi nemzeti jövedelemnek a mainál sokkal igazságosabb elosztása esetén sem lehetne kellőleg kielégíteni a társadalom minden tagjának szükségleteit. Tehát nincs más út, csak a nemzeti jövedelem fokozása.

Új névvel találkozunk a F. M. októberi számában, Kovács Imre névével. Kétoldalas cikkében benne van az eljövendő népi író, a parasztpárti vezér; emelkedett idealizmusa elárulja, hogy nem lesz maradandó sorsa a kommunista Magyarországon sem.

1935 tavaszán Debreceni Diéta címen szervezett ökumenikus alapon vitaelőadás-sorozatot a város fiatalsága, hogy tisztázza a magyarság lét- és sorskérdéseit és közös frontot alakítva küzdjön a régóta esedékes reformok megvalósításáért. Az előadások először a magyar társadalom keresztmetszetét rajzolták meg. Felvonultatták az összeomló arisztokráciát, a halálosan beteg középosztályt és az agrárlakosság egyes kategóriáit. Majd sor került a marxizmus likvidálására. Eltűnt a szalmatüzes lángolás. Ez a generáció érzi és tudja, hogy ő az utolsó nemzedék, aki még tehet valamit Magyarországon. Határozottan kiállt az ifjúság a paraszt mellé. Új vezető réteg csak a parasztságból nőhet ki. Három millió nincstelen magyar koldus van, legtöbbször hónapokon keresztül kukoricán élnek. Ezeken csak úgy lehet segíteni, ha az 500 holdon felüli birtokokat kisajátítják és kedvező feltételek mellett telepítenek. Demográfiailag stabil kisbirtokokat kell létesíteni.

Véget kell vetni a szavaló irredentának, egy kiút van, ha az itt élő népekkel a saját érdekeink szerint rendezkedünk be egy konföderációs megállapodás után létrejövő valamilyen államkeretben. Ha ezt nem tesszük meg, szétmorzsolnak bennünket a pángermán és pánszláv erők, amelyeknek előrevetett árnyéka már megjelent a Dunavölgyben. A debreceni diéta nagy ígéret volt. „Krisztus nevében vallja elveit és Krisztus alázatosságával küzd azok megvalósításáért.”

Kovács Imre még egy cikkel jelentkezett az 1935-ös évfolyam hasábjain (F. M. 1935. 184. lap). A kormány által beterjesztett hitbizományi reform törvényjavaslatával kapcsolatban rámutatott, hogy az ország területén 823 ezer holdat tesz ki a hitbizományok területe. Ezek zöme a Dunántúlon található, ahol a mezőgazdasági terület 15-20 %-át teszik ki. Ha a hitbizományokhoz hozzávesszük a kötött birtok területét, akkor látjuk, hogy ezeknek szorító „halálgyűrűjében” fuldokolnak a nyomorúságos kis egykés falvak. Ennek a rendszernek a fenntartása útjában áll a magyarság nagy agrárpolitikai kibontakozásának, és sok helyen (egyke) már a sír szélére juttatta az ország lakosságát. Deák Ferencet idézve „a természet rendjével és igazsággal ellenkező, hazánkra káros fidei commissumok eltörlésére szavazok”.

Illyés Gyula személyének, irodalmi, kulturális, politikai jelentőségének méltatása meghaladná a rendelkezésünkre álló kereteket. Népből, nemzetben sőt emberségben gondolkodott, leomló bástyák, vesztett csaták idején, idegen megszállás alatt egy nép talpra állítása, világszintre emelése volt a gondja. Történelmi jelentőségű életút megalkotója, századunknak ő volt talán legnagyobb bethlengábori gondolkodója. Törvényhozó volt a Nemzet és Európa dolgaiban, az utolsó Fejedeleme. Kiállt a népért s kiállása nemcsak együttérzés volt, de kegyetlen ökölcsapás és felelősségrevonás is. Verse: Egy mondat a zsarnokságról valóságos „magyar Guernica”. (Illyés emlékkönyv 53. 530. lap)

Természetes, hogy folyóiratunkban ezévből sem hiányozhattak az öregcserkészek életéről szóló beszámolók. Ilyen volt a cikk a piarista öregcserkészek Alduna-erdélyi evezős és gyalogos portyájának a története, az öregcserkész klub és kaszinó ismertetése, tájékoztató a lengyel és francia öregcserkészek tevékenységéről, a karitásról és szociális szolgálatról - rámutatva annak buktatóira is. Tanulmányok vázolták a cserkészlet és család kapcsolatát. Érdekes beszámolókat olvashattunk az ausztráliai és svédországi Rover Motorról (öregcserkész Jamboree), az országos öregcserkész vízi mozgótábor eseményeiről, a rádióamatőrök munkájáról, a fogadalom világszemléletéről. A folyóirat borítólapja az öregcserkész központ híreit közölte, itt jelent meg a regős szabálytervezet és az öregcserkész szabályzat valamint munkaterv is.

1936.

„Kulturális szempontból akkor vagyunk igazán európaiak, ha mélységesen magyarok vagyunk.”

(Beköszöntő az 1936-os évre)

Franciaországban megbukik az olaszbarát Laval kormány s a választásokon hatalmas győzelmet arat a Népfront, programjában a 40 órás munkahétet. A kamara nagy szótöbbséggel ratifikálja a francia-szovjet orosz szövetséget. Az új hatalmi alakulást kiegészíti az 1935-ben megkötött katonai szövetség Csehszlovákia és a Szovjetunió között. Spanyolországban is a fronte popular nyeri meg a választásokat s baloldali kormány alakul. Hitler, a lassan rendszeressé váló tavaszi meglepetéseinek sorozatában, felmondja a locarnoi egyezményt, csapatai bevonulnak a demilitarizált Rajna-övezetbe. Három zászlóalj kelt át a Rajnán Aachen, Trier és Saarbrücken célpontokkal - az egész vállalkozásban egy hadosztály vett részt. (Shire: I. m. 401. lap) A szembenálló francia erők szétmorzsolhatták volna őket. Hitler nyilvánvalóan blöffölt. „A bevonulást követő 48 óra volt a legfeszültebb periódus egész életemben” - vallotta később. „Ha a franciák megmozdulnak, behúzott farkokkal kellett volna elkullognunk, a rendelkezésünkre álló katonai erő még mérsékelt ellenállásra sem lett volna elegendő.” Ez volt az utolsó pillanat, amikor a nyugati demokráciák komoly háború veszélye nélkül megállíthatták volna a totalitárius Németországot, de hagyták továbbútni a lehetőséget.

Egész Európa ma ugyanazt a képet mutatja, mint a világháború előtt, írja a F. M. (1936. 76. lap). Az utóbbi években nincs határozott, céltudatos francia külpolitika (F. M. 1936. 93. lap). A genfi bárka ma már inkább süllyedő hajóroncs benyomását kelti. (F. M. 1936. 174. lap) Mussolinivel szemben a négusnak és Litvinovnak adott igazat. Európával szemben Afrikát és a bolsevizmust patronálta. A Népszövetség nem ér rá az elnyomottak panaszaival foglalkozni. Litvinovnak minden kívánsága parancs, a szegény székelyek panaszait nem hallja meg senki. Franciaországban egyes körök katonai lépéseket követeltek, de a hadsereget főparancsnoka nem tartotta alkalmasnak egy támadó hadműveletre, Anglia pedig a békés megoldás híve volt.

Madridban meggyilkolják Calvo Sotello monarchista vezért, temetésén összecsapnak az indulatok a jobb- és baloldal között. A kormány képtelen volt a rend helyreállítására a szélsőségesek között. A ceutai rádió bemondja: Spanyolország felett kék az ég. E megbeszélte jelre fegyverhez nyúl országszerte a jobboldali tisztikar vezette hadsereg. A „nemzetiek” és „vörösök” között véres kegyetlenséggel dúló polgárháború robban ki. A republikánusok oldalán álló antiklerikális, anarchista szervezetek könyörtelen egyházüldözést folytattak, 12 püspök, papok, apácák, szerzetesek, világi hívők ezrei szenvedtek vértanúhalált, Franco oldalán pedig elsősorban a marokkói csapatok nyomán járt a pusztulás. Amerikai adatok szerint (Grenville: I. m. 422. lap) 55 ezer embert gyilkoltak meg a vörösök, és 75 ezret a nemzetiek, a háború egész emberáldozata megközelítette a félmilliót.

A Baszkföld, Katalónia, a Földközi-tenger melléke s az ország keleti-középső területe Madriddal megmaradt a köztársaság hűségén, a Franco vezette nemzetiek mindjárt kezdetben megszerezték az ország - zömében mezőgazdasági - déli és nyugati területeit. A világ megismerte az „ötödik hadoszlop” fogalmát, a nemzetieknek a négy főirányban tevékenykedő csoportosításuk mellett így nevezték a kormánycsapatok hátában szervezkedő felkelőket. A tengerészet a madridi kormány oldalára állott, ezért Marokkóból német szállító-repülőgépeken sikerült a felkelők elitcsapatait a hadtörténelem első komoly légi csapatszállításával átdobni az anyaországba. Ezen szerény kezdetekből alakult ki a híres Condor-légió, melynek 255 vadász

és 186 bombázó-repülőgépe jelentős mértékben befolyásolta a hadműveleteket. A tízezer német mellé Mussolini ötvenezer olaszt küldött a fasiszta-jellegű Falange támogatására 600 repülőgép társaságában. Franco egységei novemberre már elérték Madrid külvárosait, amikor érezhetővé vált a Moszkva által irányított „nemzetközi” csapatok megérkezése. 54 országban toborzott mintegy negyvenezer önkéntes sietett a baloldal megsegítésére; a Kreml 750 repülőgépet indított útnak. A nagyhatalmak a háborút hadgyakorlatnak tekintik, sorozatosan itt próbálják ki a legújabb repülő, páncélos és tüzérségi fegyvereket, az itt szereplő nevekkal pár esztendő múltával egy nagyobb háború hadszínterein fogunk találkozni. (Richthofen és Sperrle német repülőtábornokok, Mölders és Gallanddal az élen a Luftwaffe eljövendő „ásza”, von Thoma, aki majd Alameinnél fogja vezetni az Afrika-hadtest páncélosait, de meg kell említsük a másik oldalról Rokoskovszkij, Konyev és Malinovszkij marsallokat is. (Piekalkiewicz: Der zweit Weltkrieg 28-29. lap) A magyar emigrációt Rajk László, Gerő Ernő és - Lukács tábornok néven - Zalka Máté képviselte. Ciano gróf olasz külügyminiszter berlini látogatása során Hitler elismerte a keletafrikai olasz hódításokat, létrejött a Berlin-Róma tengely, a spanyol hadszíntereken már egymás mellett harcoltak szövetségként a német és olasz csapatok.

Göring az ipar vezetői előtt tartott titkos beszédében bejelentette, hogy a fegyverkezésnek nem lehet határa. „Olyan időket élünk, amikor a döntő csata már láthatóvá válik. A mozgósítás küszöbénél tartunk s tényleges háborút viselünk, csak a tényleges lövöldözés hiányzik.” (Shirer: I. m. 412. lap)

Magyarországon Gömbös halálát követően a szintelen, átmeneti ember, Darányi Kálmán veszi át a miniszterelnöki posztot. Az ország vezetése megkísérli, hogy tovább erősítse az osztrák és olasz barátságot, ennek a törekvésnek vitathatatlanul németellenes az éle. Rómában és Bécsben hármas konferenciákat tartanak, Schuschnigg kancellár és külügyminisztere, majd Ciano gróf tárgyal Budapesten. Gömbös Rómában jár, Horthy kormányzó vadászaton találkozik az osztrák elnökkel, az év végén Rómában fogadja őt az olasz királyi pár s hatalmas flottafelvonuláson vesz részt a nápolyi öbölben. „Az olaszok olyan szépen tudnak énekelni, miért akarnak mindenáron katonák lenni?” - volt a kormányzói pár véleménye a káprázatosan szép katonai felvonulást követően. (Náray A.: Visszaemlékezései 39. lap)

Mussolini Milánóban kijelenti, hogy amíg Magyarországnak nem szolgáltatnak igazságot, nem lehet szó a Duna-medence e tartós újjárendezéséről, a háború igazi megcsónkította Magyarországot. Négy millió magyar él a mostani határokon túl. E beszédre válaszolva Rosenberg a Völkischer Beobachter-ben megírja, hogy Németország nem támogathat nagymértékű revíziós törekvéseket.

Mint a német diplomáciai iratokból kitűnik, az olasz-magyar barátkozás rejtett rugói nem voltak ismeretlenek Berlin előtt. A német követ jelentése szerint Ciano gróf látogatása messze túlment a hivatalos külügyminiszteri látogatások szokásos méretein. Kifelé olasz részről is különösen demonstratív jelleget akartak adni a látogatásnak. A magyarok egyenesen abban reménykedtek, hogy Ciano, mint vendég Fiumét fogja ajándékba hozni. (Wilhelmstrasse és Magyarország 163. lap)

Az új esztendőben ismét kissé megváltozott a F. M. fejrésze. Hilscher Zoltán távozott a főmunkatársi funkcióból, ahol egyedül maradt Sík Sándor. Hasonlóképpen eltűnt a szerkesztőbizottság tagjai sorából Szabó Zoltán; és Boldizsár Iván mellett két új név jelent meg, Fábián István és Kovács Imre. Fábián István magyar-francia szakos tanár, majd gimnázium-igazgatót a történelmi tények tisztelete, filológiai pontosság és megbízhatóság, nevelői lelkiismeretesség jellemezte, különösen az irodalmi ízlésváltozások érdekelték, írta róla a Magyar Életrajzi lexikon.

Bizonyos eltolódás volt észlelhető az újság szerkesztőségében is. Sík Sándor csak az elvi irányítást biztosítja, de a nevét hiába keressük a folyóirat ezévi cikkírói között. Nem találkozunk Teleki Pál és Szekfű Gyula nevével sem. Boldizsár Iván is csak egyetlen írással jelentkezik a lap januári számában, Szabó Zoltán is ekkor jelentkezett utoljára, két hónappal később már a Tardi helyzet c. könyvének megjelenését hirdette a F. M., az „első” szociográfiai művét, Tard borsodmegyei matyó község monográfiáját. A könyv megrendelése egy szegény matyó családnak juttat pénzt és kenyeret - írta kiemelt dőlt szedéssel a kiadóhivatalban megrendelhető könyv hirdetése.

Eltűnt a F. M. hasábjairól a szegedi fiatalok két vezető személyiségének Buday Györgynek és Ortutay Gyulának a neve is, Kovács Imre úgyszólván egyedül maradt a falukutató tábor lelkes tagjai közül. Fodor Ferenc szerkesztő elméleti ízü írásai változatlanul gyakran voltak olvashatók s nagy lendülettel vetette bele magát a folyóirat munkájába a már korábban is ott publikáló Fábián István és Hilscher Rezső, később a pécsi egyetem áldozatos lelkű professzora.

Az F. M. a szokásos „különszámként” utalva a munka fontosságára, újból megjelentette változatlan tartalommal a híres Zöld Füzetet.

Fodor Ferenc az év első írásában indítványokat, terveket, gondolatokat kért a fiatal szakemberektől az együttműködéshez, a magyarságtudomány létrehozásához. A készülő középiskolai reform - mennyire ismerős kifejezés azóta is - a magyar művelődési elemeknek akar szélesebb teret biztosítani, mert a tudományok öncélúlag elzárkóztak egymástól s nem tervszerűleg dolgoztak legnagyobb tudományos intézeteink. Nem volt kapcsolat a magyar élettel. Márpedig csak akkor vagyunk igazán európaiak, ha mélységesen magyarok maradunk, általános emberi művelődésben úgy teljesítjük legjobban hivatásunkat, ha európai színvonalon kutatjuk a magyar problémákat. A Hungarológiai Intézetnek kell kapcsolatot teremteni mindazon tudományokkal, amelyek akár a magyar földdel, akár a magyar néppel vagy annak megnyilvánulásaival foglalkoznak. Németh László nagy intuícióval tűzte ki a magyarságtudomány feladatait. Szükség van a magyarsággal foglalkozó tudományok nagy szintézisére. (F. M. 1936. 1. lap)

Az egész magyar tudomány érezte ennek a szintéziskészítésnek a szükségességét, egymás után készültek el a korszerű tudományosság követelményeinek megfelelő nagy összefoglalások - kévék csűrbe rakása a nagy vihar előtt. Az általunk tárgyalt években jelent meg a Magyarság Néprajza, Hóman-Szekfű Magyar története, a Domanovszky-féle Művelődéstörténet, Hóman-Szekfű-Kerényi Egyetemes története, a Prinz-Cholnoky-Teleki-Bartucz Magyar föld - magyar faj című összefoglalása.

A világpolitika eseményeinek hatása alatt egyöntetűen szinte katasztrófa-hangulatot árasztanak a Zöld Füzet újabb megjelenését előkészítő cikkek: „A japán szellemet el kell terjeszteni a hét tengeren és az öt világrészen. Aki ellenáll, annak pusztulnia kell. Az ébredő Japán szembeállítja Ázsiát Európával és Amerikával” - olvashatjuk a japán militarizmus dzsingiszkáni programját. Mindenki sejti, hogy Japán és a németek között valamilyen szövetség áll fenn. Néhány éven belül kenyértörésre fog kerülni a sor (F. M. 1936. 4. lap)

A belső kérdésekből megállapítja folyóiratunk, hogy a nagyvárosok lakói szaporodásának visszaesése olyan fényűzés, mely a 9-10 milliós magyarságot belefojtja a keleten és délen szaporodó népek tengerébe. Budapest lassú elaggása és meddővé válása az egész nemzettestet veszélyeztető seb, Budapest sorsában az egész magyarság érdekelve van (F. M. 1936. 8. lap). A földreformról szólva Szekfűt idézik: „Csak halogattuk a föld és a jobbágykérdés rendezését, míg végre a krízis helyzetében, a katasztrófa megelőzésére egyszerre kellett azt megoldani, egyszerre és sok tekintetben rosszul.” Az események ma is rohamosan torlódnak, nagyon kell

sietni. A torlódó események aggasztó jövőt jósolnak - folytatja a jeligés cikkíró. A nagy Darányi Ignác mondása érvényes: „siessünk, nincs sok időnk hátra”. (F. M. 1936. 12. lap) Boldizsár Iván lírai hangulatban tárja fel annak lehetetlenségét, hogy öt hold bérelt földből ketten meg tudjanak élni, Szabó Zoltán pedig az F. M. szociografikai munkaközösségének jelentését ismertette (F. M. 1936. 10. és 16. lap). Hét falu táplálkozási viszonyait, négy falu olvasási helyzetét, több falu politikai nézeteit dolgozták fel - részben még rádión is közölték -. A kérdőíves feldolgozás kudarcot vallott, sablonossá tette az adatgyűjtést és megbénította a feldolgozást. „A regölestől a tervszerű falukutató munkáig hosszú az út” (F. M. 1936. 14. lap). A magyar paraszt, a dolgozó földmunkások tömege ma először a helyzetének nyomorúságáról beszél s csak hosszas nógatásra dalol valamit a vele megbarátkozó előtt. Az ősi táncok helyett tudóbajos gyerekek üvegszemű tekintete hökkenti meg a kutatót, aki meglepődve tapasztalhatja azt is, hogy a hamis fényt árasztó Gyöngyösbokréta színpompás ruhái helyett a rongyos kabát és a lyukas csizma lett a nemzeti viselet, írja Gunda Béla a Gusti román professzor szociográfiai szempontjai alapján végrehajtott kemsei - rövidesen könyvben is kiadott - vizsgálat eredményeiről. A munka menetét a falusi életmód és munka szabta meg, alapjául a család szolgált.

Nem volt véletlen a F. M. visszanyúlása a Zöld Füzethez s annak újabb kiadása. Magyarországon, a szalmalángi lelkesedésnek a földjén szükség volt újból és újból visszanyúlni a gyökökhez, a kiinduló elméletekhez, ha nem akarták, hogy a F. M. is megrekedjék a frázisoknál és megfeledkezzék eredeti célkitűzéseiről. Ezen célból jelent meg a többször idézett Gusti román professzor Monografikus szociológia című cikke is (F. M. 1936. 67. lap), mely a „bizonytalan és ködös szociológiai és szociográfiai buzgóságok szempontjából” is érdemes a megfigyelésre.

A lelkesedéssel megindított falukutatós lényegében megrekedt a regősmozgalommal (F. M. 1936. 95. lap). A falujáró cserkészek tudományos felkészültség hiányában nem voltak alkalmasak arra, hogy elkészítsék - fehér folt nélkül - a teljes ország szociográfiai felmérését. Nem hiányoztak a túlzások sem, egyetlen csapat alig egy-két esztendő alatt 60 (!) falu szociográfiáját készítette el (F. M. 1936. 176. lap). Az ilyen dömping jellegű munka komolyságában joggal lehetett kételkedni. A kezdő és gyakorlatlan kutatók sokszor tévedtek a dilettantizmus területére. Általában a kérdőíves módszerek alapján végzett kutatások nem vették figyelembe a speciális, helyi adottságokat. Sokan nem voltak tisztában a vizsgálat tárgyi feltételeivel és kellékeivel (F. M. 1936. 67. lap), pedig a tudományhoz való közeledés nélkül, még a legjobb szándékú munka és egyéb készség sem működhet zavarkeltés és károkozás nélkül. A tervekben így nem lett semmi - írja Elek Péter visszatekintve (F. M. 1936. 145. lap). A kérdőív módszer rossznak bizonyult, általános érdeklődés még nem volt, a kezdeményező emberek széjjelmentek és a F. M. szemináriuma is megszűnt. A falukutatós, mint jelszó, évek óta divatos - foglalta össze véleményét Fodor Ferenc szerkesztő. „De annyit is ért eddig, mint minden más divatos magyar jelszó” (F. M. 1936. 142. lap). Felületesség, hivatástalanság, hozzá-nem-értés és irányzatosság, néha még pártpolitikai gyanú is meghúzódott mögötte. Majdnem olyan műparaszságot termelt ki a köztudatban, mint más irányban a boldogult népszínmű. Csak az evő, vagy koplaló, kevésszámú holdjain siránkozó vagy nincstelen, a materiális falu egy-egy zűrzavaros pillanatképeivel vagy étlapjával borzongatták a nyárspolgárt. A lelki falu, az erkölcsi rugók rejtve maradtak.

A hatalmas programok és teljesítmények jelezték, hogy tudományos szolgáltatásokat gondolnak teljesíteni olyanok, akik sem a tudományt, sem a szolgáltatást, sem a kellő helyüket nem ismerik. Rengeteg banalitást termelnek a képzetlen és kéretlen kutatók. Teleki Pál szükségesnek tartotta a Széchenyi Szövetség rendezte országos találkozáson a falumunkának céljait és hivatását leszögezni:

1. A falu irányítása, nevelése, emelése szellemi, lelki és fizikai segítése minél szélesebb alapokon.
2. A falu megismertetése a társadalommal. A magyar nép kellő helyének, értékének, fontosságának megláttatása, helyes kép kialakítására és elfogadtatására szolgáló akciók.
3. A falvaknak szakszerű felvételezése (szociográfia), tudományos kutatása és feldolgozása sajátos életük és társadalmi törvényszerűségek szempontjából (szociológiai vizsgálat) (F. M. 1936. 122. lap).

A F. M. 1936-os számaira két körülmény nyomta rá a bélyegét, mely nemcsak vörös fonálként húzódott végig a folyóirat egész munkáján, de döntőleg meghatározta annak irányzatát is. Az egyik volt Szabó Zoltán Tardi helyzet című könyvének megjelenése, a másik pedig a fiatal, dinamikus Kovács Imre bekerülése a szerkesztő bizottság tagjainak sorába.

A Tardi helyzet az utóbbi évek egyik legnagyobb könyvsikere lett (F. M. 1936. 145. lap). Májusi első kiadása utolsó példányig elfogyott, a sajtóban valóságos harc kezdődött a könyv körül, szenvedélyesen dicsérték és támadták. Szabó Zoltán fő kezdeményezője volt a magyar szociográfiai mozgalomnak, a kollektív módszert - azonban - egy-egy öregcserkész csapat összefogott munkáját csak a legnagyobb erőfeszítéssel lehetett fenntartani, így Tardra Szabó Zoltán végül is egyedül került. Első ízben adott kitűnően olvasható formában sokoldalú helyzetképet a falu életét nem ismerők kezébe. A tardi helyzet magát a feltárót is elképesztette, megborzasztotta. Felismerte, hogy a társadalmon belül már ott vannak azok az erők, amelyek feszítik a szűk kereteket s a felszabadulás a céljuk. Ha sokáig tart a feszültség, egységes forradalmi kitörés lehet a vége. A legszegényebb osztály feszültségének már számos forrongó megnyilatkozását láthatjuk (kaszáskeresztesek, szekták stb.) Ennek a közelgő forradalomnak, ennek a lázas nyugtalanságnak nem egy helyen tért adott a F. M. szerkesztősége.

„Mindinkább nyilvánvalóvá válik, hogy Európa nem kerülheti el a nyílt világnézeti harcok megvívását”. Kétségtelen, hogy ennek a nemzedéknek előbb-utóbb végig kell harcolnia nemzete és hite szabadságharcát - írta Fodor Ferenc (F. M. 1936. 157. lap). Talán lesz még annyi időnk a kétségtelenül eljövendő nagy leszámolás előtt, hogy megfelelő embereket állítsunk a nekik megfelelő helyre.

Szálnalmas helyzetben van a magyar ifjúság - vélekedett Kovács Imre (F. M. 1936 141. lap), beszámolva a miskolci diákgyűlésről. „Amit láttam, az a beteg magyar középosztály beteg vonaglása volt” (F. M. 1936 215. lap). Ha ez a magyar ifjúság, akkor reménytelen a magyar jövő, vallotta az év utolsó írásában Kovács Imre, akit cserkészfogadalma kényszerített arra, hogy mint cserkész minden körülmények között igazat mondjon (F. M. 1936. 166. lap).

Ebben az évben jelent meg Veres Péter kitűnő munkája: Az Alföld parasztsága. A könyv Németh László felszólítására készült, „elérkezett az ideje, hogy ne utánozzunk mi senkit, mert van nekünk saját kultúránk, saját világképünk, csak fel kell ismerni. A könyvet különben a fogházban írtam meg, miközben egy földmunkás cikkért egy hónapot ültem” emlékszik vissza Veres Péter (Veres Péter: Számadás 395. lap). A F. M. jelígis ismertetője kiemelve a könyv eszmei mondanivalóját, rámutat arra, hogy „nagyon veszedelmes lejtőre jutott a parasztság” (F. M. 1936. 167. lap). Megállásra alig van kilátás és ha a ridegparasztok is eltűnnek, örökre vége annak a világnak, mely megadta századokon keresztül az Alföld karakterét. A magyar parasztság sorsa felszabadulás vagy pusztulás lehet. Ha nem biztosítjuk számára azt a lehetőséget, hogy saját belső erőit ki tudja fejteni s önmagát felemelni, akkor reménytelen minden kísérlet. Kompromittált eszmék, lelkiismeretlen politikusok helyett jöjjön az érdekelt parasztság.

Jöjjön az érdekelt parasztság - vélte Kovács Imre is.

Felhasználva a Darányi Kálmán által 1936. február 21-én benyújtott telepítési törvényjavaslatot körvonalazta nézeteit. A kormány 270 ezer holdat akart igénybe venni és azon húsz év alatt 35 ezer új kisbirtokos egzisztenciát teremteni. „Nem lehetünk ezzel megelégedve” kezdi mondani-valóját. Évenként kellene ilyen arányú telepítést végrehajtani. A magyar agrártársadalom képe végtelenül aggasztó és nagyon főlő, hogy katasztrófa lesz a vége a rengeteg mulasztásnak. Az ország lakosságának 38 %-a agrárproletár. Azok a mérhetetlen ellentétek, melyek a magyar társadalomra mindig jellemzőek voltak, most még határozottabb formát kezdenek öltetni s olyan óriási feszültségeket idéznek elő, hogy az élő magyar társadalom a széteséshez van közel. Legnagyobb a szakadék a parasztság és az intelligencia között. Az agrárproletárok sötét nyomorgó tömege állandóan kísért és jövőjük reménytelen. A háború előtt ezek vándoroltak ki Amerikába. Amerika ma nem engedi be az idegeneket, ezért a szekták misztikus világában keresnek menekülést. A megtagadott magyarság néma forradalma ez, egy nép ítélkezett önmaga felett s úgy látszik, mintha halálra ítélte volna önmagát. Abban látom a magyarság legfontosabb lét- és sorskérdését: sikerül-e a lezüllött három millió magyar koldust visszaállítani emberi méltóságába vagy sem. Ha sikerül, bízhatunk a jövőben, de ha nem, akkor végünk (F. M. 1936. 61. lap).

Kovács Imre mondanivalóját szinte kiegészíti s részben az ő adataira támaszkodik a „falukriminológiájához” c. cikk (F. M. 1936. 64. lap). Ennek öregcserkész írója saját tapasztalatai alapján számol be a falu táplálkozási viszonyairól. A napi étkezés rendesen csak kenyérből állott: reggel kenyér, délben kenyér, este kenyér. Szinte már szállóige lett ez a mondás. „A gyermekek nagy része - olykor többsége - száraz kenyérnél egyebet nem hoz magával az iskolába és ezzel kell estig kibírnia” Weis I.: A mai magyar társadalom 20. lap). Más megfigyelések szerint az ösztápláléknak 61 %-a burgonya, a legkülönbözőbb variációkban. Másik fő táplálék a bab. Ahol ez a fő táplálék s a gyermek tej helyett bort iszik, mert ez terem otthon és eladni nem lehet, ott nem lehet ellenálló képesség. Nyilván ez az oka Magyarországon a gyermekhalandóság magas arányszámának. Még a jó világban is hiányosak voltak a táplálkozási viszonyok és a táplálkozás egyhangú volt, de ma még hiányzik az egyhangú táplálkozás is (F. M. 1936. 78. lap). Hogy milyen ez a nyomor, arról nem lehet eléggé szomorú képet festeni. Négy-öt éves gyerekeket néhány hónaposnak hinné az ember. Ha ellátogatunk a temetőbe, úgy tűnik, hogy itt csak a fiatalságnak van privilégiuma, hogy megpihenjen (F. M. 1936. 207. lap).

Még rosszabb képet nyújtanak a falusi napszámosok munkabérének és a béresek konvenciójának alakulása. Ezek az összegek nem elégségesek, hogy életképes új generáció fejlődjék általuk, mert a létminimum alatt járnak. Ezért az őszi munka befejeztével valóságos áramlat indul meg a faluról a város felé, mely ingázás a falu kriminológiájára, erkölcsére van igen nagy hatással (F. M. 1936. 64. lap).

Kovács Imre fenti cikke - szokatlan módon - vitát robbantott ki a F. M. hasábjain. Éppen a szerkesztőbizottság másik tagja, Fábíán István vetette fel meggondolásait a telepítések Kovácsimrei megoldásával szemben. Már korábban is (F. M. 1936. 64. lap) felemelte szavát a megkülönböztetés nélküli falukutatással szemben. „A falukultusz, amely mintaképet keres csak a turanizmus egyik fajtája. Ez is egyike a délibáboknak, csodáknak, amelyek azt ígérk, hogy egycsapásra rendbe jön minden. Ez egyik legveszedelmesebb gondolat a lustaságra különben is hajlamos Magyarországon”. Sok az ember, kevés a föld - hivatkozik statisztikai adatokra (F. M. 1936. 90. lap). A Magyarország rendelkezésére álló földterület nem tud annyi embert eltartani, amennyi ma összezsúfolódik rajta. Az emberfelesleget iparosítással kell levezetni. Ha teljes egyenlőséggel osztjuk fel a 16 millió hold megművelhető területet 4,5 millió agrárlakos között, egy főre 3,6 hold jut, tehát mindenki agrárproletár marad. Nagy gondot okoz a

világgazdasági válság mezőgazdasági termékek árának zuhanásával. A baj a sokkal jobb helyzetben lévő francia parasztságnál is azonos.

Kovács Imre viszontválasza (F. M. 1936. 105. lap) elismerte, hogy sok a nincstelen, kevés a föld, de azért 250-300 ezer család kaphatna 10-12 hold földet s így 1,5-1,7 millió lélek önálló egzisztenciává válhatnék. Ez nagy eredmény, mert 50 %-kal csökkentené az agrárproletariátus létszámát. Felszólít, hogy „nyugodt atmoszférában, józan ésszel csináljuk meg az új föld-reformot s ne várjunk addig, amíg körmünkre ég a dolog, mert akkor minden későn lesz és megint nem fog sikerülni.”

Ugyanerre a konklúzióra jutott a Debreceni Diaétán Hilscher Rezső is, újra meg újra megállapítva (F. M. 1936. 121. lap), hogy a népi magyarságunk örökös szociális számkivetettségben él s ebből előbb-utóbb a nemzet biológiai katasztrófája bontakozhatik ki. „Imádkozzunk és két kézzel dolgozzunk, hogy késő ne legyen” - írja (F. M. 1936. 107. lap). Népünk nagyrésze haldoklik, mert gazdasági nyomora évről-évre nagyobb. Ez a nyomor letagadhatatlan tény. A nyomor elleni küzdeni elutasíthatatlan kötelezettség - hivatkozik Aquinói Szt. Tamásra. A F. M. számára első teendő az országos és helyi problémák organikus végiggondolása és ennek alapján aktív közvélemény kialakítása.

Kovács Imre nevéhez fűződik az „Elsüllyedt falu a Dunántúlon” című könyv is, melyről Fodor Ferenc szerkesztő három oldalas cikkben közöl beszámolót a F. M. hasábjain. A 312. sz. Erő öregcserkész csapat tíz tagja indult el a 160 lakosú ormánysági Kemsére s „megjöttek a szörnyű valóságokat feltáró könyvvel”. Teleki Pál szükségesnek tartotta, hogy írásuk elején felhívja a figyelmet a munkájukra. „Beledidereghet a nemzet, meg az illetékes egyház, meg az állami közigazgatás, meg az egész magyar intelligencia lelkiismerete, ha elolvassa ezt a könyvet”. Ha ugyan az illetékesek elolvassák (F. M. 1936. 142. lap). E könyv az első igazán falu-szociográfiai. Megalkották a kutatás módszerét, a falu egyéniségéhez tudtak hozzáférközni. Valami „elszánt kiállítás” vonul végig könyvünkön, amikor az egykező falu lelkiéletének rugóit keresik. Nemcsak diagnózist adnak, de komoly és bátor erkölcsi és társadalmi kritikát is mernek gyakorolni, rámutatva azokra a súlyos bűnökre, melyeket az állami és egyházi intézmények e néppel szemben elkövettek.

Kovács Imre és társai a vizsgálattal a pusztuló falut próbálták dokumentálni, a falun élő parasztságot rendi, társadalom alatti állapotként fogva fel (Javorniczky in Magyar Nemzet 1993. X. 12.).

A csoport két alkalommal járt Kemsén, nyáron két hétig, ősszel egy hétig. Igazodtak a falusi életmódhoz, segítettek a munkában. A gyűjtött anyagot kollektíven rendezték, együtt írták és adták ki a könyvet, Kovács Imre mellett a F. M. lapjairól ismert nevek, Elek Péter, Gunda Béla, Hilscher Zoltán, Pócsy Ferenc és a többiek. Munkájukat szolgálatnak szánták.

Az egyke okát a falu sajátságos múltjában keresték s találták meg. Az egykezés 48-as jobbágyszabadítással kezdődött. Mindenki megkapta jobbágytelkét, de csak azt. Legeltetni, halászni, vadászni többet nem lehetett. Az önállóvá lett kisbirtokosok a szabadságjogokon kívül semmit sem kaptak, inkább egy sereg hátrány érte őket. Ebből a legsúlyosabb, hogy a nagybirtok megközelíthetetlen lett a volt jobbágy számára (Kodolányi: Baranyai utazás 295. lap). A helytelenül végrehajtott felszabadulás megfojtotta az életet Kemsén. Ugyanez történt az egész Ormányságban. A lakosságnak a vizsgálata egy elerőtlenedett, elemeire szétbomló, kipusztulásra ítélt társadalom képét mutatja.

A ma kötelessége nem a múltbeli állapotok konzerválása lenne, hanem a korszerű fejlődés biztosítása.

Ez a sürgetés olvasható Fábián Istvánnak a Katolikus Nagygyűlésről írt beszámolójában is (F. M. 1936. 180. lap). A falu nyomorog, éheznek, fázik, pusztul hangtalanul, de a bolsevizmusnak leghívebb munkatársa nem a titkos szervezkedés, hanem az éhség és jövőtlenség. Egyet biztosra állíthatunk, ha „sokat gondolkoznak és ankéteznek, az idő elfut és az is kevés lesz, amit ma igen soknak tartanak. A falu, a föld kérdése igen hasonlít a sybilla-könyvéhez, mennél tovább alkusznak és halogatják a dolgot, annál magasabb árat kell majd fizetni kevesebb eredményért.”

A falu fölé hajol a kemsei kutatók egyike is (F. M. 1936. 70. lap), amikor „Könyv a magyar faluban” címmel a népkönyvtárak eszméjét propagálja. Távol akarja tartani a falu egészséges levegőjétől a pesti idegen kultúra termékeit s a falu szellemi életének vezetésére alkalmas és pszichológiailag képzett tanító kar létrehozására gondol.

A falu-kutatás és a parasztság problémája olyannyira eluralkodott a F. M.-ban, hogy a munkásság képviselője is megszólalt s nehezményezte, hogy a munkássággal nem törődnek annyira, amennyire az kötelességük volna (F. M. 1936. 170. lap). Fájdalmas látni, hogy a munkásság mennyire távol áll tőlünk és mennyire más világnézetű, mint mi. Ez a kétmillió tömeg ma nagy százalékban a marxi tanoktól van megfertőzve. Ha továbbra is így marad, az a mi bűnünk lesz s vigyázzunk, minden bűnért büntetés jár, tér vissza a F. M. ismert gondolatmenete.

Talán ennek a felszólításnak hatására egy-két munkásvonatkozású írással is találkozunk a folyóirat őszi számaiban.

Így Hilscher Rezső a budapesti munkanélküliek lakótelepein végzendő settlement mozgalom feladatait részletezte (F. M. 1936. 171. lap). A settlement magyar elgondolásban népművelő és gondozó telepet jelent, mely a társadalom számkivetettjein akar segíteni, az apatikus proletárrá süllyedt munkanélkülin. „Ez lenne a legideálisabb öregcserkész program” (F. M. 1936. 188. lap).

Törődjünk, foglalkozzunk a munkássággal, ez a mottója annak a beszámolónak is, mely a vörös Spanyolországot éltető, izzóhangulatú albertfalvai munkásgyűlésről számol be (F. M. 1936. 208. lap). A spanyol polgárháború nálunk is vízváltástónak bizonyult. Spanyolország példája ékes bizonyossága annak, hogy a kommunista elméleteket Marx nem csupán Oroszország népe számára találta ki. A vörös izgatás a legdemokratább Nyugat népét is képes templomfosztásra, rablásra és terrorszervezetek alakítására felhasználni (F. M. 1936. 155. lap). A nemzetiek gyors előnyomulását az orosz csizma tartóztatja fel. Mintha a vörösök Szibéria fagyos lehelletét és magukkal hozták volna, hogy a Madrid környéki hadműveleteket megakasszák (F. M. 1936. 215. lap). A belpolitikában a tömegek elfojtott, néma elégedetlensége mintha mélyebb és elkeseredettebb lenne, mint korábban (F. M. 1936. 173. lap). Az erőltetett adóztatás igen elmérgesítette a hangulatot. „Sok mindent el lehet hitetni a tömeggel, de azt nem, hogy jól megy a dolga, mikor bőrén érzi az ellenkezőjét.” Az úrgyűlölet, a tisztviselő-nyugdíjas és katonatiszt-gyűlölet vidéken is fokozódott. „Adja Isten, hogy a titkos választójogot becsületesen megcsinálják és hogy legyen elég idő rá, mert egyszer már elkéstünk vele”.

A nagy nemzeti célok követése közben nem maradt hűtlen a F. M. a cserkészethez sem, változatlanul a magyar cserkészfiak folyóirata maradt s eligazítást adott a gyakorlati életben. Így pl. a politikai vitában követendő magatartásról (F. M. 1936. 78. lap), a magyar-lengyel cserkéször megalakulásáról (116. lap), a vécserkészetről (127. lap), a cserkészparancsnok ideálról (130. lap), az első vécserkész kongresszuson tartott előadásról (148. lap). Papp Antal országos elnök világnézetünk és az elhelyezkedés problémájára keresett választ (F. M. 1936. 199. lap), hosszú beszámoló volt olvasható a brassói román nemzeti nagytáborról (159. lap). Az erdélyi magyarok önmagukban sokkal erélyesebbek, kitartóbbak, türelmesebbek, egysége-

sebbek és főként áldozatkészebbek, mint mi vagyunk. Feladatunk: először önmagunkat rendbe-szedni, megerősíteni. És erre rettenetesen kevés időt kaptunk. „Vajon nem lesz-e késő, - mire felkészülünk?” tér vissza ebben a cikkben is a refrén.

Az (öreg) cserkészlet mellett rendszeres tájékoztatás készült egyéb ifjúsági szervezetek tevékenységéről és gondjairól. Így a „diákvezér” kérdésével Fábián István (101. lap) és Kovács Imre foglalkozott (141. és 213. lap) kritikus hangvétellel. Olvashattunk a sárospataki főiskola munkatáboráról (102. lap), az Országos Magyar Kat. Főiskolai Diákszövetség (111. lap), a protestáns diákság (125. lap), a Prohászka munkaközösségek (153. lap), a Foederatio Emericana (192. lap) és a Turul szövetség (213. lap) életéről, megmozdulásairól.

A Protestáns Diákok Háza szervezet elsősorban szociális munkát végzett, de egyik csoportja (126. lap) Fóton végzett falukutató tevékenységet, másrészt az ormánysági Kemse községben dolgozott s az egyke okairól feltűnést keltő tanulmányorozatot készített. A szegedi Bethlen Gábor körből indult ki a többször idézett agrársettlement. A debreceni ifjúság a szociális problémák megtárgyalására évenként diatét rendez, rendszeres kiszállásokat végez a Nyírség nyomorgó lakossága között. A pécsi egyetem Bethlen Gábor köre a pécsi bányamunkásság körében teljesített szociális gondozási munkát, a pataki főiskola szervezte meg az első magyar munkatábort, majd népőiskolát indított meg - számolt be Hilscher Rezső a protestáns ifjúság tevékenységéről. A határokon túli magyarság kérdései mintha visszaszorultak volna a F. M. hasábjain. Ismertetés volt olvasható az erdélyi Hitel, a felvidéki Új Élet és a délvidéki Híd című folyóiratokról (F. M. 1936. 81. lap). Makkai Sándor püspököt idézve az értelmiségi ifjúság érzi, hogy csak egyetlen lehetősége adódik: visszahajolni a néphez, azt szolgálni és abban gyökerezni. „Ilyen fiatalságot kívánhatunk magunknak és Erdélynek”. A felvidékiek is hivatásuk, helyzetük és magyarságuk magaslatán állanak. A délvidékiek vannak a legnehezebb helyzetben. Elszakadt fiataljaink szégyent nem úgy hozhatnak ránk, hogy nem méltók a rendkívüli időkhöz a magyarságukhoz, hanem, hogy túltesznek rajtunk. További cikk foglalkozik a jugoszláviai magyar fiatalság (190. lap) és az erdélyi kisebbség helyzetével (210. lap).

A távolabbi politika kérdései is le-lecsapódnak a folyóiratnak lapjain. Így ismertetőt olvashattunk a portugál Salazarról (80. lap), Ausztriáról és a hivatásrendiségről (86. lap), a lengyel fiatalságról (108. lap).

Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalóak címmel kommentálta a szerkesztő a berlini olimpiász eredményeit, a tíz magyar aranyérmet (F. M. 1936. 137. lap).

1937.

„Minél kevesebbet beszéljünk már hasábjainkon arról, hogy mit kellene tenni, hanem kategorikusan arról beszéljünk, hogy most azonnal mit tegyünk.”

(Beköszöntő az 1937-es évre)

Az angliai koronázás volt az új esztendő legfontosabb eseménye a nagyközönség szemében. A hatalom csúcspontjában álló brit világbirodalom felvonultatta mindazt a fényt és pompát, amit csak az angol tradíciókra támaszkodó ünnepségek megköveteltek. A koronázási napok alatt álomszerűen szép volt az idő, az ünnepi menet pompája még az öreg V. György király jubileumi menetét is felülmúlta. V. György király és királyné teljes díszben mutatkoztak a nép előtt. Hermelinnel szegélyezett vörös-bíborpalástban, fejükön a történelmi koronával, kezükben a drágakővel díszített arany felségjelvényekkel kocsiztak végig a barokk stílusú díszhintóban az ujjongó tömegeken keresztül. Államfők, fejedelmek és politikusok özönlöttek a világ minden részéről Londonba és színpompás öltözkűikkel emelték a menet ünnepi fényét. Hercegnők, grófnők és marquisek diadémot viseltek a fejükön, a férfiak közül leginkább kiemelkedtek pompájukkal az egzotikus hatalmasságok, elsősorban a maláj szultánok és indiai fejedelmek, mintha az ezeregyéjszaka gyémántdíszítés alatt roskadozó alakjai elevenedtek volna meg. (Putlitz: Németországból Németországba 170-172. lap).

A magyar közvélemény őszinte örömmel kísérte figyelemmel a pompás koronázási ünnepeket, melyeken a magyar kir. kormányt Kánya Kálmán külügyminiszter képviselte, ami minden további nélkül érthető is volt, tekintettel a magyar népnek a nagy angol nemzet iránt érzett vonzódására, mely vonzalom a két ország alkotmányos fejlődésének történelmi párhuzamain; valamint az angol és magyar gentleman-eszmény azonosságán alapszik. A külügyi tárca költségvetésének előadója fejtegetéseit azzal a reménnyel zárta, hogy az ifjú angol királynak Magyarország legszívélyesebb szerencsekívánatait tolmácsolja, remélve, hogy megadatik neki a Pax Britannica megvalósítása, mely mindenestre igazságosabb lesz, mint a békekötések. Az utóbbi időben szaporodó, a két nép összetartozását hirdető manifesztációk sorát nemrég egy angol-magyar társaság Londonban történt megalakítása is szaporította. Ez is bizonyíték arra, hogy magyar részről minden téren kontaktust keresnek Angliával - jelentette némi féltékenységgel hangjában Berlinbe a budapesti német követség tanácsosa (Wilhelmstrasse: I. m. 226. lap).

Szinte ezzel egyidőben, ha jóval szerényebb keretek között, de ünnepelt a magyar főváros is. Felvonult a honvédség Budapest utcáin, tisztelgett Magyarország kormányzója és a látogató osztrák köztársasági elnök előtt. Az ütemes léptek, igazodó sorok, a tökéletes fegyelmezettség magával ragadta a nézők tízezreit. A főváros nem túlságosan lelkesedő közönsége tapsviharral fogadta a magyar vidék napbarnította fiait. Végigvonult előttünk honvédségünk valamennyi fegyverneme. Láttuk azokat a kemény embereket, kik őrt állnak határunkon. Csillogott a szemünk, amikor a felvonulókat néztük, mert férfiak, kemény, erős férfiak léptei alatt dobbant a kövezet - számolt be a Magyar Cserkész (1937. V. 15.). A fegyveres alakulatok felvonulása nemcsak szemképráztató látványosság volt, alkalmat adott, hogy nemzeti kincsünket, a magyar hadsereget, a magyar honvédséget jobban megismerjük.

Alig két hétre rá újabb látogatás hozta ünnepi izgalomba egész Magyarországot, az olasz király és császár feleségével három napig tartózkodott a magyar fővárosban (Wilhelmstrasse: I. m. 220. lap).

A spanyol királyi pár 1908-ban tett látogatása óta ez volt az első uralkodói látogatás Budapesten, így érthető, hogy a magyar királyság különös örömmel nézett a királyi vendégek érkezése elé - jelentette Berlinbe Werkmeister német követségi tanácsos Budapestről. A lakosság nem csalódott várakozásában. A sajtó a Savoyai-házat, a keresztény monarchiát, a latin géniuszt, az új Olaszország államfőjét, a szociális királyt vagy a magyar-olasz barátságot ünnepelte. A fogadás fényes külsőségeinek stílusából folyt, hogy a pályaudvarról való bevonulás és a visszafelé való út ötös illetve négyes nyitott hintókon történt. A hintókat a híres magyar módon hajtották s olyan színpompás képet nyújtottak, ami valamennyi nézőt elragadtatott tetszésnyilvánításra késztetette. A királyi palotában rendezett nagy esti fogadáson különösen a magyar arisztokrácia képviselői jelentek meg nagy számban. Ott voltak az itt lakó főhercegi családok. A rendezvények képét az udvari etikett szabta meg. A lakosság a látogatáson lelkesen részt vett, mindenekelőtt a bevonulás, az elutazás valamint a díszszemle ragyogó színjátékán. Az utcákat szegélyező százezrek hódolata elsősorban a koronás főnek szólt, atavisztikus emlékezéssel a magyar királyi korona eszméjére. A katolikus sajtó feltűnő tálalásban emelte ki a tényt, hogy őfelségeik a hivatalos programon kívül több ízben elmentek misére s Németország ellen irányuló élel azt is megjegyezték, hogy vannak olyan országok, melyek hátat fordítottak az istenhitnek vagy üldöző hadjáratot folytatnak a hit és az egyház ellen. Az is feltűnt, hogy a király elment Esztergomba s alkalmat talált, hogy hosszabb kötetlen beszélgetést folytasson a hercegprímással. Nagy figyelmet keltett a háromtagú osztrák tisztí küldöttség megjelenése is. A bizalomteljes együttműködés Olaszországgal, amely a királylátogatásban meggyőző kifejezésre jutott, Magyarországnak súlyát - különösen a kisantant államokkal szemben - jelentősen emeli. Ez az együttműködés a magyarokat kétségtelenül erősíteni fogja békés revíziós törekvéseik további követésében - fejezte be jelentését Werkmeister.

Megnehezítette a „békés” kibontakozás útjait, hogy a spanyol háború mellett újabb tűzfészek keletkezett, júliusban a Peking mellett lévő Marco Polo hídnál kirobbant tisztázatlan incidens nyomán Japán - hadüzenet nélkül - megindította hadait Kína leigázására. Évtizedeken át ez az incidens a japán militaristák provokációjaként volt elkönnyelve, ily módon szereztek volna ürügyet maguknak csapataik bevetésére. Újabb kutatások szerint kétségen kívül áll (Toland: The rising sun 48. lap), hogy az oroszok és a kínai kommunista párt volt leginkább érdekelve, hogy egy hosszú és kimerítő konfliktust robbantson ki Japán és a Nemzeti Kína között. Mint azt Mao Ce Tung azév őszén katonái előtt kifejtette: „A kínai-japán konfliktus kitűnő lehetőséget biztosít számunkra, kínai kommunisták számára, hogy terjeszkedhessünk. Ezért erőforrásaink 70 %-át erre a célra kell fordítsuk, 20 %-át fordítsuk a kormánycsapatok ellen s a maradék 10 % harcol majd a japánokkal. Politikánk három-menetes. Az elsőben együttműködünk a Kuomitanggal (kormánypárt), hogy biztosítsuk létünket s megerősödjünk. A második menetben elérjük majd velük szemben az erők egyensúlyát, majd a harmadik szakaszban mélyen benyomulunk Kína belsejébe, hogy megteremtsük a Kuomitang elleni támadásunk alapjait.”

Az egymást keresztező nemzeti politikák és aspirációk szövevénye az incidensből háborút hozott létre, melyből egyik félnek sem volt haszna. Japán vezetői meg voltak arról győződve, hogy a Nemzeti Kínát még az ősz beálltaig tárgyalóasztalhoz kényszeríthetik. A Kína ellen felvonultatott haderejük kezdetben alig 20 ezer fő volt, de egy hónap múlva már 100 ezer, 1939 januárjában 550 ezer és novemberben 850 ezer japán katona küzdött az irdatlan kínai harctereken.

A japán hadsereg a közfelfogás szerint isteni joggal rendelkezett a nemzeti értékek megőrzésére, ezért krízis idején az ország hajlamos volt, a hadsereg véleményét követni. A militarizmus abból a tényből eredt, hogy a hagyományos Japánban a fegyverhasználat joga a samurájoknak,

a katonai kasztnak volt monopóliuma. A tisztikart a Bushido, a harcosok életét szabályozó norma irányította. Ennek értelmében a katona végső sorsa a hősi halál. Keménységet, kitartást, a lehetetlen parancsok könyörtelen végrehajtását, a legyőzöttekkel szembeni kegyetlen bánásmódot írt elő. A hadsereg emberanyaga, a fegyverben álló japán parasztság volt, ennek merev fegyelme idegen körülmények között gyakran a barbárság vad megnyilvánulásainak adott helyet. Ilyen volt Kínában a védtelen polgári lakosság lemészárlása.

Az események a legjobb úton haladtak, hogy az ázsiai események Európában is megtörténhessenek.

1937. november 5-én Hitler a Harmadik Birodalom vezetői előtt négy órán át körvonalazta elképzeléseit. A Hossbach ezredes által készített jegyzőkönyv tanúsága szerint a német fajnak keleten területre van szüksége, hogy terjeszkedhessen és megmaradhasson, mert különben hanyatlásra van kárhozthatva. Gazdasági szükségesség is további területek és erőforrások beszerzése, mert a problémák megoldása csak erőszakkal történhet. Hitler nemzetközi bonyodalomra számított, mely éket ver az ellenség közé. Első lépés stratégiai szükségességből a támadás Ausztria és Csehszlovákia ellen. A villámsebességgel vezetett akció nem vezet általános háborúhoz - vélekedett Grenville:(I. m. 436. lap). Nem tartható a sokak által vallott vélemény, hogy Hitler már ekkor elhatározta a háború kirobbantását, harcias fejtegetéseivel a hadsereg és a pénzügyi világ vezetői által túlzottnak tartott fegyverkezés ütemét kívánta meggyorsítani.

Két héttel később - november 19-én - eldőlt Közép- és Kelet-Európa sorsa. A berchtesgadeni sasfészekben tartott tárgyalásokon lord Halifax, az új angol miniszterelnök, Chamberlain után a kabinet első embere, Hitler tudomására hozta, hogy „angol részről nem hiszik, hogy a status quonak minden körülmények között érvényben kell maradnia”. Elismerte, hogy alkalmazkodni kell az új körülményekhez, helyre kell hozni a régi tévedéseket s ha szükséges tekintetbe kell venni a jelen helyzet megváltoztatását. Ezen változásoknak „észszerű szabályok” alapján kell végbemennie. A vitás kérdések között említette Halifax Ausztriát, Csehszlovákiát és Danzingot. Anglia csak abban van érdekelve, hogy ezek a változások békés fejlődés útján jöjjenek létre. Halifax, mint az a tárgyalási jegyzőkönyvből is kitűnik, szabad kezét adott a németeknek Közép-Európában. Az itt élő népek, nemzetek sorsa nem Teheránban, Jaltában vagy Potsdamban dőlt el, hanem a Berghofban folytatott angol-német tárgyaláson s már 1937 év őszén.

Hitler nyomban felismerte a lehetőségeket. Nem ragaszkodott a Hossbach dokumentumban foglaltakhoz, hanem áttért a Halifax által békés fejlődésnek nevezett módszerek alkalmazására. Az agresszor mindig békeszerető, mert békés módon szeretné leigázni, bekebelezni áldozatát.

A fentiek során már láttuk, hogy a F. M. kezdettől fogva felismerte a hitleri Németország felől fenyegető veszedelmet, 1937. évben is hangot adott álláspontjának. A német világnézeti khaosz veszedelme c. cikkben (F. M. 1937. 32. lap) a náciizmus ideológiai gyökereit vizsgálva rámutatott, hogy a német ideológia szerint a német nép kibékíthetetlen ellentétben áll a „keletről importált” „zsidó-etruszk” kereszténységgel. A germán alapjelleg önmagával szemben való árulást lát a keresztény alázatban, büntudatban és bűnbocsánatban. Rosenberg új hitet akart teremteni a régi és alkalmatlan kereszténység helyébe. A „rossz” mai megtestesítője a zsidóság, a belőle sarjadt kereszténység mindenben hasonló hozzá. Vele szemben áll a „jó” faj, az északi-árja. Az ő szerepe az örökös tragikus küzdelem a rossz ellen. Az új mítosz két irányban érlelte meg gyümölcseit. Az egyik ilyen irány a német pogány mozgalom, a másik a Heidegger-féle existenciális filozófia. Ez a bölcsélet lényegében arra tanít, hogy az ember a Semmiből jön és a Semmibe távozik. Ami a világban van, egyetlen feladat marad számára, felőrlődni a gondok között. Itt kapcsolódik hozzá a „hősi-tragikus” germán alapjelleg.

A pángermánizmusról szóló cikk (F. M. 1937. 90. lap) rámutatva, hogy Németország ugyan a magyar export legfőbb piaca s „egy baráti Németország szava” nem elhanyagolható súly, kiemelte a Reich fokozott érdeklődését a magyarországi kisebbségek ügye iránt s hangsúlyozta, hogy a „Südostraum” már fogalmilag is német hegemoniát jelent. Ezért legyünk legalább kifelé teljesen egységesek.

„Okosan csakis és kizárólag magyarok”.

Fodor Ferenc szerkesztő, Szent Királyunk kilencszázados végrendelete címmel (F. M. 1937. 121. lap) foglalva össze gondolatait, figyelmeztetett, hogy a Blut und Boden elmélet ma élő politikai veszedelem egész Közép-Európa minden államára nézve. Az elmélet megszállottjai már két birodalomról beszélnek, egyik a hitleri Harmadik Birodalom, a másik a „külföldi német birodalom”. Ezen ideánál „nagyobb veszedelem talán sohasem fenyegette a magyar politikai nemzet jövőjét.” „Közvetlenül kapunk előtt már a veszedelem”, a németiség nemcsak a kisebbségeinkre tart igényt, hanem minden német származású magyarra is. „Megérzi-e a magyarság ennek az apokaliptikus ideának minden szörnyűségét?” Trianon a nyelv alapján tiporta szét a magyarságot, a Blut und Boden a szó szoros értelmében vérig megy. Ezen ideológia meglevő, történelmi nemzeteket kíván fajilag atomizálni. A Kárpát-medencében ütközik meg ez az irányzat a pánszláv eszmével és a római birodalmi gondolattal. Északnyugatról a germán pogány mítosz, északkeletről az ázsiai bolsevizmus alvilági szellemei készülnek rátörni Szent István egykori birodalmának keresztény népeire.

Szent István politikai bölcsessége oktatja eleven erővel birodalmának összes népeit. A kereszténység és a szentistváni állameszme az egyetlen lehetséges államidea a Kárpátokon belül. Szent István jobbja 900 év messzeségből is tanít bennünket.

Külön rovat is nyílt a folyóiratban „Világnézeti arcvonal” címmel. Ebben a belpolitikai, főleg szociális kérdéseket tárgyaló rövid észrevételek mellett nem hiányzott a hivatkozás a guruló rubelre és guruló márkára (F. M. 1937. 76. lap). „Hol marad maga a kereszt a horogkeresztből?” teszi fel a kérdést egy másik glossza.

A világnézeti eligazítást szolgálta a „Kirakat” rovat is, ahol közéleti kitűnőségek, Prohászka, Ravasz László, Serédi Jusztinián, Széchenyi György, Kovács Imre, Szekfű Gyula, Németh László, Makkai Sándor, Nyíró József idézetei voltak olvashatók.

Magyarországon ezévből érett be a népi írók tevékenységének, a falukutatásoknak a vetése. Megalakul a Márciusi Front, melynek kiáltványa - többek között - demokratikus átalakulást, az 500 holdon felüli birtokok kisajátítását, 40 órás munkahetet, a pánszláv és pángermán imperialista törekvésekkel szemben a dunavölgyi önállóság és koordináció gondolatának megvalósítását, progresszív adórendszert, minimális munkabér megállapítását, gondolat- és sajtószabadságot, általános, titkos választójogot, a képviselői összeférhetlenségnek szabályozását tűzte ki zászlajára (Illyés Gyula emlékkönyv 83. lap).

Mint egy sorozatvető lövedékei, úgy robbantak be a közéletbe a falukutatók írásai: Kovács Imre: Néma forradalom, Féja Géza: Viharsarok, Erdei Ferenc: Futóhomok, Darvas József: A legnagyobb magyar falu, Veres Péter: Számadás, valamint Kiss Géza tollából kifakadt az Ormányság. A kákicsi lelkész írását Kovács Imre a magyar történelem legszörnyűbb vádiratának tartotta, mely a nemzet felelősségtudatát akarja felébreszteni az önpusztító egyke ellen. Nem kevesebbet követelt, mint az Ormányság területének több mint felére kiterjedő oszthatatlan hitbizományi nagybirtok halálgyűrűjének a felosztását, nincstelen sokgyermekes családok betelepítését és új örökösödési törvény létrehozását (Kiss Géza: I. m. 5-6. lap).

E törekvések nem külön-külön, egymásról tudomást sem véve futottak, a különböző résztvevők ismerték egymást és sokban együttműködtek. Állításaikat alátámasztotta az agrárstatisztika (F. M. 1937. 72. lap). „Magyarország lakosságának a fele a minimális szükségletek hiányosfokú kielégítésén túl, a fogyasztásban még egyáltalán nem vesz részt. ... Az ő sorsuk a szegénység, sőt a nyomor, minden reménye nélkül a javulásnak”.

Az ügyészség izgatás és nemzetgyalázás címén perbefogta Féja Gézát és Kovács Imrét. „Kiáltó eltévelyedés ez a könyv - ismertette az ügyész a Kovács Imre ellen indított büntető perben. Lehető legsötétebb megvilágításba helyezte mindazt a szomorút, mindazt az ijesztő jelenséget, amit csak a magyar életben találhatott”. Hasztalan védte Kovács Imrét Sulyok Dezső, a korszak egyik legkiválóbb szónok-jogásza, bünsőnek mondatott ki s három havi fogházra ítélték (Kovács Imre: Néma forradalom 213. lap), hogy azután a következő évben kirukkoljon új művével, mely már a címében is szembeszökő: „A paraszt életforma csődjé.” Féja Gézát is elítélték, sőt még tanári állásától is megfosztották.

Ezeknek a pereknek a hullámverése eljutott a F. M. szerkesztőségébe is, ahol a hetedik évfolyamba lépve „nem tervek orgánuma”, hanem a „beszámolók diadalmas hirdetőjeként” kívántak fellépni.

Amikor a bíróság nemzetgyalázásért elítélte Szabó Dezsőt, Féja Gézát és Kovács Imrét - írja az F. M. (1937. 194. lap) - tanulmányoznunk kell munkásságukat, tiszta és evangéliumi magyar lélekkel, s csak azután válaszoljunk a kérdésre, hogy nemzetgyalázó-e vagy sem. Gondoljunk vissza Szabó Dezső irodalmi munkáira, füzeteiben leírt tanításaira, előadásaira, s hallgassuk meg, mit mond róla Szekfű Gyula. Olvassuk el Féja Géza könyveit, magyar irodalomtörténeti munkáját, cikkeit, emlékezzünk a március 15-én a múzeum lépcsőjén elmondott ünnepi beszédére és sok tanulmányára. Olvassuk el újra a tetőtől-talpig cserkész embernek, Kovács Imrének a könyveit, nézzük át azokat a cikkeket, amelyekben tudományos munkájáról számol be a Magyar Szemlében, a Válaszban, a F. M.-ban, A Magyar Útban, a Hídban és más lapokban. Emlékezzünk azokra az előadásokra, amelyeket a Turul Szövetség tavalyi kongresszusán, az Egyetemi Körben, a Soli Deo Gloriában, a Bethlen Gábor körben, a Nemzeti Múzeum lépcsőjén, a Munkatábor ankéton, a Piarista Diákszövetségben és sok-sok más helyen tartott egy rövid esztendőnek a leforgása alatt. Kísérjük el őt arra a fáradtságos útra, melyet nyaranként és vasárnaponként tett meg a falvak világában.

A nagy port felvert Néma forradalom két ízben szerepelt a folyóiratnak hasábjain. A „Mai Magyarország” - „Nép és Föld” címmel részletet közölt a készülő könyvből. Rámutatott az ország lakosságának többségét adó agrártársadalom kedvezőtlen szerkezeti felépítésére, mivel a birtok kevesek kezén halmozódott össze - ezzel szemben állott a földre éhes birtoktalannak nagy tömege és az örökös szolgaság érzésével dolgozó munkások hada. A nincstelen tömegek számára felemelkedési lehetőség nincs, az osztályok kötöttsége merevvé teszi a jogot, az alsó osztályt állapotok elkeseríti és a vagyont ellenségévé teszi. Az agrárlakosság 40 %-a földtulajdonnal nem rendelkezik, ez a három millió agrárproletár az egész magyar társadalom egyharmadát adja. Amennyiben az 5-10 holdas birtokosokat is ide számítjuk, úgy ez az arány 43 %-ra emelkedik. Magyarország proletárország, ez tény, melyet letagadni nem lehet. Soha nem voltak olyan távol az egyes társadalmi osztályok Magyarországon, mint ma. Az alsóbb birtokkategóriákhoz tartozó parasztság tagjai a teljes nihilizmusba zuhannak, nyomorúságuk elől szekták kollektív extázisába és szélsőséges forradalmi mozgalmak ködös eszmévilágába menekülnek. A magyar agrárkérdést meg kell oldani, ennek útja: azonnali gyökeres földreform (F. M. 1937. 34. lap).

Magáról a könyvről részletes ismertetést közölt a F. M. Fokozza a szoros kötődést a folyóirathoz, hogy a Cserépfalvi kiadónál megjelent mű olyan sorozat tagjaként látott napvilágot, amelynek a szerkesztője Boldizsár Iván volt.

„Elevenséggel és színességgel megírt munka”, mely „magával ragadja” az olvasót, színei azonban komorak. Biztos tudás érzik minden sorából. A történelmi nemzet elé tárja azt a másik nemzetet, mely sohasem érthette meg, hogy Negyedik Rend lehessen. Nyomorúságuk legfőbb oka a birtokmegosztási rendszer. A háború előtt a kivándorlás volt az útja, amikor Erdélyben a románság, Dunántúlon a német vásárolta össze céltudatosan, szívósan a magyarok földjeit.

Nem tettünk ellene semmit. A kivándorlás megszűnte után az egykézésben találta meg az orvosságot a parasztság. A magyar önmagát öli, hogy életét kényelmesebben élhesse le. Nem törődik vele, hogy halála után földje, háza a „szorgalmas” idegen kezére kerül. Az író segítségért kiált. A nincstelenek őrvongó vallásosságba esnek, a túlvilágon vesznek elégtételt maguknak. Számos szektájuk közül nem egyről állapítja meg az író a halódó társadalom jeleit. A könyvben a szerző, aki a „pusztaságból vétetett” vádat emel a vezető osztályok ellen. A nemzet halálát látja közeledni. A bajon minél előbb segíteni kell (F. M. 1937. 160. lap).

„Sokan kérdezik mostanában tőlem, hogy miért tettem, amit tettem” - válaszolt Kovács Imre támadóinak a F. M.-ban, éppen annak a lapnak hasábjain, amely először tette magáévá a falukutatók problémáit Magyarországon. „Fiatal magyar vagyok én is és életem vezetőjéül már régen azt választottam: a cserkész feltétlenül és minden körülmények között igazat mond. Én jó cserkész akarok lenni” (F. M. 1937. 196. lap).

A F. M. már korábban rámutatott arra (F. M. 1937. 8. lap), hogy ebben az országban mindenkinek jut föld, csak a magyar parasztnak nem. A románok hatalmas számban telepítenek a Csonkaország határa mentén és minden talpalatnyi földet román parasztnak juttatnak.

Foglalkozott a F. M. a Viharsarok körül kevert vitákkal is (F. M. 1937. 81. lap). Az a sarok, amely körül a vihar keletkezett az agrárproletárság problémájának sarokpontja. Olyan pont, amelyből az egész magyar életet ki lehet forgatni sarkaiból. Aki eddig is szívén viselte a nyomorgó magyar földmunkásság, törpebirtokosság sorsát, az tudja, érzi, hogy a könyvben sok az igazság. A társadalmat nagyon megnyugtatja egy hivatalos megállapítás, hogy a könyv lázító és destruktív, ez elég ahhoz, hogy a felvetett problémákat mosollyal és kézlegyintéssel intézze el. Márpedig sem a könyv, sem a Márciusi Front nem a baloldalé. Ha azok a gondolatok, amelyeket Szekfü és a fiatal agrár-írók is hirdetnek, baloldaliságot jelent, akkor büszkén valljuk magunkat baloldalinak. Csakhogy akkor Zrinyi és Széchenyi szintén baloldaliak voltak.

A könyv könyörtelen kritikát gyakorolt a középosztály, arisztokrácia és közigazgatás felett. Ezt nem könnyű tűrni. A hivatott vezető társadalmi osztály aludni akar, pedig a magyarság sorsdöntő idejét rövidre szabták. Most már cselekedni kell, írta szokatlanul éles és bátorhangú cikkben Ravasz György. Fodor Ferenc szerkesztő könyvismertetőjében (F. M. 1937. 100. lap), szükségesnek is tartotta ennek tompítását. Igaz, hogy Féja csupaszon tárta fel a magyar agrárproletárság rettenetes sebeit s kétségtelen, hogy nagyrészt igazat is írt, de csak „félíg látta meg a tényeket, ezért igazságai csak félígazságok”. „Egyoldalú és primitív társadalomszemlélete” szerint az agrárproletár az egyetlen értékes és romlatlan társadalmi réteg, minden más önző, kizsákmányoló, romlott. A könyv elszánt fájdalom-üvöltését mindenkinek meg kellett hallani - ez a könyv legnagyobb érdeme. Felületes, egyoldalú statisztikai nem megbízható csak a felületen maradó riportot írt, műve nem szociográfia, hanem publicisztika. Mindvégig zavaros, felületes, logikátlan. Problémáját mozgalmunk is magáénak vallja, de hangja nem a mienk!”

Sokkal kedvezőbben írt a szerkesztő (F. M. 1937. 179. lap) a kitűnő fiatal etnográfusról, Ortutay Gyuláról, aki a „választottak közé” tartozik s Magyar Népismeret című műve nem a „felületes helyzetjelentésekkel” kívánja szolgálni a népiség ügyét, hanem alapot akar adni. Könyve valójában hiányt pótol. Nem hangulatokkal dolgozik, hanem a kérdés gyökereire igyekszik rámutatni. Nem paraszt-romantikát akar, hanem paraszt-valóságot.

Erdei Ferenc könyvéről, a Futóhomokról Elek Péter írt recenziót (F. M. 1937. 180. lap), aki maga is szakember lévén Kemse község monográfiájának, az Elsüllyedt falunak volt egyik szerzője. Együtt végezte Kovács Imrével a közgazdasági egyetemet s Teleki Pál mellett dolgozott a gazdaság-földrajzi szakon, mint tanársegéd. Közigazgatási és gazdasági szakismeretekkel rendelkezett. A „honvédségnél robbantási szakértőnek képezték ki, aminek később hasznát a bánhidai magasfeszültségű vonal felrobbantásánál vette” - írta róla Kovács Imre visszaemlékezéseiben (In = Magyar Nemzet 1993. X. 29.).

Erdei „nyugodt, tárgyilagos, helyenként analízáló hangjának köszönhetően simán megúsza”, pedig tartalmában, ítéletében súlyosabb és szomorúbb helyzetképet adott Féja könyvéből. Halálra ítélt és menthetetlen társadalmat írt le, a társadalomfejlődés lassú hömpölygését körvonalazta, ezért távolról sem keltett olyan hatást, mint Féja vészkiáltása. Pedig a nemzettestet nem annyira azok a heveny gyulladások veszélyeztetik, mint amilyenekről Féja írt, hanem sokkal inkább az Erdei által leírt lappangó idült kór; polgárosodásunk végtelen, szellemi és anyagi kultúrában egyaránt szegény volta.

A népi írók és műveik körül felgerjesztett viharok nem terelték helytelen irányba a F. M. szerkesztőségét. Különböző vélemények és álláspontok ütköztetése közepette is megmaradt eredeti célkitűzéseinél, ha el is maradt fejlécéből ezévben a „Magyar Cserkészférfiak Folyóirata” megnevezés.

Sík Sándor neve három ízben szerepel a folyóirat 1937-es évfolyamában. „Az ő neve áll lapunk első oldalán” - írja Magányos virrasztó címmel megjelent verseskötetéről Fábíán István. „Mozgalmunk születésénél az ő keze is ringatta a bölcsőt, ha nem faragta. Mindez kötelez bennünket. Nincs a mai költők között egy sem, aki annyira érezné az idők súlyát, mint Sík Sándor. Mintha a mi világnézetünkről beszélne, amely a korhadt, régi kapitalizmus és az új vörös borzalom ellen egyformán küzd” (F. M. 1937. 40. lap). Ugyancsak Fábíán István a szerzője A katolikus irodalom problémái című cikknek. Ebben is Sík Sándor tanulmányára hivatkozik: a katolikus író nem kötött, hanem szabadabb mint bármely más világnézet követője. Nem érzi kényszernek a katolikus hitet, melyet önként fogadott el (F. M. 1937. 115. lap).

A mai ifjúság szellemi arculatát vizsgáló körkérdésekre válaszolva Sík Sándor így vélekedett: az ifjúságnak szellemi egysége nincs s a legfontosabb problémákat a többség a zsidókérdés, a királykérdés, és az irredentában látja. A kisebbséget foglalkoztatja a szociális átalakulás kérdése, a falu elhanyagoltsága, a magyarság elhelyezkedése a jövő történelmében. A legkisebb részt érdekli csak az új társadalmi rend kialakítása, a magyar kultúra problémái, a magyar kisebbségek helyzete és az erkölcsi kérdések (F. M. 1937. 168. lap).

Újból felbukkant a F. M. hasábjain Szekfű Gyula neve is. Szekfű a Magyar Szemlében támogatta a szakszerű agrárgazdaság munkásságát, bátran kiállt a perbefogott népi írók mellett. Kovács Imre és Szabó Zoltán folyóiratának rendszeres cikkírói közé tartoztak. Ezévtől kezdődően írásaiban egyre nagyobb helyet kapott az állami onnipotencia, a diktatúra bírálata, a fasiszmus elítélése, az antiszemitizmus elleni tiltakozás s a vallásos humanizmus tisztelete (Lackó M.: Szekfű Gyula és kortársai, Valóság, 1983/3).

„A parasztságból kellene meríteni” - írta Szekfű (F. M. 1937. 139. lap).

„Ebből alakítani ki szélesebb középosztályos réteget... Kevés népnek van olyan mély és kiterjedt történeti és népi műveltsége, mint nekünk. Ennek olyan mélységei vannak, hogy aki egyszer megállott felettük és beléjük nézett, az megismerte a számunkra egyedül járható magyar utat. Középosztályunk tekintélyes tömegei s épp azok, akik előtérbe léptek az utóbbi években, igen felületes műveltséggel rendelkeznek... Egyedül ősi történeti és népi tanulságaink felhasználásával állhatjuk útját középosztályunk atomizálódásának, elidegenedésének és nemzeti ideáljaink bukásának”.

„A közöny nem örök” - idézte a F. M. (1937. 168. lap) a Három Nemzedékben kifejtett tanítást. „A nép és a hagyomány, magas- és mélykultúra szintézise nem álom, hanem megvalósuló szükségszerűség, hogy a formalizmus uralmára eljön... az új spirituálizmus nemzedéke, mely eltávolodva mozdulatlanság és forradalom egyképp veszedelmes pólusaitól nemcsak szóban és retorikában, de lélekben és alkotásban is visszatér Széchenyi István örök magyar programjához: reform és konzerválás, újítás és hagyomány szintéziséhez, a magyarabb magyarsághoz”.

Az F. M. a jövőt építő elit részére kívánt világító torony, eligazító útmutató lenni. Az új évfolyamban átfogó képét adta az egész „mai” Magyarországnak.

Fábián István történeti áttekintést adva irodalmunk irányairól, a nemzeti klasszicizmustól kezdve a Nyugaton át egészen a falukutatóig, megállapította, hogy szellemi életünk mai állapota semmiképpen sem megnyugtató. Távol állunk attól, hogy egységes világnézetről beszélhessünk. Ha pedig a magyar szellemi élet rá nem tudja magát szánni rövid idő alatt egységes állásfoglalásra minden sarkalatos kérdésben, a legnagyobb veszedelemmel kell számolnunk. Az idő nem áll meg a mi kedvünkért. Hasonlóan pesszimista kicsengése van a magyar középosztályról szóló helyzetelemzésnek is. A maga osztálya vezető szerepének örülve nem kereste a munkásság támogatását, de nem gyarapította a maga politikai erejét a parasztsággal sem. Nem kell-e keserűen beismerni, hogy az ifjúságba vetett hit illúzió volt?

Az ország jövedelem-eloszlása „meglehetősen igazságtalan” írja a kemsei kutatócsoport tagja. Az összes keresetből a lakosság 80 %-ának 43,5 % jut, míg a lakosság 20 %-át képező szerencsésebbek az összes keresetnek nagyobbik felét élvezik. Különösen alacsony a lakosság 40 %-át adó mezőgazdasági proletárok keresete. Rövid időszak megfeszített munkájával kell megkeresnie egész évi szükségletét és télutón, amikor már fogytán a készletek, tehetetlenül kénytelen valóságos éhezéssel kibőjtölni a tavaszt, amely ismét hoz valamelyes munkát.

Az ipari munkásság kb. kétharmada emberhez nem méltó életszínvonalra kerül. A magyar munkásvédelem szervezete teljes egészében hiányos, hézagos és félmegoldások dominálnak. A munkások legnagyobb része hétről-hétre él. A terjedő nyomor az egyetemes bomlás jele. Állandóan beleordít a fülünkbe a falu és a város rettenetes nyomorúsága. Ez a nyomorúság társadalmunk kollektív bűne - ezért egyetemesen kell felelnünk - hirdette szent felháborodással a kérdés fő tekintélye Hilscher Rezső. A munkásifjú úgy látja (F. M. 1937. 72. lap), hogy a kereseti viszonyok, a megélhetés szinte belekényszeríti a munkásság nagy részét az internacionalista szervezetekbe, a kommunista kohókba. Ezeket a kohókat nagyon erősen fűtik és a forráspontról már nem vagyunk messze, figyelmeztetett.

A sajtó helyzetének ismertetése is azzal válaszol a kérdésre, hogy miért nem olvas a magyar nép? - mert nincs pénze. Az újságolvasás problémája ily módon kapcsolódik a szociális problémához.

A korábbi évfolyamokhoz hasonlóan a falukutató, a népi írók kérdése háttérbe szorította a munkáskérdés helyes megoldásának problémáit. Szinte csak marginálisan vetődik fel (F. M. 1937. 121. lap) - többnyire Bereczk Lajos lakatossegéd tollából, hogy a munka nem élvezet,

büszkeség és áldás. Nem nemesít, csak nehezen elviselhető teher. Fáj a munkásságnak, amikor a nehezen kitermelt értékek elfecsérlődnek. Minimalizálni kell a kereseteket, biztosítani a fizetett szabadságot és nyugdíjat. Rendezni kell a munkaidőt és a munkásokkal való bánásmódot.

Az ifjúság szellemi arculata sem mutatott vigasztaló képet. Ifjúsági egységről, még közös szellemi alapról sem lehet beszélni. Egy rész az öregek gondolatvilágában él, a haladók pedig a nemzeti hagyományok vagy a nemzetközi forradalmiság útján keresik a kibontakozást. Annyi a probléma, hogy sorrendbe sem lehet őket szedni (Munkanélküliség, a szociális kérdés megoldatlansága, a belső elrendeződés kiegyensúlyozatlansága, az egyéni egzisztencia teremtés kilátástalansága). Anyagilag sem független, azért rettegnie kell, hogy egy-egy szabadabb szó jövőendő állásába kerülhet. Kiforrott, kialakult arculata nincsen. Nem is tartja érdemesnek a kínládást, inkább hagyja, hogy „majd mások megcsinálják”. Már mindennel annyira elkésett itt mindenki, hogy szinte csoda volna kiutat teremteni.

A F. M. sem lát már kiutat. Schumann (Surján) László, aki majd félévszázad múlva újra kézbe veszi a magyar cserkészeti tépet lobogóját, az eredmény, látszat sőt megértés nélküli munka hősiességére hívta fel a figyelmet (F. M. 1937. 21. lap) bízva abban, hogy lesznek eljövőendő generációk s addigra talán megérik a gyümölcs.

Két új névvel ismerkedhettünk meg az 1937-es évfolyam során a F. M. hasábjain. Varga László februárban a szerkesztőbizottság tagjainak sorába emelkedett. Akinek szerencséje volt a - szociális érzékenysége miatt - „Vörös páternek” is nevezett jezsuita atya elsodró erejű s a teológia határait messze túllépő univerzális tudást árasztó szónoklatait hallgatni, vagy részese lehetett a Manrézában tartott lelkigyakorlatainak, nem tudott hatása alól szabadulni.

Már első írásában (F. M. 1937. 4. lap) „gyötrelmes sóvárgás” emészt, „kegyes lesz-e a történelem s ad-e alkalmat, hogy a tehetség egyszer az egész ország sorsát kezébe vegye s a nagyság magaslatára felvezesse.” A telepítési törvényről írt ismertetésében (F. M. 1937. 143. lap) rámutat arra, hogy a nemzeti érdek megköveteli a magyar föld proletárságának felemelkedését mai embertelen helyzetéből. „Ha a szegény zsellér a magyar föld egy csipetnyi darabját a magáénak tudja, földi megváltásának első állomásához máris elérkezett s érezni fogja, hogy neki nemcsak hivatalos hazája, hanem valóságos otthona is ez az ország”.

Kosztersitz József - Koszter atya - nyomban egész cikksorozattal vétette észre magát folyóiratunkban, a 30 éves völegények problémáit boncolgatva (F. M. 1937. 22., 43. és 64. lap). A magyar cserkészmozgalom egyik kimagasló vezetője, a Magyar Cserkész korábbi főszerkesztője az ifjúság problémáinak volt a szakértője. Nemcsak egyik megalapítója a magyar sci-fi irodalomnak (Lurkó, Fulgur, Quidquid latet című regényeivel), de kézikönyvei, a Kamaszok, a Kérdőjelek a fiúszívekben majd a szentimrés munkaközösséggel közösen írt Nos Rector, egy egész ifjúsági generáció felnövekedésének voltak iránymutató eligazítói. Nagy szerepe volt az új cserkész-próbaanyag ábrahámhegyi összeállításában, „melyet mintha látnokok és próféták készítettek volna. Ezt ma, 40 év után, változott világban külföldön is használhatjuk” (Bodnár G.: I. m. 101-102. lap).

Bizonyos profilváltás érezhető a F. M. általunk utolsónak áttanulmányozott, 1937-es, évfolyamában. A régi nagy nevek, Sík Sándor és tanítványai, a szegedi fiatalok köre, Szabó Zoltán, Boldizsár Iván, a falukutatók már nem írnak a folyóiratba, legfeljebb róluk lehet olvasni, azt lehetne mondani, hogy „kinőtték” a F. M.-ot s az ország legrangosabb folyóiratában, Bethlen István és Szekfű Gyula Magyar Szemléjében publikálnak, visszahúzódott a szerkesztő Fodor Ferenc is.

A románság történetét összefoglaló cikk úgy vélekedik, hogy a katonaság Románia legfontosabb fogyasztója és készül a nagy, döntő leszámolásra, amikor álmaik szerint másodszor is bevonulnak Budapestre (F. M. 1937. 15. lap). Azóta is érvényes igazságokat fejteget Kiss Józsefnek írása: „az állam erőszakos elnyomó és elrománosító politikájával szemben a család nem mindig veszi fel sikerrel a versenyt” (F. M. 1937. 27. lap). A román iskolák az elromanosítás szolgálatában állnak. Színmagyar vidéken regáti román tanítók vannak. A magyar szellem utolsó mentsvárai a felekezeti iskolák. Elnyomni, megszüntetni a magyar értelmiséget minden áron, ez a célja a román kisebbségi kultúrpolitikának. Az erdélyi fiatalok együtthaladnak, egyetértésben, egymásért dolgozva. A csonkahaza ifjúságából hiányzik az az óriási lelki élmény, a megtiprásnak és megfojtásnak az a kegyetlensége, ami Erdélynek újra visszaadta a lelkét. Saját kárukon tanulnak, hisznek a magyarság életterében.

Az azévben meghalt József Attila idézete „rendezni végre közös dolgainkat” vezeti be Mester Miklósnak az Autonóm Erdély c. könyvét, melyet három oldalon keresztül mutatott be a F. M. „komoly kisebbségi tanulmány az 1860-63-as évek történetéről” (F. M. 1937. 30. lap).

Szintén aktuális témákat feszeget az Erdélyi magyarság helyzete c. cikk (F. M. 1937. 47. lap). A magyarság száma erősen megcsappant. A kivándorlás ma sem szűnt meg, sokszor éppen a legértékesebb emberek jönnek Magyarországra, mert karrierre, nagyobb jövedelemre vágnak. A föld elszedése után jött a gazdasági és kulturális tönkretétel. A magyar iskolák helyzete kétségbeesítő. Az erdélyi magyarság teljesen egyedül van. A magyarországiak inkább csak bajt hoznak rájuk állandó meggondolatlan szavalásukkal. Gazdaságilag a tönk szélén állnak, újult erővel indultak meg a térítési és romanosítási harcok.

Ilyen elszomorító előzmények után meglepetésként hatott az októberben megtartott háromnapos vásárhelyi találkozóról kiadott beszámoló (F. M. 1937. 197. lap). „Minden elismerésünk az erdélyieké”. Gondolkodásra késztető dolog, ha a szabad magyar fiatalságnak tanulnia kell egy megkötött lehetőségű, kisebb számú magyar ifjúságtól. 186 erdélyi fiatal az egyetemes magyarság minden kérdését alaposan, józanul megtárgyalta. Tamási Áron az egyetlen út és együtthaladás szükségességét bizonyította be. A demokrácia formája és a népre való építés feladata mellett állott ki. „Mindnyájan egy nemzet fiai vagyunk s egy sorsban élünk” - hangoztatta Asztalos Sándor. Összinté készségüket és tiszta szándékukat emelték ki a román néppel való megbékélés szükségességében. Kívánták, az anyanyelvi oktatást, a szabad működést. Vállalták a közösséget a munkássággal, foglalkoztak a gazdátársadalom megszervezésével, majd befejezésül Hitvallásba foglalták össze a határozatokat (Erre gondolhatott Tamási Áron, amikor húsz évvel később Gond és Hitvallás címmel foglalta össze a Magyar Írók Szövetsége által 133 szóval 2 ellenében és 15 tartózkodás mellett elfogadott deklarációját az 56-os forradalom és szabadságharcról) (Gosztonyi: Föltámadott a tenger, 192. lap).

Mikor lesz nálunk legalább ehhez hasonló tisztázódás? - kérde a F. M., hiszen Magyarország nem fogja vonzani a nemzetiségeket, amíg az anyaországban megoldatlan a szociális kérdés, amíg nincs biztos jövőjű kormány, amíg a kis ország magában sem tudja rendezni a nemzetiségi kérdést, amíg jogtalan családi célokat szolgáló nagybirtok van, amíg a cseh sajtó oly örömmel számolhat be nagyszabású magyarországi panamákról (F. M. 1937. 50. lap). Ma már hatalmas különbségeket észlelhetünk az anyaországbeli és kisebbségi magyarság lelkivilágában (F. M. 1937. 151. lap). Talán legélesebben a Felvidéken, ahol sokan majdnem teljesen átvették a csehek frazeológiáját s Magyarországot, mint középkorból ittmaradt anakronizmust emlegetik. Az általuk helyesnek tartott reformok néha még az ellenzék törekvéseit is felülmúlják (Földreform, választójog, szociális intézmények). A többségi magyar ifjúság a kisebbségiek határozott, kitisztázott magatartásával szemben a határozatlanság, kiforratlanság képét mutatta - írta a beszámoló a szántódi kisebbségi konferenciáról (F. M. 1937. 135. lap). Meg kell

erősödnünk, mert csak egy erős, nemzetközileg is tekintélyes Magyarország nyújthat kielégítő védelmet és biztonságot a kisebbségi sorban élő magyaroknak.

Jugoszláviában a magyar ifjúság teljesen szervezetlenül él (F. M. 1937. 51. lap), tudatosulását a rossz gazdasági viszonyok, az alacsony műveltség és a nagyfokú közöny akadályozzák. A „műkedvelő előadás” a kisebbségi élet nagy búfelejtője. Mint vízbefúló a szalmaszálhoz, úgy kapaszkodnak bele ezekbe az előadásokba. Az itteni magyarság a nemzet legárvább és leggyengébb része (F. M. 1937. 145. lap). Az iskolai helyzet teljes sötétsége, az irodalmi kísérletek meddősége, a sajtó béklyózottsága nagyon nehéz helyzetet teremtett. Az egyetemi ifjúság is megoszlik a jobboldali Zágráb, a baloldali Belgrád és a középutat követő szabadkai csoport között. Az ellentétet a Hid próbálta - eredménytelenül - kiküszöbölni, végül is szélsőbaloldali pártlappá züllött el, gyengénívójú szakszervezeti közlöny lett belőle.

A F. M. a fentiekben ismertetett két fővonulatnak tekinthető törekvésen - falukutatás és kisebbségi kérdés - kívül fenntartotta igényét, hogy általános eligazító szerepet töltsön be a férfi-életbe kikerülő fiatalok problémáiban. Így igen változatos és különféle témákkal foglalkozó cikkekkel is találkozunk hasábjain, melyek mind ezen célt szolgálták. Így szó esett a magyar diákok külföldjárásáról (F. M. 1937. 6. lap), az ifjúsági munkatáborok kérdéséről (93. és 101. lap), a 42 órás munkahétről (88. lap). Ma is aktuális témája a film világnézete (F. M. 1937. 116. lap), mely a műholdas és kábel televíziózás elterjedésével elsődleges fontosságú lehet egy nemzet életében. Mind többen és többen leszünk, akik a filmben valami pozitívumot is szeretnének találni - olvashatjuk. Akik elismerjük, hogy az élet lényeges részét alkotja a karrier és a szerelem, de tiltakozunk ama divat ellen, mely a szerelmet az élet legfőbb, sőt egyedüli lényegévé tette meg - írja a F. M. (1937. 116. lap) „A szórakozáson kívül a film rámutathat a főszegek életesményekre, értékes ismereteket közvetíthet, kiegészítheti a történeti s honismeretet, az igazságot s az erkölcsi jót vonzó formában ábrázolhatja, megteremtheti vagy legalábbis előmozdíthatja a nemzetek, a társadalmi osztályok és a fajok közötti kölcsönös megértést; megvédheti az igazság ügyét, síkraszállhat a szépért, a jóért és minden úton-módon munkálkodhatik az igazságos, szociális világrend megalkotásán”, idézte a szerző XI. Pius pápa „Vigilanti cura” kezdetű pápai körlevelét.

Kitért a F. M. (1937. 156. lap) a nemzeti kultúra és a film kapcsolatára. A magyar játékfilmek „silányságuk folytán” társadalmi züllést idéznek elő, nem a magyar lelkiség kifejezői, hanem „idegen szellemi eszmék magyarkodó alkotásai”. Márpedig a film a mai idők egyik legnépszerűbb propaganda eszköze, amelynek hatása alól még a legműveltebb ember sem vonhatja ki magát. Destruktív erők kezében a romboló eszközök egyik legveszedelmesebbike lehet. „Kivánatos lenne állami befolyást gyakorolni s ha másként nem lehet, a filmek társadalmi bojkottjával védjük nemzeti kulturánkat”. Itt kapcsolódik a kérdés a népműveléshez (F. M. 1937. 174. lap). Csak ha a családok tudnak szakítani a meglévő szabadidőből, akkor következik a népművelés fontos szerepe, a tanítás és szórakozás, ahol is mindig érvényesülni kell a nemzeti kultúra gondolatának.

Miért nem tudunk mi igazán lélekből ünnepelni? Az ünnepség részvétlenségbe fullad, „szinte hétköznapivá alacsonyul”. Megjelennek rajta, akik hivatalból kötelezve vannak, a szónokok s néhány járókelő vagy kíváncsi ember, akinek éppen az idejéből kitelik. Hol itt a benneélés és veleélés tudata? Elidegenítették a kevésbé művelt társadalmi rétegeket s aztán a kiközösített réteg kiközösítette magából a nemzetet (174. lap).

Az öregcserkész, mint arra már utaltunk, jórészt a borítólapokra szorult, de azért még egy-egy cserkészvonatkozású írással találkozhatunk. Így beszámolót olvashatunk a hárshegyi kiképzőtáborról (1937. 94. lap), a budai cistercita cserkészcsapat életéről (136. lap), a cserkész és a tanonc üdültáborok kapcsolatáról (155. lap), a cserkész és politika kapcsolatáról,

amikor veszélyes szédítés folyik a jelszavakkal (142. lap) vagy a francia öregcserkészek munkájáról (112. lap).

Az olvasókban mégis az a benyomás támad, hogy ezek az írások inkább csak nosztalgikus visszaemlékezések a kezdeti évekre a lendületére, a gödöllői Jamboreen elért csúcsra, amikor elindult a F. M. hasábjain - őszinte hittel és lelkesedéssel - a falukutató mozgalom, hogy Ady és Szabó Dezső paraszt romantikája alapján megtalálja a „pompás magyarok” közt azt a „nyugodt, hagyományos arcú” muszáj Herkulest, a mesebeli Jánost, aki Messiásként képes lesz a neobarokk társadalom megváltására s munkája nyomán megteremtődik a „biztosság, nyár, szépség és nyugalom”.

A történelem másképpen határozott...

Felhasznált irodalom

- Antall József: Emlékbeszéd Teleki Pálról. Új Ember 1991. IV. 28.
- F Baade: Versenyfutás a 2000-ik évig. Bp. 1961.
- Th. Bailey: The american spirit. I-II. Boston 1966.
- Bakay Kornél: Ragyogj cserkészliliom Bp. 1989.
- Bodnár Gábor: A magyarországi cserkészlet története. Bp. 1989.
- Boldizsár Iván: Pályám emlékezet. Bp. 1977. Új írás.
- Bölöny József: Magyarország kormányai. Bp. 1987.
- Borbándi Gyula: Eligazítást tanultunk. Magyar Nemzet 1992. VI. 1.
- Dömötör Tekla: Táltosok Pest-Budán. Bp. 1987.
- Féja Géza: Tamási Áron. Bp. 1970.
- Fiatal magyarság 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. évfolyamai
- Gorondy-Novák Sándor: Teleki Pál dilemmája. Bp. Hunnia 16. szám
- Gosztonyi Péter: Föltámadott a tenger. Bp. é. n.
- Görömbei András: Sinka István Bp. 1977.
- J. A. S. Grenville: A world history of the twentieth century. Glasgow 1980.
- Györffy István: Alföldi népelet. Bp. 1983.
- Hegy Béla: A dialógus sodrában. Bp. 1978.
- Horváth-Parragi: Világtörténelmi lexikon.
- Illyés Gyula emlékkönyv
- Johancsik János: A Magyar Nemzet szellemi honvédelme. Századok 1970. 97. lap
- Kardos Klára: A professzor. Vigilia 1959. 87. lap
- Kardos Klára: Sík Sándor belső fejlődése. Vigilia 1968. 582. lap
- Kiss Géza: Ormányság. Bp. 1986.
- Kodolányi János: Baranyai utazás. Bp. 1963.
- Krisztics Sándor: Politika. Bp. 1931.
- Lackó Miklós: Szekfű Gyula és kortársai. Valóság 1983/8.
- Magyar Cserkész 1936/37. évfolyam
- Mészáros István: Sík Sándor magyar cserkészpedagógiája. Bp. 1989.
- Mészáros István: Sík Sándor és a magyar cserkészpedagógia Vigilia Bp. 1983. X-XI.
- Náray Antal: Visszaemlékezései. Bp. 1988.
- Németh László: Két Nemzedék. Bp. 1970.
- Ormos Mária: Mussolini. Bp. 1987.
- Ortutay Gyula: Az első szegedi évek. Vigilia 1959. 73. lap
- Péter László: Sík Sándor noteszai. Vigilia 1982. 910. lap
- Páva István: Bi-Pi élete és kora. Bp. 1992.
- J. Piekalkiewicz: Der zweite Weltkrieg. I-III. Düsseldorf 1985.
- W. Putlitz: Németországból Németországba. Bp. 1958.
- Rákóczi Hírvivő. Bp. 1992. XII. hó 30. lap
- Rónai András: Térképezett történelem. Bp. 1988.
- Rónay László: Rövid útra kell már köpönyeg. Magyar Nemzet 1993. IX. 30.
- Sentou-Carbonell: Histoire. Le monde contemporain. 1962.
- Sík Endre: Vihar a levelet. Bp. 1988.
- Shirer: The rise and fall of the Third Reich. Greenwich. Conn. 1962.
- Szekfű Gyula: Három Nemzedék és ami utána következik. Bp. 1938.
- Teleki Pál országgyűlési beszédei. I-II. Bp. é. n.

Tilkovszky Lóránt: Teleki Pál. Bp. 1969.
J. Toland: The rising sun. Toronto & London. 1981.
Veres Péter: Számadás. Bp. 1937.
Veres Péter: Látófa Bp. 1943.
Weis István: A mai magyar társadalom. Bp. 1930.
Wilhelmstrasse és Magyarország Bp. 1968.
Új idők lexikona